

SES EĞİTİMCİLER EĞİTİMİ PROGRAMI
EĞİTİM NOTLARI : 2

SES ve KESK TARİHİ

SAĞLIK SEN KAMU EMEKÇİ MİTİNG EMEK
Çİ SENDİKASI KOMİSYON TÜM SAĞLIK SEN KESK
SAĞLIK VE SOSYAL HİZMET ANAYASA İLETİŞİM
SENDİKASI KOMİTESİ EYLEM

SES
Yayınları

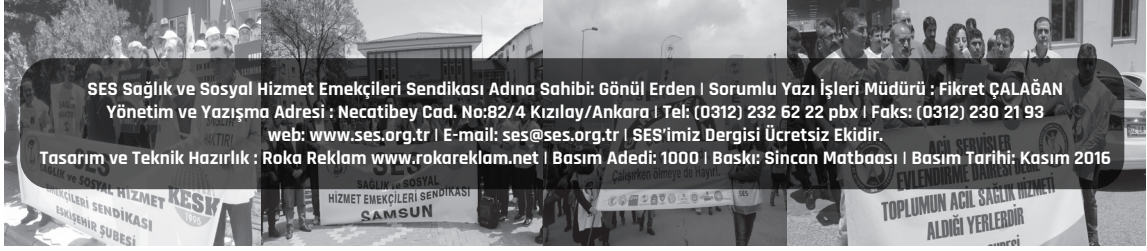
Kasım 2016
Ankara

SES Eğitimciler Eğitimi Programı

Eğitim Notları: 2

SES ve KESK TARİHİ

SES Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası Adına Sahibi: Gönül Erden | Sorumlu Yazı İşleri Müdürü : Fikret ÇALAĞAN
Yönetim ve Yazışma Adresi : Necatibey Cad. No:82/4 Kızılay/Ankara | Tel: (0312) 232 62 22 pbx | Faks: (0312) 230 21 93
web: www.ses.org.tr | E-mail: ses@ses.org.tr | SES'imiz Dergisi Ücretsiz Ekidir.

Tasarım ve Teknik Hazırlık : Roka Reklam www.rokareklam.net | Basım Adedi: 1000 | Baskı: Sincan Matbaası | Basım Tarihi: Kasım 2016

Hazırlayan
Veysi ÜLGEN

Kasım - 2016
Ankara - İstanbul

İçindekiler

SES Sendika Okulunu Kuruyor	06-11
SESK ve KESK Tarihi.....	12-14
• Giriş.....	15-21
• Sendika.....	13
• Sendikalizm.....	13
• Sınıf Sendikacılığı.....	14
• Anarko Sendikalizm.....	14
• Kapitalizm'in Değişim Süreçlerinde Memurlar.....	15
• Sınıf ve Emek.....	15
• Ulus Devletin Memurları.....	16
• Memurların Sınıfsal Dönüşümünde Neo-Liberalizm'in Etkisi.....	19
• 12 Eylül Anayasası ve Çalışma Yaşamı.....	19
• Kamu Emekçileri.....	20
Kamu Emekçileri Sendikaları Tarihi.....	22-40
• 1961 Anayasası ve Memur Sendikaları.....	22
• Memur Dernekleri ve Sendikal Mücadeleye Etkileri.....	23
• 12 Eylül Sonrası İşçi Sınıfı Mücadelesinin Etkisi.....	25
• Öğrenci Gençliği Mücadelesinin Etkisi.....	26
• Sendikalaşma Süreci Başlıyor.....	27
• Sınıf ve Kitle Sendikacılığı.....	28
• Sendika Yürütme Komisyonları (SYK).....	28
• Sendikalar Kuruluyor.....	29
• Sağlık İş Kolunda Sendikalaşma.....	30
• Sağlık - Sen.....	33
• Tüm Sağlık - Sen.....	33
• Genel Sağlık - İş.....	34
• Sosyal Hizmet - Sen.....	34
• Kam - Sen Kuruluyor.....	34
• Mühürler Sökülüyor.....	35
• Sendikaların Kuruluş Süreci Devam Ediyor.....	36
• Devletin Sendikacılık Girişimi: Türkiye Kamu Sen Kurduruluyor.....	38
• KÇSP (Kamu Çalışanları Sendikaları Platformu).....	39

Fiili Eylemler ve Meşruluk.....	41-50
• 2 Temmuz 1991 Ankara Yürüyüşü.....	43
• KÇSP'nin İzinli Mitingleri.....	44
• Yeniden 1 Mayıs.....	45
• 16-22 Haziran 1992 Eylemleri.....	46
• 1993 Yaz Eylemleri.....	46
• Sağlık ve Sosyal Hizmetler İş Kolunda Ortak Eylemler.....	47
• Beyaz Eylemler.....	48
• Fiili Toplu Sözleşmeler.....	49
Demokrasi Mücadelesi ve Sendikalar.....	51-60
• Sağlık platformları.....	51
• Kamu Emekçileri ve Grev.....	52
• Sendikalar Arası Eşgüdüm Komitesi (SAEK).....	53
• Genelge ve Yasa Tasarıları.....	54
• Sendikaların Birleşme Süreci Başlıyor.....	56
• Sağlık ve Sosyal Hizmet İş Kolunda Birlik Süreci.....	57
• KÇSKK (Kamu Çalışanları Sendikaları Konfederasyonlaşma Kurulu).....	59
KESK'in Kuruluşu.....	61-65
• 4688 Sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu.....	63
Kaynakça.....	65-67
EK: Eğitimciler Eğitimi Programı Yönergesi.....	68-70
Fotoğraflar.....	71-74
Notlar.....	75-76

SES Sendika Okulunu Kuruyor

Sendikamızın 25-26- 27 Nisan 2014 yılında gerçekleştirdiği 8. Olağan Genel Kurulunda alınan kararlardan birisi de "Eğitimciler Eğitimi Programı Oluşturulması ve Eğitimlerin Başlaması" idi.

Bu doğrultuda; 3 grup oluşturularak Eğitim Programı'na başlandı.

1.Grup (Ayşenur Şimşek) ve 2.Grup (Aziz Yural) grupları eğitimin birinci bölümünü tamamladılar. 3. Grubun (Eyüp Ergen) ise birinci bölümü için bir toplantısı kaldı. Bu arada üç grupla ortak 5 günlük Yaz kampı (25-30 Eylül 2016) yapıldı. Okul programının ilk adımları bu kampta atıldı.

Bu aşamaya gelene kadar eğitimler sürecine çok ciddi emekler harcıandı. Harcanan bu emeklerin yazıya dökülmesi önemliydi.

Ayrıca kurumsal bir kazanım ve geleceğe aktarım olsun diye "eğitim notları" adı altında yapılan eğitimlerin kitaplaştırılması hedeflenmiştir.

İlk olarak Hakan Ataman hocamızın "Eğitimcinin El Kitabı" olarak düzenlenmiş ve basımı gerçekleştirilmiştir. Eğitim materyalleri ile "KESK-SES Tarihi" adlı kitabı basıma hazırlıyoruz.

Öncelikle eğitimlere katılarak destek veren ve hiç bir zaman emeğini esirgemeyen bu süreçte yine sendikamızın 20 Kuruluş yıl dönümü için hazırladığı "Bir Yol Hikayesi" belgeseli için Kurucu Genel Başkanımız Veysi Ülgen'e gösterdiği çaba ve verdiği emek için teşekkür ediyoruz.

Tarihe not düşme adına Eğitimciler Eğitimi programına hazırlık aşamasının bir bölüm olarak bu kitaptan tekrardan anlatılması önemlidir. Bizde kısaca bunu yapmaya çalışalım.

Bilindiği üzere SES kurulduğundan bu yana birçok eğitim çalışması ve programı yürüttü. Bunlardan biri bileşenlerimizden olan Genel Sağlık-İş'in başlattığı ve SES'le de devam eden PSI (Public Services Internahional / Kamu Hizmetleri Enternasyonal) ortak yürütülen eğitim programı idi.

İstanbul-Ankara- Çorum-İzmir illerinde katılım ile gerçekleşen eğitim programı 1998 yılına kadar sürdürüldü.

İkinci eğitim programı ise; temsilci ve aktivistlerin katıldığı iki günlük eğitim programlarından oluşmaktaydı. Bu eğitim programı her dönem sürdürülmeye çalışıldı.

Bu eğitim aktivitesi 2003 yılından itibaren düzenli bir program çerçevesinde yürütüldü.Üçüncü program ise yerel eğitim çalışmaları şeklinde yürütülen çalışmalardı.

İşyerlerinde veya gününbirlik sendikalarımızda yürütülen bu programlar genel merkezin eğitimci ve kaynak desteği ile daha da yaygınlaştırıldı.

Aynı zamanda “her örgütlenme ve etkinlik/eylem eğitimidir” şiarı ile sürekli yürütülen eğitimlerin, sendikaların sağlık politika, örgütlenme ve emekçilere ulaşması için eğitimin şart olduğunu göstermiştir.

Şu ana kadar yürütülen eğitimlerin büyük çoğunluğu ihtiyaçlar üzerine programı yapılan ve dışardan eğitimci desteği ile sürdürülen eğitimler olarak ifade edilebilir.

Ancak SES kurumsal bir eğitim çalışmasının zorunluluğu, ayrıca kendi eğitim kadrosunun yetiştirilmesi gerekliliği, sürekli eğitim ihtiyacı 8.Olağan Genel Kurul'da Eğitimciler Eğitimi Programı kararının alınmasına neden olmuştur.

8.Dönem 1.MTK'da kararlaştırılan dönem programı çerçevesinde hazırlanan Eğitimciler Eğitimi Yönergesi ile program başlatılmıştır. Yönerge ekte olduğu için bu kısma değinmeyeceğiz. Ancak programın hazırlanma sürecini kısaca da olsa anlatmaya çalışacağız.

Öncelikle, Eğitim Komisyonunda yer alan, düzenli olarak devam eden toplantılara ve eğitim çalışmalarına katılanlar başta olmak üzere toplantılara katılmadığı halde katkı sunan ve sunacağını beyan eden (Tablo-1 isimleri bulunan) tüm arkadaşlarımıza teşekkür etmeyi borç biliyoruz.

Genel Kurul'da alınan karar gereği 4 ayda bir gerçekleşen MTK'ların hemen ardından eğitim çalışma grubu oluşturuldu. Bu grup oluşturulurken daha önce destek verenler, sağlık politikaları komisyonu üyeleri, işçi sağlığı ve güvenliği alanında çalışanlar, kadın çalışması yapanlar, güvencesizleştirme çalışması yürütenler, eğitim metodolojisi çalışanlar, farklı alanda başarılı uygulama örnekleri yürütenlere yer verildi.

Eğitim ekibinin çok disiplinli olmasına dikkat edildi. Eğitim Komisyonu/Çalışma Grubunun ilk toplantısı 29 Kasım 2014 tarihinde yapıldı. Ön tartışmalar yürütüldü. Bu toplantıda öncelikle mevcut eğitimlere yönelik eleştiriler gözden geçirildi. Sendikal eğitim süreci ile ilgili biriken eleştiriler olarak:

- Bütünlüklü olmaması,
- Hedefin belli olmaması,
- Sürekliliğinin olmaması,
- Akademisyenlere bağımlı olması,
- Sorun merkezli olmaması,
- Didaktik (sunuma dayalı, tek taraflı) olması,
- Biriktiren değil, tüketime dayalı olması,
- Örgütsel kalıcılığının olmaması,
- Sendikal strateji ile ilişkili olmaması,
- Yerel olmaması, eleştirileri paylaşıldı.

17 Ocak 2015 ikinci toplantı yapılarak yönerge çerçevesinde programın yöntemi ve ilkeleri belirlendi. Buna göre belirlenen ilkeler ve yaklaşımlar;

- Eğitim ile yeni bir sendikal dinamik geliyor, bu doğrultuda bir eğitim kadrosunun oluşturulması hedeflenmelidir.
- Birimlerde çalışanların etkinleştirilmesi, özneleştirilmesi hedeflenmelidir.
- Sendikal mücadele, programa uygun ve bir strateji çerçevesinde yürütülmelidir.
- Hedef kurumlaşmayı sağlamak olmalıdır.
- Eğitim programının hazırlığı ve işleyişinde yöntem katılımcı bir tarzda değildir. Bu amaçla göz önünde bulundurulması gerekenler şunlardır:
 - ◇ Birlikte öğrenme esas olmalıdır. Çalışma grubu kolaylaştırıcı rolünü üstlenmelidir. Eğiten-eğitilen ayrımı aşılanmalıdır.
 - ◇ Bilgiye boğan bir tarz izlenmemelidir. Olgular üzerinde eğitim sürecini örgütlemek hem daha kalıcı olacak hem de sağlık ve sosyal hizmet ortamı ile bağı da kurulmuş olacaktır.
 - ◇ Bilgiye ulaşmak ve ulaşılan bilgiyi kullanmak hedef olmalıdır.
 - ◇ Deneyimlerden faydalanarak materyaller oluşturulmalıdır. Diğer örgütlerin mücadelede biriktirdiklerinden öğrenmeye önem verilmelidir.
 - ◇ Sürekli bir ilişki ve iletişim yaşama geçirilmelidir.
 - ◇ Eğitim disiplini oturtulmalıdır.
 - ◇ Geri bildirim ve değerlendirme sürekli yapılmalıdır.
 - ◇ Malzeme (görsel ve yazılı materyaller) üretimi önemlidir.
 - ◇ Samimi bir ortamın yaratılmasına çalışılmalıdır.
- “Ataerkillik ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği”ni ortadan kaldırmaya duyarlı bir yaklaşım/dil geliştirilmelidir.
- Alana körleşmenin önüne geçilmelidir.
- Tüm eğitim programının birbiriyle bağlantısı önemlidir. Bütünlüklü bir yaklaşım önemlidir. Her modülün temel hedefleri diğer modüllere de yedirilmeye çalışılmalıdır.

Bu temel yaklaşımlar üzerinde; temel iki hat olarak “güvencesizlik” ve “sağlık hakkı” belirlenmiştir. Aşağıdaki eğitim başlıklarına ilişkin oluşturulacak modüllerde bu iki temel hattın dikkate alınması önerilmiştir.

Modüller	Kolaylaştırıcılar
Emek Tarihi-KESK- SES	Menderes Tutuş Veysi Ülgen Erkan Aydoğın Nevra Akdemir Metin Özüğurlu Fuat Ercan Fikret Çalağın
Sağlık ve Sosyal Hizmet Politikaları	Mehmet Zencir Ali Çerkezoğlu Osman Öztürk Abdullah Karatay Cahide Sarı Arzu Türkmen M.Siddik Akın Bülent Nazım Yılmaz
Örgütlenme	Hakan Ataman M.Siddik Akın Mevlüt Ülgen Veysi Ülgen Ali Çerkezoğlu Fikret Çalağın
Kadın	Canan Çalağın Cahide Sarı Arzu Türkmen Handan Çağlayan Nevra Akdemir
Sağlık Çalışanlarının Sağlığı	Meral Türk Aslı Davas Mehmet Zencir Çoşkun Canıvar

*Yukarıdaki isimlerin bir bölümü toplantılara bizzat katılmıştır. Bir bölümü ise toplantılara katılmadığı halde sorumluluk alacağını ifade etmişlerdir.

Modüllerin ve modüllerde sorumluluk alanların belirlenmesi üzerine eğitim programı toplantıları başlatıldı. İlk grubun ilk toplantısı için 28 Şubat - 1 Mart 2015 belirlendi.

Grup toplantısı öncesi 27 Şubat 2015 tarihinde komisyon hazırlıkları gözden geçirmek için bir araya geldi.

Görüldüğü üzere komisyonda yer alan arkadaşlar eğitim öncesi hazırlık toplantılarına katılarak ve eğitim programı boyunca yoğun emek ve fedakarlık gösterdiler.

Tüm bu çalışmalar tümüyle gönüllü yürütüldü. Tekrar tekrar komisyon üyelerine teşekkür ediyoruz.

Eğitimciler Eğitimi Programındaki 3 grup sürecini tamamlamak üzeredir. İlk andan itibaren bu çalışmanın anlaşıldığını söyleyemeyiz.

Ancak zamanla anlaşıldığı şubelerden katılım durumu da bunu açıkça göstermektedir. 1.Gruba başvuru 54, en az bir toplantıya katılan 48, birinci bölümü tamamlayan 36, yaz kampına kadar devam edeceğini beyan eden 33'dür.

2. Gruba 49 başvuru yapılmış, bunlardan 6'sı öğrencilerden oluşmaktaydı.

En az bir toplantıya katılan 40, devam edecek olan 35'dir. 3.Gruba 4 öğrenci olmak üzere toplam 30 kişi başvuru yapmıştır.Şu anda devam eden 30'dur.

Tüm gruplardaki sayı daha çok 3-4 Aralık 2016 da yapılacak toplantıda netleşecektir.

Sendika okulu kuruluşuna giderken 25-30 Eylül 2016 tarihlerinde yapılan 5 günlük kamp önemli rol oynamıştır. Şirince Nesin Matematik Köyü'nde yapılan eğitim mekan, zaman ve kolektif eğitim ortamı bir çok olanak yaratmıştır.

Derli toplu bir çalışma ile okul başlangıcı yapılmıştır.Modüllerde görev alan arkadaşlar netleşerek okul programının ana başlıkları netleşmiştir.

Okul çalışma esasları ve çalışma yöntem/ilkeleri kitapçığı da Aralık toplantısında netleşmesi ile sendika okulu kuruluşu tamamlanmış olacaktır.

Eğitim programına başlarken beklentilerimiz ve algımız ile şimdiki arasında ciddi farklılıklar olduğunu ifade edebiliriz.

Belirlediğimiz ilkelerden de ifade edildiği gibi bu süreç karşılıklı olarak öğrenme sürecidir. Hem eğitim komisyonunda hem de eğitime katılanlarda bu öğrenme süreçleri gelişmektedir.

Bir yol olarak ifade edeceğimiz bu programa başladık, hep birlikte tamamlamak üzereyiz. Okulu kurumsallaştırarak hep birlikte önemli bir çalışmayı başarmış olacağız.

Okulu sürekli bir yapı olarak sürdürmek hepimizin önünde bir görev olarak durmaktadır.

Bu süreci birlikte bu güne getirirken emeğini esirgemeyen eğitimcilere ve genel merkez çalışanlarımızın içten çabaları için teşekkür ederiz. En çok da bu programa katılım sağlayarak emek katan 3 grubun katılımcılarına teşekkür ederiz. Hepimize kolay gelsin...

Fikret Çalağan

Genel Örgütlenme, Eğitim, Basın - Yayın ve Sosyal İşler Sekreteri

SES ve KESK tarihi

Giriş

Sendika eğitim konularından birini mücadele tarihi oluşturuyor. Sendikal mücadelenin önemli bir ayağını oluşturan eğitim süreçlerinde sağlık ve sosyal hizmet emekçileri mücadele tarihine başvuruyor. Burada tarih yazımı bir ihtiyaç olarak ortada duruyor. Sadece eğitimler sürecinde değil , mücadelenin her aşamasında, birçok noktada zorlandığımız anlar oluyor. Bu açıdan geçmiş süreçlerde benzer zorlukların nasıl aşıldığını öğrenmek istiyoruz.

Sıklıkla tarihe başvuruyoruz ve tarih bize bir fikir veriyor. Başarılı dönemler kadar fırsatların kaçtığı dönemleri de öğrenmek isteriz. Yine tarih burada öğretici rolünü oynamaktadır.

Tarih kaynaklarına başvurma ve onlardan öğrenme süreçleri de zaman alabiliyor. İş kolumuza dayatılan esnek çalışma süreçleri dikkate alındığında kolaylaştırıcı kısa kaynaklar ihtiyaç duyuyoruz. Bu açıdan eğitim süreçlerinde kısa bir taslağa ihtiyaç olduğu ortaya çıkınca bu çalışmayı da arkadaşlara danışarak hazırlamayı uygun gördük.

Mümkün olduğu kadar özetlemeye çalıştık. Bu çalışmayı ders notları olarak düzenledik. Bununla birlikte ihtiyaç hissedildiğinde kaynakların okunması anlamlı olacaktır. Kitap sonucunda bir çok kaynak önerilmiştir. Bunlarla birlikte SES/KESK tarihi sağlık ve sosyal hizmet emekçileri için anlamlı olacaktır.

Kamu emekçilerinin mücadele tarihini 1986 ile başlatabiliriz. Bu satırların yazıldığı tarih itibarı ile 40 yıllık bir tarihimiz var. Bunun dışında sendikalara ve sendikal anlayışlarla ilgili kısa hatırlatmalar yaptık. Yine 1960 sonrası, o dönemki adıyla memur sendikaları ile ilgili giriş yapmayı da uygun gördük. Bunun dışında bu çalışmada kamu emekçilerinin kuruluş süreçlerine yoğunlaştık.

Bu özel tarihi kapsayan dünya ve Türkiye sendika tarihi ayrıca araştırılması ve tartışılması ve de öğrenilmesi bir ihtiyaç olarak ortada duruyor. Resmi tarih çarpıtmaları gelecek nesilleri yaşayan tarihi öğrenmede bir tehlike olarak ortada duruyor. Sermaye sınıfının tarihi çarpıtma, gizleme yetenekleri ve güçlerinin olduğunu biliyoruz. Geriye kendi tarihimizi kendimiz oluşturma çabası kalıyor. Bu çalışma kendi tarihimizi oluşturma çabalarından birisidir.

Bu çalışmada SES ve KESK tarihini iç içe bulacaksınız. Sağlık ve sosyal hizmet iş kolunda sendikal mücadele ile diğer iş kollarında sendikal mücadele birlikte gelişmiştir. Bunun yanında 'beyaz eylemler' de olduğu gibi iş koluna özgün süreçler de öne çıkarılmıştır. Kuruluş sürecinde SES birçok bakımdan KESK'i etkileyen bir sendika olduğunu hatırlatalım. Yine bu çalışmada sendikaların kuruluş süreci dışında ayrıntılı kronolojik tarih çalışmasından kaçındık. Zira her iş kolunun kendi kronolojik tarihi bir şekilde eksiklikleriyle beraber ortaya çıkmıştır. Bunların tümünü inceleyerek öğrenme ihtiyacımız tamamlayabiliriz. Bu kitap bir ön çalışma niteliği taşımaktadır.

Çalışma kronolojik tarih bakışından ziyade kamu emekçilerinin sınıfsal dönüşümü göz önüne alınarak hazırlanmıştır. Bugün için ve gelecek içinde kamu emekçilerinin sınıfsal değişimleri ve geçişkenlikleri sendikal mücadeleyi etkilemektedir. Çalışmanın ve tarih yazımı mantığımızı da bu saptama oluşturuyor. Bu çalışmanın sağlık ve sosyal hizmet emekçilerine sendikal mücadelesine katkı sunacağını umuyoruz. Eğitim süreçlerinde duyulan ihtiyaçlar üzerine daha özgün yeni çalışmalar da ortaya çıkacaktır. Tarihi mücadele edenler yazar. Ve tarihe son sözü direnenler söyleyecektir.

Sendika

Sendika; bir ortaklığın veya alacaklıların haklarını korumakla görevli kimse anlamına gelen Fransızca bir kelime olan 'sendik' sözcüğünden türemiş ve 'sendikin' bulunduğu yer anlamına gelir. İngiltere'de sendika karşılığı olarak kullanılan 'tradeunion' vasıflı işçilerin birliği anlamına gelmektedir. Sendikacılık, üretim sürecini bizzat denetleme imkânını yitiren; üretim araçlarına, üretimle ilgili malzemelere ve emeğinin ürünlerine sahip birer bağımsız üretici olmaktan çıkmış, hayat boyu ücretli statüsünde çalışmaya mahkûm bir işçi sınıfı içinde gelişen bir örgütlenme biçimidir (Sendikanın tanımının tarihi süreçler içinde değişim gösterdiğini hatırlatalım). Sendikalar yasal düzenlemeleri beklemeden işçiler tarafından kurulmuş ve kuruluş süreçleri ağır bedellere yol açmıştır.

Sendikalizm

Sendikalar, yasal haklarını kazandıktan sonra (İngiltere'de 1824) işçi sınıfı içinde, önceleri beyaz yakalılar, işsizleri, köylüleri vasıfsız işçileri dışlıyordu. Sendikal mücadelenin örgütlenmesi ve yönetilmesi bizzat tek tek fabrikaların içinden, başka bir ifade ile işyerlerinden başlatılmış ve yürütülmüştür. Batı Avrupa'da kapitalist üretim arttıkça işçi sınıfı da büyüyordu. Süreç burjuvaziye karşı vasıflı işçilerle mücadele etmenin yetersizliğini ortaya koyunca vasıfsız işçiler sürecin akışında sendikalarda örgütlenmeye başladı.

Böylece grevler ve direnişler işçi sınıfı lehine büyüyordu. Kapitalizm üretimi artırdıkça işçi sınıfı da genişliyor, sendikalar da nicelik olarak büyütüyordu. Bugün bilinen anlamıyla şube, genel merkez, konfederasyon vb gibi örgütsel yapılar ilk olarak 1880'den sonra İngiltere'de gelişen "yeni sendikacılık" hareketi ile ortaya çıktı. Bu sonucu bir taraftan kitleselleşen işçi sınıfı mücadelesi açısından bir zorunluluğu ifade ederken, diğer taraftan "işçi aristokrasisinin ve sendikal bürokrasinin" de oluşması koşullarını yarattı. Yeni sendikacılık ya da sendikalizm işçi sınıfının bütünlüklü yani teorik, politik ekonomik mücadelesinde ilk iki hedefi (teorik ve politik) yadsıyor, ekonomik mücadele ile kendisini sınırlıyordu. Sendikalizm işçi sınıfının ekonomik ve özlük haklarını korumayı amaç edindi. İşçileri sendikalara üye yaparak güçlenmeye önem verdi. Devletler sendikalar güçlendikçe kendi güdümünde sendikaları yaratmaya çalıştı. Sarı sendikacılık, devlet güdümlü sendikacılık, sendikal gücün işçiler aleyhine ve sermaye lehine kullanılması için kapitalist devletler tarafından geliştirildi.

Sınıf Sendikacılığı

Sendikalar, ilk ortaya çıktığında sınıfın genelinin çıkarlarını gözeten bir yapıda şekillenmemesine rağmen, Marks ve Engels tarafından ısrarla işçi sınıfının en geniş kesimlerini birleştirme ve örgütlenme merkezleri olarak vurgulandı. Sendikaların, daha önce işçilerin dağınlığından ve birbiriyle rekabetinden yararlanan kapitalistler açısından ilk yıllarından itibaren 'tehlike' olarak görülüp her türlü baskıyı kurmaları bilinçli bir politikadır.

Sendikalar zaman içinde işçilerin ekonomik çıkarları için yürüttükleri mücadelenin ötesine geçerek, toplumsal ve siyasal olarak etkinliğini arttıran işçi sınıfı hareketinin önde gelen mücadele araçlarından birisi haline geldiler. 19. yüzyılın ikinci yarısında endüstri üretiminin artması, işçilerin sömürü sisteminde yaşamasını zorlaştırıyordu. İşçi sınıfı burjuvazinin niyetini iyi biliyordu. Birkaç ekonomik haklarla durumlarının düzelmeyeceğini görüyordu. Artık işçiler patronlara karşı salt ekonomik mücadeleler vermiyor, siyasallaşıyor ve giderek genel bir sınıf hareketi düzeyine yükseliyordu. İşçilerin birbiriyle rekabet etmeye son verip önce patronlara karşı, ardından patronların çıkarlarının güvencesi olan kapitalist sisteme karşı örgütlü mücadeleye girmeleri süreci başlıyordu.

Enternasyonal ile birlikte sendikaların ve sendikal mücadelenin oldukça dar olan içeriği önemli bir değişim yaşamış hem nicelik, hem de nitelik açısından sendikaların işçi sınıfının bütün üyelerini kapsayan kitlesel sınıf örgütleri haline gelmesi yönünde ilk adımlar bu dönem atılmıştır. İşçi hareketinin tarihsel ilerleyişi içinde siyasal mücadele öncelik kazandı. Ama bu gelişme sendikal mücadelenin gereğini ve zorunluluğunu asla ortadan kaldırmadı.

Anarko-Sendikalizm

Anarko - sendikalizm fikirleri İngiltere'de yeni sendikal hareketin başlangıcına kadar gider. Sendikal mücadelenin fikir yürütücüleri bir yandan barışçı genel grevi başlıca mücadele aracı olarak öne sürerken, bir yandan da, hedef olarak gösterdiği kooperatif esasına dayalı toplumun niteliği bakımından anarko-sendikalizmin esin kaynağı oldular.

Anarko - sendikalizm işçilerin sistem içi hakları mücadelesini red ediyor, parlamentarizme karşı çıkıyor, devleti gereksiz görüyor, genel grev ile devrimin olacağını savunuyordu. Anarko-sendikalizmin temel fikri, katılımcılarının kendileri tarafından yönetilen kitlesel örgütlenmeler - özellikle de üretim noktasındaki mücadelede kökü bulunan örgütlenmeler - geliştirerek, işçi sınıfının kendisini sömürücü sınıfın boyunduruğundan kurtarabilmesini sağlayacak kendinden eylemliliğini, kendine güvenini, birliğini ve öz örgütlenmesini geliştireceğidir.

Hareketin kendinden yönetimi, hareketin devrimci amacı olan üretimin işgücü tarafından yönetiminden önce gelir ve onu canlandırır. Anarko-sendikalizm sınıf mücadelesini kabul ederken işçi sınıfının iktidarı ele geçirme çabasına karşı çıkmıştır. İşçi sınıfının partisine de en sert muhalefet etmiş, parti yerine sendikalizmi savunmuştur.

Yine kapitalist düzende parlamenter demokrasiye, işçilerin kısmi hakları için düzen içi mücadeleye de şiddetle karşı çıkmıştır. Anarko-sendikalizm işçi sınıfının genel grevine büyük anlam vermiştir. Kapitalizmin bir parti ile değil, genel grev ile yıkılmasını savunmuştur.

Kapitalizmin değişim süreçlerinde memurlar

Sınıf ve Emek

Sendikal hareketin doğup yükseldiği 19 yüzyılda sınıf analizleri tartışmaları hakla devam etmektedir. "Sınıf" sözcüğü, günlük kullanımında "bazı ortak özellikleri içeren grup, topluluk" anlamındadır. Kapitalizmi analiz eden Karl Marks, toplumsal sınıflar analitik olarak tarihsel materyalist görüşünün açıklandığı, uygulandığı metinlerde, üretim ilişkilerinden türetilir; artı ürüne el koymanın özel biçimlerine göre (kendi karşıtı ile bağlantılı olarak) tanımlanır. Marx kapital adlı eserin birinci cildinde "bizim proletarya ekonomik bakımdan sermayeyi üreten ve artıran kapitalin genişleme ihtiyacı için fazlalık haline gelir gelmez sokağa atılan ücretli işçiden başkası değildir" demektedir. Yine aynı eserde "kapitalist üretim süreci sürekli eğilimi ve gelişme yasası, üretim araçlarının büyük kitleler halinde bir araya toplar ve böylece emeği ücretli emeğe, üretim araçlarının sermayeye dönüştürür" Bu son bölümden işçi sınıfının sürekli değişebileceğini anlıyoruz.

Bazı iktisatçılar göre "geçimini sağlayabilmek için emek gücünü satmak zorunda olan... her çalışan, işçi sınıfının bir mensubudur." Ancak, "sermayenin ajanı olarak işlev yüklenen ücretli gruplar işçi sınıfına değil, burjuvaziye dahil edilmelidir ."

Diğer bir tartışma konusu Emek ve sınıf birlikteliği üzerinedir. Bu tartışmaya Kapital adlı eserinde "Doğal bedende, kafa ile elin birbirine bağlı olması gibi, emek süreci de el emeğini 39 kafa emeği ile birleştirir. Sonraları bunlar birbirlerinden ayrılırlar. Hatta can düşmanı olurlar. Ürün, bireyin doğrudan ürünü olmaktan çıkar ve kolektif emekçinin ürettiği toplumsal ürün, yani her biri emek konusu üzerindeki işlemlerin az ya da çok bir parçasını yapan bir emekçi topluluğunun ortak ürünü haline alır. Emek sürecinin bu ortaklaşan niteliği, git gide daha belirli hale geldikçe, bunun zorunlu sonucu olarak, bizdeki üretken emek ve bunu sağlayan üretken emekçi kavramı genişlik kazanmış olur. Üretken biçimde çalışmanız için artık el ile çalışmanız da gerekmez, kolektif emekçinin bir parçası olmanız, onun yerine getireceği alt işlevlerden birtanesini yapmanız yeterlidir. Bununla birlikte öte yandan bizim üretken emek kavramımızda bir daralma oluyor. Kapitalist üretim yalnızca meta üretimi değil, esas olarak artı-değer üretimidir. Emekçi, kendisi için değil sermaye için üretir. Bu nedenle, artık yalnızca üretmesi yetmez, artı-değer üretmek de zorundadır. Bir tek, kapitalist için çalışan emekçi üretkendir. Maddi nesnelere üretiminin dışında kalan bir alandan örnek alırsak; bir öğretmen, öğrencilerin kafalarının üzerinden emek harcamasının yanı sıra, eğer okul sahibini zenginleştirmek için de çok çalışıyorsa, üretken bir emekçi sayılır. Okul sahibinin sermayesini, sosis fabrikasının yerine öğretim fabrikasına yatırmış olması hiçbir şeyi değiştirmez.

Demek oluyor ki, üretken emekçi kavramı, yalnızca iş ile yararlı etki arasındaki bir ilişkiyi anlatmakla kalmıyor, aynı zamanda tarihsel gelişmeden doğan ve işçiye doğrudan doğruya artı-değer yaratma aracı damgasını vuran özgül bir toplumsal üretim ilişkisini de anlatıyor. Bu nedenle üretken emekçi olmak talih değil, talihsizlik eserdir." Kafa emeğiyle, kol emeğinin birbirinden ayrılması, öznel değil, nesnelidir.

Ulus Devletin Memurları

Memur devlet hizmetinde aylıkla çalışan kimse, görevli anlamına gelmektedir. Bir işle görevlendirilmiş olan, yükümlü. Arapça 'emir' veya 'emr' kökünden gelmekte olup emredilen anlamında da master isimdir (wikipedia). 19. yüzyıldan beri memurların sınıf tanımı üzerinde çok tartışmalar yapılmıştır. Memurlar, küçük burjuvazi, orta sınıf ya da asker-polis gibi devletin asli unsuru başlıkları arasında tartışılmıştır.

Sınıf mücadelesi içinde 1990'lı yıllara kadar memurlar ile ilgili sınıf analizleri derinlemesine yapılmamıştır. Osmanlı'nın ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ekonomik ve siyasi yapısının tahliline göre tanımlamalarda değişmiştir. Sömürge ya da yarı sömürge; kapitalist veya yarı kapitalist; feodalizm ya da yarı feodalizm değerlendirmelerine göre memur tanımlaması da değişmektedir. En önemlisi de ulus devlet /memur ilişkisinin tanımlanmasında yatmaktadır. 1990 öncesi sendikal dinamikler memur statüsü adı altında çalıştırılan kol işçilerine işçi sınıfının içinde kabul etmiş, ancak örgütleyememiş, derneklere sıkıştırmıştır. Kapitalist düzende devletçi ya da liberal uygulamalar olsun, devletin ekonomik yaşamın birçok alanında kolektif kapitalist rolüyle yer aldığı iktisadi işletmelerde aylıklı çalışan emekçiler işçi sınıfının bir parçasıdır. Buna rağmen hem sınıf analizlerinde hem de örgütlenme de sıkıntılar yaşanmıştır. Bunun birinci nedeni sınıf mücadelesinde ki farklı siyasal değerlendirmeleri, ikinci nedeni ise ulus devlet ve yasalarıdır.

Memurlarla ilgili ilk düzenlemeler Osmanlı döneminde yapıldı. 19. yüzyılda batı Avrupa da işçi sınıfı mücadelelerine paralel bir süreç yaşanmadı. Osmanlı da endüstri devrimi yaşanmadı. Kapitülasyonlar Batı Avrupa'da üretilen malların Osmanlı idaresinde ki yerleşik topraklarına girişini kolaylaştırıyordu. 1808 yılında Sened-i İttifak, 1838 de Gülhane Hattı Hümayunu, 1839 da Tanzimat fermanı, 1856 da islahat fermanı yayınlandı. Tüm bu çabalar İmparatorluğun sorunlarını gidermek ve batı Avrupa kapitalizmine uyum sağlamak için yapıldı. Tanzimat fermanı ile ilk defa memurlar için düzenlemeler yapıldı. En önemli düzenleme aylıklı çalışmaya geçişi. Kanun-i esasî'de devletin dilinin Türkçe ve dinin islamolduğuna dair iki önemli madde vardır. Böylece Cumhuriyet'in ilanı ile zirveye çıkan ulus devlet süreci başlangıç yapmıştır.

Memurlar devletin yapılandırılmasında ve yürütülmesinde ayrıcalıklı bir kesimi oluşturdu. Bu kesime işçi sınıfı demek tartışmalıydı. Buna karşın üretken olmayan emek sürecindeki çalışanlarda memur statüsüne alındı. Cumhuriyetin ilanı ile yapılan yasalar, işçi sınıfının kapsamını daraltmak, örgütlenme hakkını kısıtlamak için; kapitalist üretim ilişkilerinde üretken emek içinde ki işçileri bile 'memur' olarak yasaların içine sıkıştırıldı.

Cumhuriyetin kuruluşu ile beraber, devletin inşası için nitelikli ve iş gücünden başka satacak bir şeyi olmayan kadrolara ihtiyaç vardı.1926 yılında kabul edilen788 sayılı memurin kanunu ile 1927 yılında kabul edilen 1108 sayılı maaş kanunu ile memurlar çok önemli haklara sahip oldular. Örneğin 1931 yılında memurların iktisaden faal nüfus içinde ki oranı yüzde 1,2 iken milli gelirden aldıkları pay yüzde 7,1 idi.

Memurların sınıf statüsünün sınırlandıktan sonra ulus kimliği de yasalarla belirlenmiştir. (Her iki statünü sonraki yıllarda sendikal mücadeleyi etkileyecektir) Etnik olarak ' anayasaya göre herkes Türk'tür' ve meslek örgütlerinin önünde ve ilk kurulan işçi sendikalarının Türk adı mutlaka yazılmıştır. Cumhuriyet 'sınıfsız imtiyazsız ulus' düşüncesiyle kuruldu ve öyle de savunuldu. Bu düşünce de memurlar da etnik tartışmaya zaten müsaade edilmemiş sınıf bilinci tartışmasını da geri plana itiyordu.

Yasalarda tanımlanan meslekler adıyla kurulmuş örgütlerin varlığı (Türk Tabipleri Birliği gibi) ve etkinliği kimlik tartışmasının ön planda olmadığını, engellediğini göstermektedir. Memurlar Osmanlının son dönemi ve Cumhuriyet tarihinde sınıf mücadelesinde en fazla orta sınıf ve küçük burjuva tartışmaları içinde yer almıştır.

Memurların, sağlık gibi kimi iş kollarında daha fazla iş güvencesi, aylık gelirin diğerlerine göre daha iyi olması ve diğer bazı avantajları onların küçük burjuva olarak tanımlanmasına yol açıyordu. Ayrıca Türkiye'de memur adı altında küçük burjuva, aristokrat, kafa emekçileri ve de az da olsa kol emekçileri aynı statüde çalışıyorlardı. Örneğin sağlık iş kolunda bir hastaneyi ele alalım. Başhekim hastaneyi yönetiyor, dahiliye uzmanı hasta bakıyor, döner sermayeci masa başı iş yapıyor, hizmetli yerleri temizliyor, ambulans şoförü araç kullanıyor, tesisatçı hastanenin tesisatını tamir ediyor. Son üçü kol emeğini, diğerleri kafa emeğini kullanıyor. Biri bürokrat biri küçük burjuva diğeri de kafa emekçisi. Hepsi de 657 sayılı devlet memurları kanuna tabi aylık alıyor.(657 sayılı yasa 1964 yılında yürürlüğe girdi.) Devlet kendisi için çalışan herkesi ürettiği değere bakılmaksızın memur statüsüne almıştır. Yargıda karar veren hakim ve hizmetli, doktor hastanede temizlik işçisi, belediye temizlik işçisi ve de belediye başkanı memur sayılmaktadır.

Üretken emek ve üretken olmayan emek içindekilerin tümü aynı statüde toplanıp ve aynı kanunla çalıştırılmaları bir devlet politikasıdır. Bu politikanın birçok nedeni vardır. Bir nedeni ulus devletin kurumlaşması ile ilgilidir. Devlet eliyle kurulan sanayi ve hizmet iş kollarında çalışan bağımlı kişilere duyulan ihtiyaçtır. Devamin da tek ulus yaratma politikasıdır. Yine ulus devletin diğer etnik kimlikleri asimile etmede memurların önemli bir rolü vardır. Memur statüsü ile örgütlenme ve hak arayışlarının önü kesilmek istenmiştir. Ne var ki mızrak çuvala sığmayıp kapitalist üretim ilişkileri geliştikçe, memurların 1923-1950 yıllar arasındaki ayrıcalığı iş güvencesi dışında kalmadı. Kapitalizm sürecine dahil olan Türkiye de memurlar bütçe anlamında devlete yük olmaya başladılar. Ayrıca memurlar kuruluş döneminde ki gibi şiddetli bir ihtiyaç da yoktu. 1970'li yıllarda burjuvazi yeni pazarlara ihtiyaç duyuyordu.

Kamu sektörü burjuvazinin iştahını açıyordu. Reel sosyalizmin çöküş sürecine girmesi kapitalist tekellerin elini rahatlatmıştı ve işçi kesimine verdikleri tavizleri geri almak istiyordu. Sosyal devlet kapitalizm için bir yük teşkil ediyordu.

Özellikle 2000 li yılların başında Türkiye emek hareketinin daha sık kullanmaya başladığı neo-liberal politikalar dünya kapitalist sisteminin 1970' li yılların ortalarından kıpırdamaya başlayan değişimlerin adıdır. Bazı yazarlar neo-liberalizmi kapitalizmden emperyalizmden ayırmaya çalışmaları yanlış bir yaklaşımdır. Neo-liberalizm kapitalist düzenin başa dönülmesi için gelişen sistemin adıdır. Kapitalizmin çıkışında ki vahşetin daha yumuşatılarak geri getirilmesidir. Eğer değişim denilen kapitalizmin küresel yayılması ise; kapitalizm en başından beridir zaten pazar arayışlarıyla dünyaya yayılmak istiyordu. Ancak bu yayılma istenilen düzeyde gerçekleşememişti. Bunda Ekim Devrimi'nden sonra yükselen Sosyalizmin büyük rolü kadar, kapitalimin kendini üretmesindeki kriziydi.

1929 kapitalist kriz sonrasında kapitalizm devletçi yönü ağır basan siyasetler benimsemişti. Daha önce de vurguladığımız gibi bu devletçi siyasetler 1950'li yılların ortalarında sosyal devlete kadar zirve yapmıştı. Bir yandan kapitalizmin bunalımını aşmak yani üretimdeki daralma ve durgunluğu gidermek öte yandan reel sosyalizme karşı ideolojik olarak ayakta durmak için ekonomide ve siyasette devlete rol biçmişti. 1970'li yılların ortalarında yeni gelişmeler olmaya başladı.

20. yüzyılın ikinci yarısından itibaren kapitalist üretim ilişkilerin deyeniden bir değişimin hızla ilerlediğini görmekteyiz. Bütün bu değişim dönüşümlere genel olarak "neo-liberal politikalar" adı veriliyor. Bu politikaların reel sosyalizmin güç kaybettiği ve sonra çöküşünün yarattığı sarsıntılı yıllarına denk gelmesi bu politikaların pervasızca yaşam bulmasına yol açtı. Kapitalist süreçler de memurların değişimi kaçınılmazdı. Memurların değişiminin tek istisnası 12 Eylül'den sonra resmi olarak olağanüstü hal bölgesi diye tanımlanan bölgede çalışan memurların statüsüdür. Burada kapitalist yasalarının daha yavaş işlediği görülmektedir. Feodalizm artıkları (ağalık-şeyhlik- cemaat) varlığı desteklenmektedir. Ve devletle uyum içinde kapitalizm içinde kalan feodal kalıntılar olarak bölge yaşamına etki etmektedirler. Ancak kapitalist üretim biçimi tüm bölgeye hakim olsa da katı devletçi politikalar memnuların sınıfsal değişimlerini Türkiye'nin diğer taraflarından daha yavaş gelişmesine neden olmuştur.

Türkiye'de memurlar hizmet sektörlerini piyasaya açılması ile emek ve artı değer sürecine girerken bölgede ki memurlar devletin bütçesine para alıyor ve devletin bölgede ikamesi için çalışıyorlardı. Bu hukuk bölgede çalışan memurlara bazı sorumluluk ve yükümlülükler getirdi. Öncelikle 375 sayılı kanun hükmünde kararname 28 . maddenin b fıkrası gereğince bölgede çalışan memurlara tazminat adı altında bir ek ücret ödeniyordu. 1980 sonrasında ivme kazanan özelleştirmeler bölgede kontrollü uygulanıyordu.

Memurların Sınıfsal Dönüşümünde Neo-liberalizmin Etkisi

Neo-liberal politikalar sonucu 'esnek üretim' yaygınlaştı. Üretimde teknolojinin artması sermayedar için esnek üretime bahane oluyordu. Devletler ekonomi içinde tamamen el çektilirilmesi hedeflendi. Artık büyük iş yerlerine de çok fazla ihtiyaç yoktur. Sermaye sınırı ötesi rahatlığa yani özgürlüğe kavuşturulmalıdır. 'Az işçi çok iş' ilkesi ile fazla çalışma gündeme geliyor ve 'Toplam kalite üretimi' adı altında bir işçi, neredeyse sadece temel ihtiyaçlarının dışında işyerinden ayrılamaz halde çalışmak zorunda kalıyor. Yine esnek üretimde, kapitalizminin bir başka yasası olan "işsizler ordusu"nun daha da büyüdüğünü görmekteyiz. Yine iş güvencesi hakkı ortadan kalkmakta ve en önemlisi örgütlenme hakkı yok olmaktadır.

Türkiye nasıl ki 1950'li yıllarda zirve yapan sosyal devlet ilkesine bir darbeyle geçebildiyse neo-liberalizme için de yine bir darbe gerekiyordu (elbette darbelerin başka nedenleri de vardır). Kamu hizmetlerinin küçültülmesi için yaygın özelleştirmelerin yapılması gerekiyordu. Küreselleşme aslında sermayenin sınırları tanımadığı özgürleşme ihtiyacı olduğu halde 39 halklara daha farklı sunularak gerilimler/çelişkiler yumuşatılmaya çalışılıyordu. Gerçekte ise küreselleşen tek güç sermayedir. Sermayenin özgürleşmesi ve buna bağlı kamu hizmetlerinin küçültülmesi yeni uluslararası antlaşmaları zorunlu kılmaktadır.

12 Eylül Anayasası ve Çalışma Yaşamı

24 Ocak Kararları'yla ücretli çalışanlar için zor bir dönem başlıyordu. Dönemin 2. Milliyetçi Cephe Hükümeti tarafından ülkeyi uluslararası serbest piyasa ekonomisine açan önemli bir dizi kararlar alındı. 1 ABD Doları 47,10 TL iken 6 Mayıs'ta 100,45 TL'ye çıktı. Alınan bir dizi ekonomik tedbirler, Türkiye için bir dönüm noktasıydı. Çünkü Türkiye'nin bugüne kadar sürecek; dışa bağımlı, borçlu, yüksek faizli krediler, enflasyon ve devalüasyonlu ekonomi dönemi büyük oranda bu kararlarla başlıyordu. Bu kararlar, batının gelişmiş kapitalist dünyasında, Türkiye gibi gelişmekte olan veya az gelişmiş ülkelere dayatılan uluslararası tekeli sermayenin aldığı yeni kararlardı. Bu politika sosyal devletin kısmi haklarını da hedef almıştı.

Bu hedeflerin önemlilerinden biri de emek dünyasını tamamiyle örgütsüzleştirmekti. Ücretlerde büyük bir erime yaşanmış ve ülke ekonomisi gittikçe kötüleşiyordu. O dönemde sendikalar çeşitli sorunlar yaşıyor olsa da siyasi iktidar mevcut güçlerinden dahi rahatsızlık duyuyor açığı çözüyor korkuyordu.

1970'li yılların sonlarına doğru artık sol siyasi yapılarla sermaye sınıfı ve iktidarı destekli sağ kesimler arasındaki çatışmalar artık kontrol edilemeyecek bir boyuta varmıştı. Ekonomik ve siyasal açıdan ülke derinden sarsılıyor ve askeri darbe tartışılıyordu. 12 Eylül anayasasında iş yasası 1983'te 2821 Sayılı Sendikalar Kanunu ile yeniden düzenlendi. Yasa sendikaları "işkolu esasına göre ve Türkiye çapında faaliyetle bulunmak amacı ile kurulmasına" izin vererek işyeri, işletme ve meslek esasına dayalı sendika kurulmasını açıkça yasakladı.

Bu bağlamda işkollarının saptanmasını idarenin yetkisine bırakmayıp , bir tüzükle 28 işkolu olarak belirlendi. Sendika kurma hakkı yine işçilere tanınırken, memurlar ile ilgili hiçbir ibareye rastlanmadı. Yine yasada da açık bir yasak konmamıştı. Yasa ile önceleri sendika üyelerinin aidatlarının maaşlarından merkezi olarak kesintisine son verildi. Ancak Türk-İş yöneticileri ile yapılan görüşmeler sonrasında bu hüküm değiştirildi. Buna karşın Türk-İş 12 Eylül cuntasını destekledi. İşçi bürokrasisi kendi rantı için cuntayı destekledi.

Sağlık hizmetleri neo-liberal politikalarından etkilenen ilk kamu alanı oldu. Peki neden önce sağlık hizmetleri? Çünkü bu politikalar ulus devletin temel niteliklerini henüz etkilemiyordu. İşte burada devletin refleksini iye okumak gerekiyor. 1980'lerin başında oligarşik yapı neo- liberal politikaların diğer yönlerini ağırdan alsa da sağlık ve sosyal hizmetler olunca ise hiç acımadı.

12 Eylül Anayasası'nın 56. maddesinde sağlık hizmetlerinin sunumunda kamunun yanında özel kesimlerden bahsedilmiş ayrıca ilk defa genel sağlık sigortası ile ilgili ifadelere yer verilmişti. Yine 12 Eylül'ün ilk icraatlardan biri olarak 2162 Sayılı Tam Gün Yasası yerine 2368 Sayılı Yasa getirildi. Bu yasa ile sağlık çalışanlarının ekonomik avantajları kaldırıldı. Mesai saati eskisi gibi haftada 45 saat olarak kaldı. Kamuda çalışan sağlık çalışanlarının gelirleri ortalama % 50 düştü.

24 Ocak 1980 kararları denilen ekonomik kararlar ve 12 Eylül iktidarlarının benimsediği neo- liberal ekonomik hizmet iş kollarını ve memur statüsünde çalışanları sarsmaya başlayıp, 1990'lı yıllarda neo-liberal kapitalizmin kamu hizmet sektörlerini piyasalaştırmasına kadar sürdü. Memurların bir kesimi sermaye için artı değer üretmiyor değişemeyen sermayeden yiyorlardı. Bu kesim de özelleştirme ve meta üretimi ile artı değer süreçlerine sürüklendi.

Kamu Emekçileri

Türkiye işçi sınıfına da böyle bir bakış açısıyla yaklaştığımızda işçi sınıfının güncel kapsam ve niteliğinin neo-liberal dönemin ekonomik, siyasal ve toplumsal ilişkilerinin güzergâhı içerisinde yeniden oluştuğunu/şekillendiğini söyleyebiliriz. Üretim süreçlerinde sınıf geçişi imkanı azalmış, özel mülkiyeti olmayan sadece emeği ile geçinen ve kapitalizmin üretim sürecinin bir parçası olan bu kesime işçi diyebilirlerdi.

Öyle ki fiili meşru mücadele deneyimini yükseltenler memur tanımına ve kimliğine artık sığamıyordu. Kapitalist şirketlerin üst yöneticilerine intikal eden çeşitli gelir türleri içinde yer alan maaş, tazminat, prim türü ödentiler, aslında örtülü kâr öğeleri olarak görülmelidir (1990' ılı yılların başında memurlar kapitalizmin yeni döneminde üretim süreci içinde artık işçi tanımına denk düşmektedir. Ancak yükselen mücadeleye rağmen işçi terimi en azından sendika da kullanılmadı. İlk kurulan sendika olan Eğitim - İş 'Eğitim - İş Kolu Kamu Görevlileri' adıyla kuruldu. Burada kamu görevlisi adı kullanılması dikkat çekicidir. Eğitim -İş'in çizgisini sendikalarda savunan sendikal anlayış, sonu 'iş ' ile bitmesine rağmen (Genel Sağlık - İş) gibi 'kamu görevlileri' adını kullandı.

Yine ilk kurulan konfederasyonlardan , Kam-Sen adıyla örgütlenen (Bem-Sen ve Sağlık - Sen) bu sınıfa küçük burjuva diyor ve kendilerini devrimci memur hareketi olarak tanımlıyordu. Memurların küçük burjuva olarak gören anlayış teorik olarak 12 Eylül öncesi sol cephede yaygındı. Ancak yukarı da vurguladığımız gibi pratikte genel resmi tanımlamaların dışına çıkmıyordu.

Bu dönemde ‘fiili meşru sendikal mücadele veren KÇSP ve eşgüdüm sendikalarının karşısına devlet bürokratlarınca kurulmaya başlayan konfederasyon ve sendikalar mücadele veren devlet güdümlü sendikalar memur denmesinde sakınca görmüyorlardı. Bugün bile Memur - Sen adlı konfederasyon var.

Kamu çalışanı adı genel kitlede de kabul gördü. Memurların kendisini işçi kabul etmesi henüz çok zordu. Ancak eskisi gibi olmadıkları, değiştiklerini de farkına varıyorlardı. Memur olarak anılan kesimde iş kollarının farklılığı da tartışmaları etkiliyordu. “Emekçi” kavramı, “işçi” kavramından biraz daha farklı bir kesimi ifade etmek için kullanılır. Herhangibir üretim aracına sahip olmaması ve yaşamak için emeğini (kafa ya da kol emeği) satmak zorunda olması açısından işçiye benzemekle birlikte somut bir ürün üretmemesiyle de ondan ayrılır.

Emekçi kavramı, proletaryadan daha geniş bir kitleyi kapsar. Proletarya denilince akla ilk gelen sanayi proletaryasıdır fakat proletarya kavramı sanayi proletaryası ile sınırlanamaz. Sadece üretimde bulunan emekçiler değil, metanın dolaşım-değişim sürecinde çalışanlar da proletarya kapsamına girer.

Kamu Emekçileri Sendikaları tarihi

1961 Anayasası ve Memur Sendikaları

Türkiye'de sendikacılık hareketi 1960 sonrasında nicelik anlamında artış gösterdi. Sendikal örgütlenme de doğal olarak sosyal devletin önemli öğelerinden biriydi. 1961 Anayasası kapitalist dünyadaki gelişmelerden etkilenecek 2. maddesiyle sosyal devleti tanımlamaktaydı.

Sağlık iş kolunda da sendikacılık hareketleri 1960 sonrası sınıfsal hareketin gelişimiyle paralellik gösterdi. Türk-İş özneline özetlenen, işçi sınıfının ideolojisinden uzak, kısmi haklarla ilgilenen, depolitize yani emperyalizmin gelişmekte olan kapitalist ülkelere dayattığı sendikal model örnek sürece yanıt olamıyordu.

1960'lı yıllarda toplumsal mücadeledeki bu yükseliş rüzgarı kamu çalışanlarını yani o günün memurlarına sendika fikrini geliştirdi. Büyük bir iş kolu olan sağlık iş kolu sendikalarla 39 tanışmaya başladı. 1961 yılında, İzmir'de kurulan Türkiye Sağlık İşçileri ve Müstahdemleri Sendikası'nın ciddi etkinlikleri vardır.

26 Şubat 1962 tarihinde yapılan ilk genel kurulunda Türk-İş konfederasyonuna üye olma kararı veriyordu. Bu dönemde de sürekli bir hukuk savaşı, işçi memur ayırımına karşı mücadele ve grevsiz bir toplu sözleşme düzeninin şekillendirilmesi çabaları sürüyordu.27 Mart 1962'de İstanbul'da "Türkiye Sağlık İşçileri ve Personeli Sendikası" kuruldu.

20 Ekim 1963'te ilk Genel Kurulunu yapan Sendika, İstanbul Verem Savaş Derneği Erenköy Sanatoryumunda işkolunun ilk işyeri toplu iş sözleşmesi bağtıladı. 1963'de çıkarılan 274 sayılı Sendikalar Kanunu sendikaların işkolu esasına göre kurulması ilkesini vurgulamıştır.

Aynı adlı kanunun İş Kolları Yönetmeliği'nin 31. maddesi sağlık iş kolunu; "Hastaneler, sanatoryumlar, bakım ve dinlenme evleri, doğum ve çocuk bakım evleri, doktor muayenehaneleri, klinikler gibi sıhhi tedavi müesseseleri, dış klinikleri ve hayvan bakımevleri, röntgen muayenehaneleri ve benzerleri" olarak tanımlamıştır. Bu tanımlama da dikkat çeken sosyal hizmetlerin de sağlık iş kolu olarak sayılmasıdır. Bu açıdan adını anacağımız her sağlık iş kolu örgütlenmesi aynı zamanda sosyal hizmetleri de kapsamaktadır.

274 sayılı kanuna rağmen 1960'lı yıllarda sağlık iş kolunda kurulan sendikaların bir özelliği de meslek bazında örgütlenmeler olmalarıydı. Bu başlı başına bir çelişki olsa da sağlık iş kolunun özelliğinden kaynaklanıyordu.

Sağlık iş kolunda sadece memurların kurduğu ilk sendika 17 Temmuz 1965 yılında kurulan Türkiye Sağlık Personelleri Sendikası'dır(yukarıdakiler işçi işçi/memur sendikalarıdır). 1950 li yıllardan beri egemen olan devlet güdümlü sendikalara karşı 13 Şubat 1967 tarihinde kurulan DİSK örneğinde somutlaşan sınıfsal mücadeleyi hedef alan sendikalar ortaya çıktı.

1971'e gelindiğinde kamu iş kollarında kurulan sendika sayısı 600'e ulaşmıştı. 21 de sağlık sendikası vardı. Bir kısmı sonradan faaliyetlerine son verdi. Bir kısmı birleşti. Bu sendikalar grev ve toplu sözleşmeden söz etse de meslek sendikacılığı kimliği buna engel olmuştur.

Memur Dernekleri ve Sendikal Mücadeleye Etkileri

12 Mart 1971 cuntası Türkiye'de yükselen işçi sınıfı mücadelesini faşizan baskı yöntemleriyle ezerken , anayasal zeminde de sınıfın örgütlenmesini engellemenin yollarına başvurdu. Cunta rejimi 1961 anayasasında ki örgütlenme haklarını geriye götürecek değişikliklere imza attı. Anayasada işçi -memur ayrımı keskinleştirildi.

Memur statüsü daha da genişletilerek memurların sendikalaşması yasaklandı. Sendikalara üye olabilecek işçi sayısı nicel olarak düşürüldü. Memur sendikaların tümü kapatıldı. Yöneticileri yargılandı. Uzun süre hapis hanelerde tutuldu.

Memurlara sendikaları kurma ve üye olma yasaklanınca memurlar dernekleşme yoluna gittiler. 1971-1980 döneminde ve 12 Eylül sonrası 1990'lı yıllara kadar onlarca memur derneği kurulmuştur. Bunların içinde yerel olanları da Türkiye genelinde faaliyet gösterenler de vardır.

Bu derneklerden biri olan TÖB-DER (Tüm Öğretmenler Birleşme ve Dayanışma Derneği), 12 Mart cuntası sürecinde dışarıda kalan TÖS'lüler tarafından, 3 Eylül 1971 de kuruldu. (Sıkıyönetimce kapatıldığı 1979 yılına kadar 360 bin öğretmenden 200 binini örgütleme başarısı göstermiştir.

TÖB-DER, TÜM-DER ,TÜS-DER, POL-DER, DEMİRYOL-DER, İŞÇİ KÜLTÜR-DER, TÜM-OR- DER,TÜTED' i ve diğer memur dernekleri ,memurların mesleki, özlük, sorunların yanı sıra ülkenin demokrasi mücadelesinin bir parçası oldular. TÖB-DER diğer memur dernekleri ile beraber memurların sendikalaşması için mücadele ettiler. TÖB-DER 1976 programına sendikalaşma hedefini koymuştu.

Memur derneklerinden TÖB-DER, 24 Aralık 1979 da Ankara sıkıyönetim komutanlığı tarafından kapatıldı. Üyelerin çoğu gözaltına alındı. 1402 sayılı sıkıyönetim yasası ile işinden 39 alındı. İşten atılmayanlar da uzak şehirlere sürgüne gönderildi. Çoğu istifa etmek zorunda kaldı. 12 Eylül TÖB- DER gibi diğer memur derneklerini de kapattı. Yönetici ve üyeleri gözaltı, tutuklanma, sürgün, işten atılma baskılarıyla karşılaştı.

12 Eylül öncesi memur dernekleri içinde en kitlesel ve etkili olan TÖB-DER e karşı öğretmenlerin örgütlenmesini yeni engeller çıkartıldı. 6 Ekim 1983 gün ve 2908 sayılı dernekler yasası ile öğretmenlerin dernek kurması zorlaştı.

Tüm baskılara rağmen örgütlü mücadele arayışı devam etti. 1 Nisan 1986 'abece' Dergisi yayınlandı. Çalışan öğretmenler örgütlenmeleri önünde ki yasal engeller nedeniyle başka örgütlenme araçlarına yöneldi. TÖB-DER eski yöneticileri 29 Ocak 1987 de eğitim işleri basın yayın ve dağıtım işleri ve ticaret limited şirketi 'eğitim - iş'i kurdu.

Şirketi takiben 16 şubat 1988 de eski TÖB-DER başkanve yöneticileri, İLK-SAN yöneticisi emekli öğretmenler, kamudan uzaklaştırılan öğretmenler tarafından EĞİT-DER (eğitimciler derneği) kuruldu. Kamuda çalışan aktif öğretmenler derneğe fahri üye oldular.

Maliye Çalışanları Yardımlaşma Derneği (MADER) memurların sendikalaşma sürecine girdikleri 1990 ortalarında kuruldu. Bu yüzden MADER kuruluş ilke ve amaçlarında bir sendika gibi hazırlanmıştır. MADER 1990 li yılların başında kamu çalışanlarının fiili meşru eylemliliklerine güçlü katılım sağlamıştır. 17 Nisan 1993 te kendini feshedip Tüm Maliye - Sen'e katıldı.

Kamuda çalışan mühendis mimarlar çalışanların demokratik sendikal hak ve özgürlüklerin sağlanması mücadelesini onlarca yıl sürdürerek 60'lı yılların sonlarında 70'li yıllarda Teknik Elemanlar Sendikası (TEK SEN) kurmuşlardı.

Yapı sektöründe teknik elemanlar 1971 yılında 657 kapsamına geçirildiler. Memur sendikalarının yasaklanması ve 12 Mart 1971 TEK- SEN'in kapanmasından sonra, Türkiye Teknik Elamanlar Birliği TÜTEB'i, daha sonra Türkiye Teknik Elemanlar Derneği TÛTED kuruldu. Bu derneğin yanında yandan da TMMOB çatısı altında hak arama mücadelesini devam etti.

Sağlık iş kolunda farklı mesleklerden dolayı örgütlenme seyri diğer iş kollarından daha farklı ve daha çeşitli biçimlerde gelişti. 1933 te kurulan Türk Hastabakıcı Hemşireler Cemiyeti 1943 yılında Türk Hemşireler Derneği adını aldı.

Sağlık Memurları Cemiyeti'nin kuruluş tarihi 1946'dır. Daha sonra bu dernek, Türkiye Sağlık Memurları Okul ve Kolejlerini Bitirenler Derneği, daha sonra da 1975 Ekim'inde Tüm Sağlık Personelleri Dayanışma Derneği (TÛS-DER) adını alacaktır. Bu dernek 12 Eylül'de kapatılmış üye ve yöneticileri yargılanmıştır.

12 Eylül sonrası yeniden dernek kurulmasa da eski yöneticileri arasında ilişkiler devam etti. TSD (Teknik Sağlık Mensupları Derneği) 1989 yılında kuruldu.

Ağırlıklı olarak İstanbul'da örgütlenen bu dernek kuruluşuyla birlikte asıl hedefinin sağlık iş kolunda sendikalaşma olduğunu deklare etti. Dernek 1991' de Tüm Sağlık- Sen Diyarbakır şubesine katılmıştır.

Hekimlerin örgütlü tarihi diğer meslekler nazaran daha eskidir.1953 yılında 6023 sayılı yasayla Türk Tabipleri Birliği (TTB); 1956'da 6643 sayılı yasayla Türk Eczacılar Birliği; 6343 sayılı yasayla Türk Veteriner Hekimleri Birliği kurulmuştur.

İlk başta TTB içinde yer alan dış hekimleri, 1985 yılında çıkarılan 3224 sayılı yasa ile kendi birliklerini kurmuşlardır. 1960'dan sonra giderek etkinliği artan TTB, 1979 yılında yaptığı Kongre'de, görevlerini şöyle sıralıyordu: Demokratik haklar ve özgürlükler, halk sağlığı, hekim hakları ve yararları, tıp eğitimi, sağlık hizmetleri denetimi.

1983 yılında çıkarılan 65 ve 83 sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK), TTB Merkez Konseyi'nin çalışma yeri İstanbul'dan Ankara alınmış ve bu göreve seçilenlerin Ankara'da oturma zorunluluğu getirilmiştir. 65 sayılı kararname ile birlikte odaların gözetim idari ve mali denetimi de Sağlık Bakanlığına verilmiştir.

Kısa sürede kendisini toparlayan TTB, bir yandan hekimlerin özlük haklarını ve meslek ahlak kurallarını korurken; öte yandan da toplumun sağlık düzeyinin yükseltilmesi ve halkın 39 sağlığının korunması için uğraş vermiştir.

Yaşama doğrudan müdahale anlamı taşıyan üretici etkinlikleriyle, insan haklarına aykırı uygulamalara karşı aldığı somut tavır ve sonuçlarla, yepyeni bir toplum örgütü modeli ortaya çıkmıştır.

ÇAYAD (PTT çalışanları kalkınma ve dayanışma derneği) 1985 yılında kuruldu. Dernek sendikal çalışmalarla yöneldi ve 1989 da sendika yürütme komisyonu kuruldu. Demir yolu çalışanları dernekleri de sendikalaşmaya önemli katkılar yaptı.

Derneklerden biri daha DYMF-DER demiryolu faal memurlar derneğiydi. Bu dernek adını demiryolu çalışanları derneği DEÇAD olarak değiştirecektir. Demiryolları memurları kendilerini işçi sınıfının bir parçası olarak kabuk ediyordu. Sendikal çalışmaları destekleyen diğer önemli dernek Demiryolları Memurları Derneği (DEMED)'dir.

İstanbul Belediyesi'nde çalışan bir kesim memur 1989 ortalarında belediye memurları sosyal yardımlaşma ve dayanışma derneği BEM-DER kuruldu. BEM-DER 1989 da önemli kitlesel eylemler düzenledi. 1990 da da Haziran ve Temmuz eylemlerinde önemli bir katkılar da bulundu. BEM-DER , BEM -SEN in kuruluşu sonrasında etkinliğini bu sendika içerisinde yürütmüştür.

Ankara'da BEL -DAY - DER Ankarada sendikal faaliyetlere katkısı oldu. Buraya kadar sendikalaşmaya etkileri olan dernekleri hatırlattık. Burada yer vermediğimiz diğer niceliksel olarak daha küçük memur dernekleri sendikal faaliyetlere ve eylemlere katılmışlardır.

12 Eylül Sonrası İşçi Sınıfı Mücadelesinin Etkisi

12 Eylül 1980 askeri darbesiyle grevsiz - toplu sözleşmesiz devlet güdümlü bir sendikal yaratmanın yanında, genel grev yasağı ile olabilecek fiili mücadele ortamının engellenmesi amaçlanmıştı. DİSK kapatılmış Türk- İş ise 12 Eylül'ün verdiği role itiraz etmemiş, kısıtlı haklarla yetinmeyi kabul etmiştir.

12 Eylül'e karşı ilk mücadele tipi aydınlar dilekçesi eyleminde görüldüğü gibi dilekçe ve imza kampanyalarıydı. Türk işe bağlı sendikaların İstanbul şubeleri kıdem tazminatı fonu yasa tasarisını protesto için 66 bin imza topladı. Ancak işçiler dilekçe ve imzalarla yetinmedi. 1986 ya Türk - İş' e bağlı işçiler de sokaklara inerek tepkilerini dile getirdiler.

1986 yılı ile başlayıp 1989 da zirve yapan işçi eylemleri başlamış oluyordu. Eylemler sokaklar inmeye başlamış ancak sendikal örgütlenme hak ve özgürlükleri üzerindeki baskılar devam ediyordu. Toplusözleşmeler artık hükümet için kolay değildi.

Eylemler ile 1989 yılın gelindiğinde ANAP hükümeti sendikalara kamuda çalışan işçiler için %35 zam önerisi getirdi. Ancak işçi sınıfı 9 yıllık kayıplarını geri istiyordu.

Toplu sözleşme görüşmeleri bir yere varılmayınca farklı iş kollarında ki işçilere saç ve bıyık kesme, sakal bırakma, siyah gömlek giyme, siyah çelenk bırakma, telgraf çekme, yalınayak yürüme, açlık grevi yapma, servis araçlarına binmeme, yemek boykotu, tüketici boykotu gibi üretimi doğrudan etkilemeyen eylemlerden; iş bırakma, toplu viziteye çıkma, işe geç başlama, vezne önünde kuyruk oluşturma, iş yavaşlatma gibi üretimi doğrudan etkiler nitelikte eylemlere; miting ve hemen her gün yapılan yürüyüşlere varıncaya değin çok çeşitli eylem ve direnişler, işçi sınıfının günlük mücadeleleri oldu.

Direnişler daha çok toplu iş sözleşmesi uyumsuzlukları, ücret artışı/ek zam talebi, işçi alacakları gibi ekonomik talepler öncelikli yapılıyordu. Ayrıca işçiler sınıf dayanışması gösteriyor; işten atılan sınıf kardeşlerinin işlerine geri alınması, atılmaların önlenmesi için eylem yapıyorlardı. Siyasal talepler de ileri sürülüyordu. Haklar için yeni mücadele ve yasaklar için delme arayışları 'bahar eylemlerini' ortaya çıkardı.

Bahar eylemleri işçilerin tabanda ki mücadelede yaratıcılığın adı olarak tarihe geçti. Böylece işçi sınıfı 1986 da alanlara çıkıp, 1987 Netaş direnişiyle başlattığı mücadeleyi, 600 39 bini kamu olmak üzere 2 milyon işçinin katıldığı 'bahar eylemleri'yle 12 Eylül karanlığını kısmen parçalamıştır.

Öğrenci Gençliği Mücadelesinin Etkisi

Yüksek öğrenim kurumu (YÖK) 12 Eylülden sonra 6 Kasım 1981 de 2547 sayılı yüksek öğrenim kanunu uyarınca İhsan Doğramacı başkanlığında üniversiteleri denetlemek için kuruldu. YÖK, 12 Eylül gençlik üzerinde uyguladığı baskıcı politikanın araçlarından biridir. 12 Eylül öncesi devrimci gençliğin üniversitelerde etkinliğini gören cunta yönetimi YÖK'ü bir önlem olarak kurdu.

YÖK'ün hedefinde aynı zamanda üniversitelerde Türk - İslam sentezine uygun eğitim ve örgütlenme vardı. Buna karşın sisteme uymayan gençleri de kolluk güçleri ile bastırmak için de hazırlık yapmıştı.

1986 yılının ekim ayında eğitim - öğretim yılı başlangıcında öğrenciler TBMM'yi ve YÖK kanununun 44 maddesini ve bütün olarak YÖK'ü protesto eden dilekçe yağmuruna tuttular. Üniversitelerde YÖK'e karşı tepkiler 1985 le birlikte İstanbul ve Ankara'da başladı. Dergi çıkarma, kantinde toplanma, gibi etkinlikler polis baskısıyla karşılaştı. Öğrenciler tutuklandı, işkence gördü.

Üniversitelerde bilimsel eğitimin gerilemesi, gerici uygulamalar, yasaklar, üniversite harçları öğrencilerin örgütlenme ihtiyacını ortaya koyuyordu. Öğrenci gençliği öğrenci derneklerinde örgütlenmeye başladı. Baskılarda eksik olmadı. Tutuklanmalar, okuldan, yurttan atılmalar bir baskı aracı olarak öğrencilere karşı kullanıldı. 12 Eylül ile birlikte kurulan Yüksek Öğrenim Kurumu (YÖK) e karşı tepkiler yıl geçtikçe çığ gibi büyüdü. Ve her 6 Kasım YÖK protestosu geleneksel bir mücadele günü oldu.

Sendikalaşma Süreci Başlıyor.

Kamu emekçilerinin sendikal mücadelesini etkileyen pozitif olguları ile birlikte sendikalaşma tartışmalardan pratiğe geçecektir. Prof.Dr. Alpaslan Işıklı TMMOB tarafından 28- 29 Aralık 1985 tarihinde Ankara'da düzenlenen' Kamu Çalışanları Sorunları' Sempozyumunda kamu çalışanlarının sendikalarını gündeme getirdi(24). (Prof Dr. Alpaslan Işıklı o dönem 1402 ile üniversiteden uzaklaştırılmış olup yol iş sendikasında genel başkan danışmanı olarak çalışmaktadır.)

Yine Prof.Dr. Mesut Gülmez de makaleleri ve sunumları ile memurların sendikalaşma potansiyeline vurgu yaptı. Bunların yanında birçok akademisyen, sendikacı, aydın; teorik bazda memurların sendikalaşmasını savundular ve çalışmalara destek oldular. Sendikalaşma tartışmalarının ANAP iktidarının maaşlara yaptığı düşük zamlarla birleşmesiyle sendika talebi gittikçe önem kazandı. En büyük sorun; örgütsel yapılanmaların nasıl olacaktıydı?

"Hak aramak devlet memurunun işi değildi. Hepimiz aynı gemideyiz, batarsak beraber batarız. Bu devlet bizimdir. Milli birlik ve beraberliğimiz için fedakarlık yapmalıyız!" şeklinde hakim olan burjuva bir anlayışı kırmak ancak devrimci bir çıkışla mümkün olabilirdi.

Marksist sınıf önderliği bilinci olmasaydı bütün elverişli koşullara rağmen memur sendikacılığı en iyi ihtimalde yasaları bekleyen bir sürece girerek bekle- gör dönemi başlayacak ve o dönemdeki sıcak hareketlilik de olmayacaktı.

Kamu çalışanları kapıkulluluktan emekçiliğe dönüşüm sürecine girmişti. Bu dönüşüm emek örgütlenmesi için yeni bir dönemin başlangıcıdır. Gerçekten de sınıf hareketi açısından bu tamamen yeni bir dönemdi. Her iş kolunda başlatılan memur sendikalaşmasında farklı eğilimler vardı.

Bu eğilimler amaç, sendikal çizgi, grev ve toplu sözleşme hakkı vb. konularda farklılıklar içeriyordu. Birinci çizgi yada anlayış grev ve toplu sözleşmenin fiili mücadeleyle meşru bir temelde yaşam bulmasını savunuyordu.

İkinci çizgi ise grev ve toplu sözleşmeyi savunmakla beraber önce bazı yasal hakların kazanılması gerektiğini söylüyordu. Bu dönem sağ kesimde sendikalaşma gündemi sadece düşünsel olarak vardı.

İlk iki çizginin tartışma sürecinin tamamen dışında kalan üçüncü çizgi diyebileceğimiz sağ kesimde hakim olan anlayış olaya sadece sol karşıtlığı (kontra terimi bu yüzden kullanılmıştır) ve devlet yükümlülüğü olarak bakıp hiçbir fikri olmayan resmi ideolojinin hakim olduğu anlayıştı. Böylece memurların sendika kurma gündeminde farklı anlayışlar egemendi.

Sınıf ve Kitle Sendikacılığı

Sınıf ve kitle sendikacılığı, sınıf sendikacılığının devamıdır. Kapitalist dünyada sosyal devlet ile uzlaşmış bir sanayi proletaryası vardı. İşçi sınıfının nitelik ve nicelik değişimi bir proleter devrimi uygun kılmıyordu. İşçi sınıfı mücadelesi, ulusal mücadeleler, kadın mücadelesi, yoksul köylü mücadelesi ile iç içe geçmişti. Sınıf ve kitle sendikacılığı ; Kitle örgütüdür, sınıf örgütüdür, demokratik örgütüdür, bağımsız örgütüdür şeklinde tanımlanıyor..

Bir yandan işverenle toplu sözleşmelere katılmak için sarı sendikalara karşı üye yarışı önem kazanmaya başladı. Böylece sınıf ve kitle sendikacılığı anlayışı gelişti. Bir yanı sıra sermayeye, devlet organlarına, düzen partilerine karşı mesafe koyarken aynı zamanda sol siyasi yapılara karşı da eşit mesafeli olma fikri öne çıktı. Üye olma kolaylığı ilkesi benimsendi.

Eylem ve etkinlikler üyelerin çıkarları esas alınmaya başlandı. Üyeye siyaset hakkını savunurken tek bir grup siyasetinden kurtulmaya çalıştı. Asıl olarak sınıf ve kitle sendikacılığı, sınıf sendikacılığının reel sosyalizmin çöküşünden sonra 1990'lı yıllardan sonra döneme uygun revize edilmiş halidir.

Sendika Yürütme Komisyonları (SYK)

Değişik iş kollarından kamu çalışanlarının yürüttükleri sendikal çalışmalar sonucu Sendika Yürütme Komisyonları (SYK) oluşturuldu. Bu komisyon sendikalaşma sürecinde karşılıklı görüş alışverişinin yanında ortak etkinlik ve eylemler yapma rolünü de üstlenmişti.

Bu komisyonlar kendi aralarında Kamu Çalışanları Platformu (KÇP) ile iş kolları arasında iş birliğini sağlıyorlardı. SYK'lar sınıf mücadelesi tarihinde yeni bir örgütlenme modeli yaratmıştır. Sendikaların kurulması kadar eylem ve etkinliklerin hazırlanması ve yürütülmesinde örnek olmuştur.

PTT çalışanları ÇAYAD içinde özlük hakları için mücadele verirken sendikalaşma çalışmaları da yürütüyordu. Bu amaçla 1989 da sendika yürütme komisyonu oluşturuldu Sendikal faaliyetlerinin en yoğun olduğu iş kollarından biri büyükşehirlerdeki belediyelerdi.

Belediye iş kolunda 1988 yılında başlayan çalışmalar sonucu 1989' da sendika yürütme komisyonu oluşturuldu. İl kamu çalışanları sendikal haklar komisyonu 14 ekim 1990 günü İstanbul kurucular kurultayı bin kişi başvurdu. Kurucular sendika yürütme konseyi KSYK 8 Aralık'ta kurucular kurultayı yapıldı.

Memur dernekleri içinde sendikal tartışmayı en fazla yaşayan derneklerden biri olan EĞİT- DER 15 Şubat 1990 tarihinde şubelere 274 sayılı genelge göndererek sendikal haklar komisyonu oluşturulması istendi. Ancak bu komisyon daha çok EĞİT-SEN in kuruluşuna katkı sağlayacaktır.

1989 da Haydarpaşa garında elliyi aşkın demiryolu çalışanı sendikal süreci bu iş kolunda başlattı. 7 kişilik sendika yürütme komisyonu oluşturdu. Bu çalışmalar Ankara, İzmir ve Eskişehir'e de yayıldı. Bir yıl sonra Demiryolu çalışanları dernekleri DEÇAD ve DEMED, 39 TCDD işyerlerinde örgütlü tüm çalışanlara çağrı yaparak 4 Ağustos 1990 tarihinde DEMED genel merkezinde bir toplantı düzenlendi.

İstanbul'da MADER aktif eylemler yapıyordu. Dernekten sendikal sürece en hızlı geçen iş kollarından biri maliyedir. Sendika yürütme komisyonu çalışmaları kısa süreli olmuştur.

Diğer iş kollarında da SYK' lar oluşturuldu. SYK kurulmayan iş kollarında KÇP sonradan da KÇSP sendikal faaliyetleri örgütlemiştir.

Sendikalar Kuruluyor

Eğit - Der içinde sendikalaşmaya erkenden adım atan ve öncülük yapmak isteyen eğitimciler 28 Mayıs 1990 da Eğitim-İş'i kurdular. Önceleri noter aracılığıyla dilekçe gönderilmek istendi. Ancak noterler bu dilekçeyi işleme koymadı. Son çare olarak posta yoluyla Eğitim - İş kuruluş dilekçesi gönderildi. Ankara Valiliği Cumhuriyet savcılığına suç duyurusunda bulundu.

Bu deneyim bürokratik yollarla sendikaların kurulmasının sıkıntılarını hatta imkansızlığını gösteriyordu. Ankara Valiliği Ankara cumhuriyet savcılığına suç duyurusunda bulundu. Ancak savcılık eğitim iş hakkında takipsizlik kararı verdi.

Eğitim-İş' in başvurusunda yaşananlar diğer sendikaların kuruluşunda mücadelenin kitleleşmenin önemini ortaya koydu. EĞİT-DER den EĞİT-SEN süreci başladı.

Eğitim İş'in kurulması sendika kuruluşunu hızlandırdı. EĞİT - SEN bölgelerinden gelen temsilcilerin katılımını önemsendi. EĞİT-SEN'e doğru adlı bir dergi çıkarıldı. Sendika için geçici yönetim kurulu oluşturuldu. İlk toplantı 22 Eylül 1990 günü yapıldı.

Demokratik öğretmen hareketinde yeni bir sayfa açıldı4 Kasım 1989 da İstanbul'da belediye çalışanları 33 kişilik sendika yürütme komisyonu oluşturdu . 13 Kasım 1990 beş bin kişilik bir kitle ile İstanbul valiliğine başvuruldu. İstanbul'da il kamu çalışanları sendikal haklar platformu oluşturuldu.

Ankara'da sendikal çalışmalar BEL-DAY-DER'in katkısı ile yürütülüyordu. 17 haziranda SYK eğitim çalışması yapıldı. 14 Ekimde 1990 tarihinde Gaziosmanpaşa İstanbul kurucular kurultayı yapıldı. 25 kişilik kurucular sendika yürütme komisyonu KSYK oluşturuldu. 20 Aralık 1990'da 1000 kişilik kurucu üye ve 6 bin kişilik üye ile kuruluş başvurusu yapıldı.

Vicdan Baykara ilk genel başkan olduTüm Bel Sen KÇSP sendikalar içinde ilk genel kurulunu yapan sendika oldu. Belediyeler iş kolunda Sağlık-Sen gibi Kam-Sen'e bağlı Bem-Sen (Belediye Emekçileri Sendikası) kuruldu.

Demir yolu çalışanları dernekleri bu iş kolunda sendikalaşmaya önemli katkılar yapmıştı. Demiryolları memurları kendilerini işçi sınıfının bir parçası olarak kabul ediyordu. DYMF- DER ve DEMED dernekleri sendika yürütme komisyonu çalışmaları sonucu 13 Kasım 1991 yılında Tüm Ray - Sen tüm raylı taşımacılık çalışanları sendikası kuruldu.

İstanbul da bu sendika kurulurken Ankara da 10 Aralık 1991'de DEM-SEN (Tüm Demiryolları Çalışanları sendikası) kuruldu. Yukarıda ki iş kollarında özgün durumları ve süreçteki rolleriyle hatırlatmaya çalıştık. Bu sendikalardan sonra diğer sendikaların kurulması kolaylaşmıştır.

Tarım - İş kolunda sendika yürütme komisyonu çalışması sonucu 20 Mayıs 1991 Tarım - Sen (tarım iş kolu kamu çalışanları sendikası) kuruldu. Sendikalarda çalışanlar adıyla kurulması baskın olduğu görülmektedir.

1991 ve 1992 yılı sendikaların fiili ve meşru sürecin doruk noktasını oluşturdu. Kurulan sendikalar ülke geneline hitap eden merkezi yapıya sahip olup genel merkezleri - iki sendika hariç - İstanbul ve Ankara'da kurulmuşlardır. (Demir çelik fabrikalarında ki kamu çalışanlarının sendikaları İskenderun ve Karabük'te kurulmuştur. 26 Ağustos 1992 yılında 86 kurucu ile Konya da kurulan TAK-SEN' bir yerel sendikadır. Bu sendika daha sonra TÜM TAK-SEN' e katılacaktır.

Sağlık İş Kolunda Sendikalaşma

Sağlık iş kolunda bu yıl içinde Ankara'da 6 Ocak ATO (Ankara Tabip Odası) tarafından "Hekimler ve Sendikalaşma Söyleşisi" , yine bu yıl içinde TTB bünyesinde gerçekleştirilen "Cengiz Kılıç Demokratik Kitle Örgütleri ve Tabip Odaları Sempozyum"u, 1990 yılı 14 Mart sağlık haftası etkinlikleri içinde 18 Mart'ta İTO (İstanbul Tabip Odası) tarafından "Sendikalar ve Kamu Hizmetlerinde Sendikacılık Paneli" bu konularla ilgili önemli etkinlikler olarak tarihe geçti.

Bu etkinliklere dönemin muhalefet partileri sözcüleri dahil işçi sendikaları yönetici ve danışmanları, TTB ve tabip odaları yöneticileri, sağlık çalışanları ve diğer iş kollarından sendikalaşma sürecinde olan kamu çalışanları katıldı.

Nisan 1989'da Ankara Tabip Odası Genel Kurulu'nda "Sendika Girişim Komitesi" kurulması kararı alındı. Sendika Girişim Komitesi çeşitli toplantılar ve etkinlikler düzenledi.

Aynı yıl içinde TTB, TEB(Türk Eczacılar Birliği), TVHB (Türk Veteriner Hekimler Birliği), THD(Türk Hemşireler Derneği), TSMD(Teknik Sağlık Mensupları Derneği)'yi temsil eden üyelerin katılımıyla "Sendikalaşma Eşgüdüm Komitesi" kuruldu.

Bu birliklerin merkezlerinden birer kişi, Ankara İstanbul ve İzmir gibi büyük illerden 3 kişiden olmak üzere bir komite oluşturuldu. Daha sonra Adana, Eskişehir Antalya ve Zonguldak'tan da birer temsilci katıldı.

Bu komite "Sağlık İş Kolunda Sendika" adlı bir gazete çıkardı. Bu dönemde toplumsal muhalefetin şekillenmesi noktasında çok önemli tartışmalar yapıldı. Bu tartışmalar sıcak bir dönemde bulunan TTB'yi de etkiledi.

İşçi eylemleri açısından yoğun geçen 1989'la beraber sendikal hareket tartışmalarının ağırlığı İstanbul'a kaydı. Beyaz eylemler bu arada devam ediyordu. İstanbul ağırlıklı sendikal hareketler meslek odalarına tavır almaya başladı. Gerekçeleri birden fazlaydı. En önemlisi iş kollarında yükselen sendikal modelin iş kolu sendikacılığı olmasıydı.

Sendikalaşma çalışması tabip odaları, bazı dernekler ve platformlar üzerinden gelişmeye devam ediyordu. Bu derneklerden TSD(Teknik Sağlık Çalışanları Derneği) 1989 yılında kuruldu.

Ağırlıklı olarak İstanbul'da örgütlenen bu dernek kuruluşuyla birlikte asıl hedefinin sağlık iş kolunda sendikalaşma olduğunu deklere etti. 12 Eylül'de kapatılan TÜS-DER eski yöneticileriyle bu derneğe yönelmeyip yeni bir örgütlenme modeli olarak sendikalaşma sürecine ilgi duydular.

Bu derneğin bir kısım yönetici ve üyeleri 12 Eylül darbesiyle tutuklanmış, sürgün edilmiş veya işten atılmış ama daha sonra mahkeme kararları ve bazı aflarla işlerine geri dönmüşlerdi. Henüz bir kurumlaşmaya gitmedikleri halde birlikte davranıyorlardı.

Kendi iç toplantılarında TSD gibi tek hedef sendikalaşmayı koymuşlardı. Henüz tüzel kişilik anlamında sendikalar kurulmamıştı.

Ancak talepler ve eylemler için kamu çalışanları iş yerlerinde, alanlarda kolaylıkla buluşuyorlardı. Örgütsel kurumlaşma yönünde bütün çabalar her iş kolunda, güçlü tek bir sendika kurmaya odaklanmıştı. 1990 yaz dönemi talepler ve eylemler yönünden sağlık çalışanları açısından oldukça sıcak geçmişti.

"Hak verilmez alınır!" şiarı ile devletten bekleme dönemi sona eriyor, "İsteyip almak!" düşünce ve eylemi kamu çalışanlarında ses getiriyordu. Bu Türkiye sınıf mücadeleleri tarihinde kamu alanında bir ilkti. Kamu emekçilerinin sendikalaşma süreci dinamik bir alan olduğundan hızla ileriye doğru gelişme kaydediyordu.

Sağlık iş kolunda diğer iş kollarından farklı olarak bir başka tartışma konusu ise "Sağlıkta Grev" konusuydu. Birçok sendikal dinamik sağlıkta grevin yapılamayacağını savunuyordu.

Türk-İş modeli örgütlenmeyi örnek alıp çağdaş sendikal anlayışı benimseyen an bu grup sendikaların siyasetten uzak durması gerektiğini söylüyor ve "Grev ve Toplu Sözleşme Hakkı İçin Önce Sendika Hakkı!" söylemini dillendiriyordu.

Eğitim iş kolunda "Grev ve Toplu Sözleşmeli Demokratik Sendika!" hakkının yanında "Memura Siyasete Katılma Hakkı!" ile memurun da demokrasi mücadelesinin bir parçası olması gerektiğini savunan anlayış Eğitim - İş'e katılmadı.

1990'lı yılların başında bu iki çizginin farklılıkları daha da derinleşti. İş kollarında ortak sendika kurma çabası başarısız olunca Eşgüdüm grubu, Türk-İş modelini örnek alarak sendikal kurumlara erken başladı. Şüphesiz bu başlangıç o günlerde önemli bir çıkıştı. Ancak "Grev Hakkını Grev Yaparak" savunan anlayış karşısında eylem ve etkinliklerde ikincil plana düşmekten kurtulamadılar.

Tartışmalar sonucunda herkesin hem fikir olabildiği tek konu ise iş kolu sendikacılığıydı. İş bırakmalar ve diğer alan eylemlilikleri birlikte olmanın önemini ve gücünü açığa çıkarmış, meslek farklılığına göre değil işkolu bazında bir sendika altında toplanma fikrini geliştirmişti.

Artık meslek sendikacılığından bahsetmek imkansızdı. Böylece küçük bir hekim kitlesinin dışındaki meslek sendikacılığı tartışmaları erken bitmiş oldu. Hekim sendikacılığını savunanlarsa cılız kaldıkları için bir şeyler yapamadılar.

TTB Merkez Konseyi hekim sendikacılığı fikrini destekleseydi belki bir süre daha gündemde olabilirlerdi. Böylece memurların sendika kurma gündeminde 3 farklı anlayış belirmişti.

Sağlık iş kolunda diğer iş kollarından farklı olarak bir başka tartışma konusu ise "Sağlıkta Grev" konusuydu. Bir çok sendikal dinamik sağlıkta grevin yapılamayacağını savunuyordu.

Sonraları birinci anlayış yani grev ve toplu sözleşmenin olmazsa olmaz kabul eden KÇSP (Kamu Çalışanları Sendikaları Platformu) ve Kam-Sen(Kamu Emekçileri Sendikaları), ikinci anlayış yani grev ev toplu sözleşmeyi öncelik olarak görmeyen eşgüdüm toplantılarında kalan adıyla Eşgüdüm(Sendikal Birlik) ve üçüncü kontra anlayış da Türk Kamu-Sen olarak şekillenecektir.

Sağ kesim bu dönem sendikal haklar için ortama göre tutum alıyordu. İkinci anlayış olarak belirttiğimiz görüşün saç ayaklarından biri ; 12 Eylül öncesi TUS-DER kadrolarıydı.

Aynı dönemde 12 Eylül sonrasında kurulan ilk memur sendikası olan Eğitim- İş'i kuracak olan eğitimciler grubunda da bu anlayış hakimdi. Türk-İş modeli örgütlenmeyi örnek alıp çağdaş sendikal anlayışı benimseyen an bu grup sendikaların siyasetten uzak durması gerektiğini söylüyor ve "Grev ve Toplu Sözleşme Hakkı İçin Önce Sendika Hakkı!" söylemini dillendiriyordu.

En son Eşgüdüm Birlik Toplantısı öncü gönüllü kadroların katılımıyla Ankara'da 10 ekim 1990 tarihinde Türk-İş binasında gerçekleşti.Bu toplantı grev ve toplu sözleşme konusunda anlaşmazlıkla noktalandı.

Toplantı sert tartışmaların ardından sonuçlanmadan dağıldı. TUS- DER çizgisi bu toplantı sonrasında Eşgüdüm (Sendikal Birlik) adıyla yoluna devam etti.

“Grev ve Toplu Sözleşmeli Demokratik Sendika!” hakkının yanında “Memura Siyasete Katılma Hakkı!” ile memurun da demokrasi mücadelesinin bir parçası olması gerektiğini savunan anlayış da, Eşgüdüm grubunu tehlikeli görüyor ve onlarla ortak mücadele etmede tedirginlik duyuyordu. Kitleler, “Hak verilmez alınır!” şiarı ile hareket eden, “Grevli-toplusözleşmelisendika”yı savunan, “Fiili sendikal çizgiyi meşru gören” anlayışa yoğun destek verdi.

Kamu iş kollarında daha sonraları Kamu Çalışanları Sendikaları Platformu (KÇSP) adı altında toplanacak olan bu sendikal grup “Fiili meşru sendikacılığın” temsilcisi oldu. İş kolunda ortak sendikalaşma çalışmaları içinde bulunan EDTTB aktivisti hekimler 15 Aralık 1990’da TTB’de bir toplantı gerçekleştirdi. Bu sendikalaşma toplantısında olumlu kararlar alınsa da hekimlerin sendikalara akışı kitlesel olmadı.

Sağlık-Sen

Ankara’da 1990 ekiminde ortak sendikaların kurulması ekseninde yapılan Eşgüdüm toplantısı başarısızlıkla sonuçlanınca sağlık iş kolunda tek bir sendika etrafında toplanma ihtimali giderek zayıflamıştı. Sol radikalizmin etkisinde ki merkezci militan bir örgütlenme yapısıyla, eyleme dönük bir sendikal anlayışı benimseyenler bir an önce sendikaların kurulmasını savunuyorlardı.

Ağırlıklı olarak Türk Hemşireler Derneği İstanbul Şubesi’nde etkin olan bir grup daha tartışmalar sürerken 26 Ekim 1990’da Sağlık-Sen (Sağlık Emekçileri Sendikası)’i 53 kurucu üyeyle kurdu. Sendika Geçici Yönetim Kurulu üyeleri; Fatma Patlar, 39 Nazım Ercan, Süreyya Aydınlı, Hıdır Kıvılcım, Durmuş Elik, Ümmü Gülsüm Özata ve Yaşar Sakçı’dan oluşuyordu. Böylece 12 Eylül sonrası sağlık alanındaki ilk sendika kurulmuş oldu.

Tüm Sağlık-Sen

Sağlık-Sen’in kuruluşu iş kolundaki sendikal arayışlara noktayı koyamadı. Sağlık - Sen dar olmakla eleştirenler yeni bir sendika kuruluşunun arayışına girdiler. Nihayet 11 Ocak 1991’de Tüm-Sağlık Sen(Tüm Sağlık Çalışanları Sendikası) 289 kurucu üye tarafından kuruldu. Sağlık-Sen gibi genel merkez İstanbul olarak benimsendi.

Geçici Yönetim Kurulu; Fevzi Gerçek, Kamil Özalp, Erdal Dağdelen, Ayşe Öztürk, Songül Beydilli, Salih Öztürk, Altun Özbay, Hatice Barak ve Rabia Tuncer’den oluştu. Farklı görüş ve eğilimlerin harmanlandığı bir sendika olmanın artıları ön plana çıktı.

Tüm-Sağlık Sen sınıf ve kitle sendikacılığını benimseyen; sınıfsız bir toplum kurma mücadelesinde bütün çalışanların birliğini hedefleyen, iktidar mücadelesinde emek adına taraf olan; gericiliğe, ırkçılığa, her türlü ayrımcılığa karşı çıkan; halkların kardeşliğini savunan; emek hareketinin nihai amaç ve ilkelerini kendi amacı ve ilkeleri olarak kabul eden bir sendikal anlayış olarak yola çıktı.

Genel Sağlık-İş

Sağlık iş kolunda 19 Şubat 1991'de Genel-Sağlık İş (Genel Sağlık İş Kolu Kamu Görevlileri Sendikası) 49 kurucu üyeyle kuruldu. Genel Merkezi, Ankara olarak belirlenen sendikanın Geçici Yönetim Kurulu; Bülent Ilgaz, Yedigöze Ak, Metin Sezen, Mehmet Turan, Mevlüt Hazırcı, Sadet Atasever ve Cengiz Dingil'den oluştu. Genel Sağlık-İş eylem ve etkinliklerde başlangıçta Tüm Sağlık-Sen'den farklı bir duruş sergiledi. Öncelikli olarak sendikal talepler için mücadele edildi. Uluslararası sendikalarla ilişkiler geliştirip Uluslararası Kamu Sendikaları Konfederasyonu (PSI)'na üye oldular. Bu konfederasyon Genel Sağlık-İş örgütlenmesine epey katkı sundu. Böylece uluslararası ilişkilerde diğer sendikaların bir adım önüne geçtiler. O dönemde dış ilişkiler sekreteri olan tek kamu sendikasıydı.

Sosyal Hizmet-Sen

Gerek 1964 tarihli 274 Sayılı İş Kanunu gerekse 1983 tarihli 2821 Sayılı İş kanunu sosyal hizmet alanlarını sağlık iş kolu olarak tespit etmişti. 1983 yılında çıkartılan 2828 Sayılı Kanun, sosyal hizmetler çocuk esirgeme kurumlarını, bakımevleri ve huzurevlerini bir genel müdürlük etrafında birleştirdi ve Başbakanlık'a bağladı. Sağlık hizmetleri hızla özelleştirilirken, sosyal hizmetler devletleştirildi. 12 Eylül'le beraber siyasi iktidarlar sosyal hizmetlere siyasal çıkarları için aşırı bürokratik müdahalelerde bulundu. Aslında fiili olarak sosyal hizmetler sağlık iş kolundan ayrılmıyordu Bu iş kolunda 19 Ekim 1992'de 1037 kurucu üyeyle Sosyal Hizmet-Sen kuruldu.

Genel Merkez Ankara olarak belirlendi. Geçici Yönetim Kurulu; Burhan Görür, Esra Güler, Ayfer Gökşen, Kahraman Eroğlu, Hakkı Kurtuluş Demir, Ali Sönmez, Nazife Bulat, Mustafa Akyıldız ve Özer Taş'dan oluşuyordu. Kurucu üye sayısı iş kolunda çalışanlar sayısının yüzde 10'una tekabül ediyordu. Bu sendikal çalışma kısa sürede iş kolunun yarısına yakın çalışanını üye yapmayı başardı.

Kam-Sen Kuruluyor

Sendikaların kuruluş süreçleri tartışılırken 5 Ekim 1990 da Kam -Sen (kamu emekçileri sendikaları) konfederasyonu kurularak 18 iş kolu üzerinden örgütlenme planlandı. Kam - Sen, grevli toplu sözleşmeli bir sendika için eylem sürecini kışkırtan kamu emekçilerine cesaret veren bir çizgi izledi. Dışarıdan eylemci olarak gözükse de Kam- Sen işveren devlet ile görüşmelerinde asla reddetmedi. Örneğin Kam - Sen 1991 de hükümet kurulduktan sonra 39 görüşmek istemiş ve memurların taleplerini hükümete iletmıştır. Aynı zamanda hükümete oldukça sert muhalefet etmiştir. Yine meclise girilip sendikal talepler Kam - sen üyelerince ifade edilmiş, kamuoyu oluşturulmuştur.

Kam - Sen belediyelerle toplu görüşmelere oturmuş, iyi niyet sözleşmeleri imzalamıştır. (bknz fiili toplu sözleşmeler) Kam - Sen 18 iş kolunda örgütlenme hedefi kaysa da sağlık ve belediye dışında diğer iş kollarında KÇSP sendikaları içinde örgütlendi.

Mühürler Sökülüyor

İçişleri Bakanlığı Müsteşarı imzasıyla 28 şubat 1991 tarih ve 052334 sayılı valiliklere bir genelge göndererek memurların sendika kuramayacağı kurulan sendikaların yasal olmadığı yönünde talimat gönderdi. İstanbul Valiliği bu genelgeden vazife çıkararak önce kurulan sendikaların aleyhine kapatılma davası açıldı. Dava sürerken başka bir gerekçe ile sendikalar, Polis Yetki ve Salahiyetleri Yasası'nın 8. maddesine dayanarak 16 mart 1991 tarihinde Tüm Bel Sen, Bem -Sen, Eğitim - Sen, Tüm Sağlık-Sen, Kam-Sen ve Sağlık-Sen genel merkezlerini mühürledi. Sendikada bulunun memurlar polis zoruyla dışarı çıkartıldı. Bu gelişmeyi protesto eylemlerine de polis saldırdı.

Kamu emekçileri bu saldırılara karşı tepkilerini örgütlemeye devam etti. 18 Mart'ta İstanbul Valiliği'ne siyah çelenk bıraktı. Bunun üzerine gözaltına alınmalar oldu. Belediye ve hastanelerde fiili olarak kurulan sendika odaları kapatıldı. 19 Mart'ta sağlık emekçileri İstanbul'da büyük hastanelerde, belediye emekçileri de iş yerlerinde bir dizi yemek boykotu, basın açıklaması, bir saatlik iş yavaşlatma gibi seslerini duyurabilecek eylemlilikler düzenledi. Ancak tüm bu baskılar emekçileri durduramadı, sendikal faaliyetler işyerleri üzerinden devam ediyordu.

Sendika yöneticileri yürütmenin durdurulması amacıyla Bölge İdare Mahkemesi'nde karşı dava açtı. 27 Mart'ta, İstanbul Saraçhane Parkı'nda "Mühürlü Kapı Taşıma Eylemi" yapıldı, ancak eyleme polisin tutumu çok sert oldu. Çok sayıda memur yaralandı ve gözaltına alındı. 31 Mart'ta Sağlık-Sen üyeleri Bem-Sen ile beraber artan baskılara karşı 2 günlük açlık grevi gerçekleştirdi. 12 Nisan'da Tüm Sağlık-Sen üyeleri Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Hastanesi'nde aynı amaçla kitlesel bir basın açıklaması yaptı.

Açıklamada; "Memur Sendikalarını Yaşatacağız", "Kahrolsun Ücretli Kölelik Düzeni", "Devlet Gündümlü Sendikaya Hayır" sloganlarının yazılı olduğu büyük bir maket yapıldı. Bu eylem diğer iş kollarına sıçradı. 23 Nisan'da eylemler Türkiye'nin diğer illerine de yayıldı. Eylemler devam ederken Eğitim-Sen 2 Mayıs 1991'de İstanbul 6.idare mahkemesine dava açtı.. Mahkeme Eğitim -Sen i haklı buldu. Ve yürütmenin durdurulmasına karar verdi. Bölge İdare Mahkemesi, yasalarda memurların sendika kuramayacağına ilişkin hiç bir yasak olmadığı gerekçesiyle kamu çalışanlarını tam tatmin etmese de hukuksal tezlerini destekler bir karar aldı.Valilik bu karara itiraz etti ancak mahkeme valiliğin kararını ret etti.

Ortada meşru bir durum vardı ve fiili olarak sendikacılıkta başlamıştı. Mahkemenin kararına itiraz eden İstanbul Valiliği kapılardaki mühürleri sökmedi. Artık sınıf mücadelesinde yeni bir dönem başlıyordu. Memurlar kamu emekçisi olduklarını haykırıyorlardı. Hak verilmez alınır. Fiili ve meşru sendikacılık dönemi bir daha geri dönülemez bir yoldaydı. Bu arada mühürler hala yerinde duruyordu.14 Eylül 1991 günü sendika aktivistleri, aydınlar, demokratik kitle örgütleri, insan hakları derneği yöneticileri kitlenin desteğini alarak mühürleri kırdılar . Böylece kamu hizmetlerinde sendikaların kurulması önünde hiçbir engel kalmadı ve sendikaların kuruluş süreci ivme kazandı.

Sendikaların Kuruluş Süreci Devam Ediyor

1990'lı yıllarda kamu emekçileri sendikaları mühürlerin sökülmesinden sonra ivme kazandı. Sendikaların büyük kısmı - özellikle büyük sendikalar- iş kolu esasına ve Türkiye merkezli kuruldu. Bu süreçte bazı iş kollarında birden fazla olmak üzere kamu emekçileri sendika kuruluşlarını tamamladılar.

TÜM HABER - SEN, (Tüm haberleşme ve iletişim çalışanları sendikası) 16 ocak 1992 yılında İstanbul'da kuruldu.

TÜM MALİYE - SEN, (Tüm maliye çalışanları sendikası) 3 şubat 1992 de İstanbul'da kuruldu. MADER kendini 1993 yılında fesh ederek TÜM MALİYE SEN 'e katıldı.

TÜM YARGI - SEN, (Tüm Yargı ve infaz kuruluşları sendikası) 5 Şubat 1992 'de Ankara'da kuruldu.

ORKAM - SEN, (Ormancılık işkolu kamu emekçileri sendikası) 9 Nisan 1992'de Ankara'da kuruldu.

MADEN - SEN, (Maden iş kolu kamu emekçileri sendikası) 30 Nisan 1992'de Ankara'da kuruldu. Bu sendika çalışan yerine emekçi terimini kullanmıştır.

DEMİR - SEN, (Demir çelik kamu çalışanları sendikası) 6 Mayıs 1992'de İskenderun'da kuruldu.

TÜM SOSYAL - SEN, (Tüm çalışma ve sosyal güvenlik çalışanları sendikası) 11 Mayıs 1992'de Ankara'da kuruldu. Bu sendika bakanlık örgütlenmesine göre kurulmuştur.

YAPI YOL - SEN, (Yol,yapı ve alt yapı kamu çalışanları sendikası) 9 Haziran 1992'de Ankara'da kuruldu.

ENERJİ - SEN, (Enerji , yapı alt yapı hizmetleri iş kolu kamu çalışanları sendikası) 25 Haziran 1992'de Ankara'da kuruldu.

TÜM HAVA - SEN , (Tüm hava meydanları işletmesi çalışanları sendikası) 25 haziran 1992'de İstanbul'da kuruldu.

TÜM ENERJİ - SEN ,(Enerji iş kolu kamu çalışanları sendikası), 2 Temmuz 1992' de İstanbul'da kuruldu.

LİM -SEN, (Liman çalışanları sendikası), 26 Ağustos 1992'de İstanbul'da kuruldu.

KÜLTÜR - SEN, (Kültür emekçileri sendikası) 14 eylül 1992'de Ankara'da kuruldu.

SOSYAL HİZMET - SEN , (Sosyal hizmet çalışanları sendikası), 19 Ekim 1992'de Ankara'da kuruldu. Meslek sendikası özelliğine yakın sendikadır.

TURİZM -SEN, (Turizm kamu çalışanları sendikası) 28 Eylül 1992'de kuruldu.

EMEK-SEN, (Emekli Sandığı Genel Müdürlüğü Kamu Çalışanları Sendikası) 12 Kasım 1992'de Ankara'da kuruldu.

GENEL ENERJİ -SEN (Enerji İş Kolu Kamu Çalışanları Sendikası) 1 Aralık 1992'de aynı iş kolunda 3 sendika olarak kuruldu.

TÜM TAK- SEN, (Tüm tapu kamu kadastro çalışanları sendikası), 16 Aralık 1992'de Ankara'da kuruldu.

DEÇEM-SEN, (Demir Çelik Kamu Çalışanları Sendikası) 24 Aralık'ta Karabük'te kuruldu. Demirsen İskenderun'da kurulmuştu.

İL-SEN, (İller Bankası Çalışanları Sendikası) 30 Aralık 1992 'de Ankara'da kuruldu.

Tüm GIDA - SEN, (Tüm tütün, müskirat ve gıda kamu emekçileri sendikası) 14 Ocak 1993 tarihinde İstanbul'da kuruldu.

ŞEKER-SEN, (Türkiye şeker sanayi memurları sendikası) Eskişehir'de 27 Temmuz 1993' te kuruldu.

TÜM BANKA - SEN, (Tüm banka ve sigorta çalışanları sendikası), 3 Ağustos 1993'te İstanbul'da kuruldu.

ÖES, (Öğretim elemanları sendikası) 3 Mart 1994'te Ankara'da kuruldu.

SEKAM-SEN, (Türkiye Selüloz ve Kağıt Sanayi kamu çalışanları sendikası) Kocaeli'de kuruldu.

Görüldüğü gibi sendikalar en fazla 1992 yılında kurulmuştur. Ve genel merkezleri ağırlıklı Ankara 'dır. (28). Bu kadar fazla sendikanın kurulması demokratik seçenek açısından olumluydu. Ancak kısmen eyleme söylemlerde dağınıklığa yol açması birleşme gündemini her zaman sıcak tuttu. İşyeri esasına göre kuruldu. İşyeri ve meslek sendikacılığına KÇSP (Kamu Çalışanları sendikaları Platformu) 24-25 Temmuz 1993' te yaptığı geniş katılımlı toplantıda; SAEK (Sendikalar Arası Eşgüdüm Komitesi)de 29 Ekim 1993'te başkanlar kurulunda benzer şekilde sendikaların iş kolu esasına göre kurulması konusunda ilke kararı aldılar.

Devletin Sendikacılık Girişimi; Türkiye Kamu - Sen Kurduruluyor

Kamu emekçileri mücadeleyi yükseltirken devleti işveren olarak görüyordu. Hükümetler devleti bağlayan kararlar alıyordu ve devletin üst düzey bürokratları ise işveren temsilcileriydi. Bu tespit milliyetçi sol kesimlerde rahatsızlık yaratıyordu. Örneğin sağlık ve sosyal hizmetler iş kolunda Sağlık Bakanlığı'ndan il sağlık müdürlüklerine oradan başhekimlere kadar tümü işveren temsilcileridirler. Ne yazık ki kamu emekçilerinin bu bilince erişmeleri güç oldu.

Cumhuriyetin ilk yıllarından 1990'lı yıllara kadar devleti işveren olarak algılamak mümkün değildi. 1990 başlarında yükselen fiil meşru sendikal hareket devletin "işveren" memurun "emekçi" kimliğini ortaya koyan tek hareket oldu. Bunun içindir ki siyasi iktidarlar bu harekete saldırmakta tereddüt etmedi.

Kamu iş kollarında sendikaların kurulmasına tepki olarak İçişleri Bakanlığı 28 şubat 1991 tarihinde sendikaları yasaklayan genelge yayınladı. Valilik bu genelgeye de dayanarak sendikaları mühürledi. Mühürler kamu emekçilerince sökülünce genelge zaten işlevini yitiriyordu. Yine bu genelgeye itiraz eden sendikacıların Danıştay'a itirazları sonucu Danıştay 10.dairesi 10 kasım 1992 tarihinde iptal edildi.

1992 yıllarında TBMM yıllardır beklettiği imzalamayı kabul ettiği İLO'nun sendika özgürlüğüne ve örgütlenme hakkının korunmasına ilişkin 87. no.lu sözleşme 25 kasım 1992 günü 3847 sayılı kanun ile kabul edildi. Yine kamu hizmetinde örgütlenme hakkının korunması ve istihdam koşullarının belirlenmesi yöntemlerine ilişkin 151 No.lu sözleşme 25 kasım 1992 günü 3848 sayılı kanun ile kabul edildi. Her 2 kanun 11 aralık 1992 tarihli 21432 mükerrer sayıda yayınlandı. Anayasanın 90. Maddesi T.C. devletin imzaladığı uluslararası sözleşmelerin iç hukukta geçerli olduğunu ve hükümetlerin bu sözleşmeler uygun yasa çıkarması gerektiğini vurguluyordu.

Yapılması gereken iş o günkü hükümetin iç hukukta bir memur sendikaları yasası düzenlemektir. Ancak hükümet alanda mühürleri kırmış ve hiçbir kanuni yasak dinlemeyen sendikacıları görünce elbette bunlar sendika vermek istemiyordu. Kurulmuş sendikalar merkez çekmeye çalışırken asıl olarak kendi güdümünde sendikalar kurma için alt yapı işlerine ağırlık verdi.

Devleti yönetenler, bir yandan kamu emekçilerinin grevli toplu sözleşmeli sendikal hak ve demokrasi mücadelesini baskılarla sindirmeye çalışırken bir yandan da KÇSP'yi yasal sınırlara hapsedmek için çabaladı. Nihayetinde ellerinde işveren sendikacılığı deneyimi vardı. Bu deneyim; işveren devletin dilini kullanan, fiili meşru sendikacılığa karşı uzlaşmacı ve güdümlü sendikal hareketi yarattı. Bunu yaparken devlet 1950 sendikacılığı ile 12 Mart ve 12 Eylül tecrübelerinden epeyce faydalandı.

Bu dönemde özellikle Türk-İslam sentezli ideolojiyi benimseyen birçok vakıf çağ gibi kurulmuştu. Bu vakıflardan biri de 1989'da kurulan Türkiye Kamu Çalışanları Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı'ydı. Yöneticileri aşırı sağ düşünceye sahip olup MHP'ye yakın duruyordu.

Kamu emekçileri hareketinin önderlerinin muhalif ve sosyalist olmaları devleti bu hareket karşısında aşırı sağ milliyetçi bir konfederasyonu desteklemeye itti. Bu tecrübe vurguladığımız gibi egemen sınıfların 12 Eylül öncesi deneyiminin sonucuydu. Türkiye Kamu Çalışanları Yardımlaşma ve Dayanışma Vakfı ve DPT (Devlet Planlama Teşkilatı) Başkanı Ali İşıklar çıkardıkları Kamu Çalışanları dergisinde önceleri KÇSP sendikalarını devlete ihbar ediyor, sendikalaşmanın yasadışı olduğunu memurların böyle bir hakkının olmadığını söylüyordu. Kamu emekçileri sendikaları ise gün geçtikçe bir çığ gibi büyüyor devleti tedirgin ediyordu.

KÇSP önderliğinin 22 Haziran 1992 Ankara eyleminde; polis coplarına, barikatlara, panzerlere rağmen "Toplusözleşme" çağrısıyla Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının kapısına dayandığı anda o güne kadar adı sanı duyulmamış 14 sendika Türkiye Kamu-Sen çatısı altında bir Devlet Bakanı'nın da katılımıyla TRT 1'de kuruluş açıklamasını yapıyordu.

Sonradan SAEK (Sendikalar arası Eşgüdüm) adını alacak olan sendikalar ile ve KÇSP sendikalarının grev hakkını alma, demokratikleşme ve memurların siyasallaşması konularındaki ayrışma noktaları 1992 yılında devlet güdümlü sendikaların kurulmasıyla azalmaya başlayacak ve her iki sendikal çizgiyi birlikteliğe zorlayan nedenlerden biri olacaktır.

KÇSP (Kamu Çalışanları Sendikaları Platformu)

Sendika Yürütme Komisyonlar (SYK) 1989 ortalarından beri KÇP altında ortak hareket etmeye başlamışlardı. Bu ortaklık mücadele ekseninde; sendikaların kuruluş ve kamu çalışanlarının ortak eylemleri için çok önemliydi. SYK'lar ve KÇP 1992 yılına kadar çoklu sol/sosyalist dinamiklerce ortaklaşa yönetildi. İlk kurulan sendikalarda birden fazla sol/sosyalist dinamik yer alıyordu.

SYK'lar ve KÇP doğallığında KÇSP (Kamu Çalışanları Sendikaları Platformu)'nu oluşturmuştur. KÇSP bir günde toplanıp oluşturulan bir kurul değildir. Bir çok kaynak KÇSP'nin kuruluşunu 24 Şubat 1990 yılı olarak göstermektedir. Aslında kuruldu denen tarih sendikaların birlikte yaptığı önemli toplantılarından biridir. KÇSP bir tüzel kişilik ya da kurum değildir. Sendikaların fiili güç birliğidir. EĞİT-SEN in Eylül-Ekim 1992 sayısında KÇSP tarihi 27 Ağustos 1992 olarak yazılmaktadır. (33) KÇSP işleyişi ile ilgili Eğitim-Sen dergisinin Eylül Ekim 1992 sayısının 28. Ve 29 sayfalarında iç işleyiş ile ilgili şunları yazmaktadır.

- KÇSP'ye katılan sendika genel başkanları arasından 3 kişi 3 aylık dönem için eşgüdüm komitesi seçilir. Seçilen 3 başkandan biri dönem başkanı ve platform sözcüsü olarak görev yapar.

- KÇSP'yi toplantıya eşgüdüm komitesi çağırır. Platform periyodik olarak ayda bir eşgüdüm komitesi de 15 günde bir olağan toplantılarını gerçekleştirir. Olağanüstü toplantılar eşgüdüm komitesinin çağrısı üzerine yapılır.

- KÇSP 3 aylık dönem sonunda yaptığı toplantıyı üye sendikaların genel merkez yönetim kurulunun üyelerinin katılımıyla gerçekleştirir.

-Sendikalarımızın genel merkezleri düzeyinde oluşturulan platform dışında sendikaların şube ve temsilciliklerinin bir araya gelerek oluşturdukları yerel platformlar şubeler ya da temsilcilikler platformu olarak adlandırılır.

-Platform toplantılarında alınan kararlara katılmak ya da katılmamakta her sendika özgürdür. Kararların hayata geçirilmesine ilişkin bildiri, broşür, vb metinlerin yalnızca karara katılan sendikaların imzaları atılır.

KÇSP ilkeleri;

- KÇSP katılan sendikalar platformuna sendikalar hak verilmez alınır anlayışıyla hareket ederler.
- Platforma katılan sendikalar sendikal mücadeleyi demokrasi mücadelesinin bir parçası olarak yürütürler.
- Platforma katılan sendikalar işkolu sendikacılığı karşısında bir tehlike olan işyeri ve meslek sendikacılığına karşı mücadele eder.
- Platforma katılan sendikalar sendikaların devletten, işverenden ve siyasi partilerden bağımsızlığı savunur.
- Platforma katılan sendikalar devlet sendikacılığına karşı mücadele eder. Platform iş kolunda kamu çalışanları cephesinde en geniş birliği savunur. Ve birliğin yaratılması için mücadele eder.
- Platforma katılan sendikalar sendikal işçi hareketiyle birliği savunur ve gerçekleşmesi için mücadele eder.

KÇSP içinde ilk dönemde yer alan sendikalar Eğitim-Sen, Tüm Bel - Sen, Tüm Sağlık - Sen, Tarım-Sen, Tüm Haber-Sen, Tüm Maliye-Sen, Tüm Enerji-Sen, Tüm Hava-Sen, Tüm Ray-Sen, Tüm Sosyal-Sen Tüm Yargı-Sen, Dem-Sen ve Maden-Sen'dir. KÇSP'nin ilk 3 aylık yürütmesine (eşgüdüm komitesine) Eğitim-Sen, Tarım-Sen Tüm Yargı-Sen genel başkanları seçildi. İlk dönem başkanlığına Eğitim-Sen Genel başkanı İsmet Aktaş seçildi. Böylece devrimci kamu çalışanları grubunun en üst yönetiminde yer aldığı yeni bir dönem başlamış oldu. Buna rağmen hala diğer sol/sosyalist dinamiklerin etkinliği devam etmekte, eylemlerde sol radikalizm damga bulunmaktadır. İlkelerde belirtildiği gibi 'Hak verilmez alınır ' KÇSP'nin temel sloganı oldu. KÇSP sendikal mücadelenin yanında var olduğu dönemde toplumsal muhalefetine yürütücüsü olmuştur. Sendikal mücadele anlamında kamu emekçilerinin DİSK'i denilebilir. İlkelerde açıkça yazılmasa da pratikte KÇSP milliyetçi anlayışa tavır almıştır. Sendikal hareketin işyerlerinden başlaması ve sayet sendikacılığına karşı korumuştur. KÇSP dönem sözcüsü İsmet Aktaş, 23 Eylül tarihinde Eğitim İş, Genel Sağlık-İş, Enerji-Sen, Yapı Yol-Sen, Bem-Sen ve Sağlık-Sen'i KÇSP'ye katılmaya davet etti. (KÇSKK'ya kadar 28 sendika KÇSP 'ye katılmıştır).

Fiili Eylemler ve Meşruluk

1990-1993 döneminde kamu çalışanlarının her iş kolunda önemli eylem ve etkinlikler yapıldı. İlk dönem fiili sendikal alan eylemlilikleri ağırlıklı olarak sağlık, belediye, maliye, demiryolları, PTT iş kollarında başladı. Kısa süre sonra bütün iş kollarına yayıldı. Sağlık iş kolunda beyaz eylemlerin yerine grevlerin yapılması tartışılıyordu. Yine beyaz eylemler artık hekim ağırlıklı olmaktan çıkıp bütün sağlık iş kolundaki çalışanları kapsıyordu ve ekonomik, mesleki taleplerin yanı sıra sendikal talepler dillendiriliyordu.

Eylemler daha sendikalar kurulmadan başladı. 1990 Temmuzunda yüksek enflasyona karşı hükümetin % 25 zam önerisine karşı memur eylemleri başladı. Başta İstanbul olmak üzere çeşitli illerde 25 Haziran 1990'da fiili eylemler başladı. İşyerlerinde basın açıklamaları, yemek boykotları, bordro yakmalar gerçekleştirildi.

25 Haziran'da ilk kitlesel eylem İstanbul Çağaloğlu'nda toplanan memurlar Sirkeci postanesine yürüyerek Başbakanlığa telgraf çektiler. Telgrafta zamlara ve hayat pahalılığına tepki, memura sendika ve grev/toplusözleşme hakkı isteniyordu. İstanbul Şişli Etfal Hastanesi'nde ücretlerin iyileştirilmesi ve sendika hakkı için yemek boykotu yapıldı. Bu eylem Taksim İlk Yardım Hastanesi ve Okmeydanı SSK çalışanları tarafından da desteklendi. Aynı gün belediye çalışanları telgraf eylemi yaptı. Aynı taleplerle 29 Haziran'a kadar devam eden eylemler İzmir ve Bursa'ya da sıçradı.Yine 9 Temmuz'da İstanbul Çapa Tıp Fakültesi bahçesinde yemek boykotuyla bir basın açıklaması ve yürüyüş yapıldı. Eylemler 10 Temmuz'da da devam etti.

11 Temmuz'da İstanbul Anakent Belediyesi çalışanlarının yaptığı basın açıklaması polisler tarafından müdahalesiyle karşılaştı. Saldırıya karşı çalışanlar eyleme devam ettiler. Belediye Başkanı'nın olay yerine gelerek, bundan sonra sendikal faaliyetlerin anakent binası içinde serbest olacağını bildirmesi bir kazanım olarak tarihe geçti. Bu eyleme yapılan saldırıya İstanbul'daki büyük hastanelerin tümü iş bırakma ve alana çıkma ile cevap verdiler. Eylemler oldukça coşkulu geçiyordu. Bütün eylemlerde talepler "Grevli toplu sözleşmeli özgürlükçü sendika hakkı" etrafında birleşiyordu. 16 Temmuz'da İstanbul öncülüğünde başlatılan hastane eylemleri diğer iş kolları ve illere de sıçradı.

Henüz tüzel kişilik anlamında sendikalar kurulmamıştı. Ancak talepler ve eylemler için kamu çalışanları iş yerlerinde, alanlarda kolaylıkla buluşuyorlardı. Örgütsel kurumsallaşma yönünde bütün çabalar her iş kolunda, güçlü tek bir sendika kurmaya odaklanmıştı. 1990 yaz dönemi talepler ve eylemler yönünden kamu emekçileri açısından oldukça sıcak geçmişti.

"Hak verilmez alınır!" şiarı ile devletten bekleme dönemi sona eriyor, "İsteyip almak!" düşünce ve eylemi kamu çalışanlarında ses getiriyordu. Bu Türkiye sınıf mücadeleleri tarihinde kamu alanında bir ilkti. Kamu emekçilerinin sendikalaşma süreci dinamik bir alan olduğundan hızla ileriye doğru gelişme kaydediyordu.

Tüzükler ve sendika içi kurumlaşma buna hukuk çözümleri olarak geliştirdi. KÇSP'nin kitlesel ve eylem gücüne sahip sendikaların tüzüğü Türkiye'de yeni tüzük yazımına örnek oldular. Demok-rasi, halkların hakları, kadın hakları, faşizme, şovenizme, gericiliğe karşı mücadele farklı yazışla da sendika tüzüklerinde yer aldı. Tüm Sağlık - Sen genel kuruldan sonra temsilciler kurulu or-ganını karar organı yaparak sendika içi demokrasiyi tüzükte ve pratikte gösteren bir yaklaşımla örnek oldu.. Kitleler, "Hak verilmez alınır!" şiarı ile hareket eden, "Grevli-toplusözleşmelisendi-ka"yı savunan, "Fiili sendikal çizgiyi meşru gören" anlayışa yoğun destek verdi. Kamu iş kolların-da daha sonraları Kamu Çalışanları Sendikaları Platformu (KÇSP) adı altında toplanacak olan bu sendikal grup Kam - Sen ile birlikte "Fiili meşru sendikacılığın" temsilcisi oldu. Fiili olarak gerçekleşen eylemlerin sendikaların meşrulaştırmanın yanında pozitif bir tarafı daha vardı.

Eylemler bordro yakma, siyah çelenk bırakma, telefonla protesto, toplu telgraf çekme iş yerleri etrafında yürüyüş, yemek boykotları ve bazı yerel özgün (gömlek ve saatlerini satışa çıkarma gibi)eylemlerdir. Hemen hemen her iş kolunda yapılan eylemlerde sendikaların kapatılması ve sürgünlerin durdurulması, grevli/toplu sözleşmeli sendika hakkı, maaş zam oranlarının yük-seltilmesi talepleri ağırlıktadır. İstanbul eylem ve etkinliklerin en yoğun olduğu ildir. Eylemlere işçilerin, aydınların, halkın katılımı nicelik ve nitelik olarak bir sıçrama yaptı. Bordro yakmalar ve yürüyüşler işyerlerinin dışına taşdı. Özellikle İstanbul'da hastanelerde önceleri yarım günlük sonra tam gün iş bırakmalar gerçekleşti .

Yılın ilk eylemi İstanbul'da büyük hastanelerde bordro yakma eylemi olarak 15 Ocak'ta gerçek-leşti. Bem-Sen'e üye kamu çalışanları İstanbul anakent Belediyesi önünde hükümetin yüzde 18'lik maaş artışı açıklamasını protesto eden bordro yakma eylemi gerçekleştirdiler. 24 Şu-bat'ta Tüm Bel-Sen üyeleri işçi-memur ayrımını protesto etmek için bir yürüyüş düzenledi. Diğer iş kollarında da bordro yakma eylemleri gerçekleşti.

Haziran ayı yine işyerlerinde eylemlere sahne oldu. 6 Hazirandan başlayan 16 Haziran'a kadar devam eden eylemlerde hayat pahalılığı ve düşük zamlar protesto edildi. 12 Haziran'da eğitim, sağlık, maliye, belediye, demiryolu, PTT çalışanları Sultanahmet meydanına yürüdü. Burada oturma eylemi ile zamlar protesto edildi ve insanca yaraşır ücret zammı talep edildi. 17 Hazi-ran'da Kamu emekçileri, siyasi iktidar sendikaların kuruluşuna izin verse de grev ve toplu söz-leşme hakkını tanımayacağını biliyordu. Çünkü imzalanan ILO sözleşmeleri de verilen vaatler de milli sermayenin çıkarı içindi ve sözde demokratikleşmenin bir göstergesiydi.

"Hak verilmez alınır!" Bu slogan o günkü sendikal çizginin temel şiarıydı. İç hukukta düzen-lemelerin yapılması beklenmeyecekti. 12 Haziran'da hükümetin açıkladığı zaman karşı kamu emekçileri iş çıkışı topluca Sultanahmet Meydanı'na gitti. Burada otuma eylemi gerçekleştirildi.

17 Haziran'da işyerlerinde aynı anda alkışlı bir protesto eylemi, bir gün sonra da bordro yakma eylemleri gerçekleştirildi. 21 Haziran'da İzmir, Adana ve Diyarbakır'da da aynı içerikte kamu emekçileri eylemler gerçekleştirdi.

2 Temmuz 1991 Ankara Yürüyüşü

Nihayetinde taleplerin Ankara'ya taşınması kararı için harekete geçildi. 2 Temmuz 1991'de ilk merkezi Ankara eylemi için yollara düştü. İstanbul'da kamu çalışanları Aksaray'da toplanmaya başladı. Kitle kısa sürede arttı. Polis eyleme müdahale ederek 200 emekçiyi gözaltına aldı.

Toplanma yeri ve yürüyüş güzergahında barikatlar kuruldu. Bu saldırı, eylemi daha da güçlendirdi. Gözaltına alınanlar kısa sürede geri bırakılmak zorunda kaldı. Emekçiler yeniden bir araya geldi. Polis kitlenin Ankara'ya gitmesine engel olmak için bir provokasyon yaratmak istiyordu.

Ankara'ya gidecek otobüslere binilme kararı alındı. Bu atağa karşılık polis tarafından 10 otobüse el konuldu. Kamu çalışanları tekrar toplandılar. Alkışlar ve sloganlarla barikatlara doğru yürüyüşe geçtiler.

Aksaray Metro önünde başlayan yürüyüşe polis tekrar saldırdı. Bu defa gözaltına alınan 99 emekçi polis araçlarına bindirilerek Vatan'daki Emniyet Müdürlüğü'ne götürüldü. Saldırıya rağmen kamu emekçileri alanı terk etmedi.

Uzun süre burada oturularak, sloganlarla polis protesto edildi. Polis otobüslere el koyduğu gibi otobüs firmalarını da tehdit etti. Ancak 200 kamu emekçisi bütün engelleme ve zorlukları aşarak otobüslere binmeyi başardı.

Böylece kovalamacalar, gözaltılar, saldırılar bertaraf edilerek İstanbul kamu emekçilerinin Ankara'ya doğru yola çıktı. İzmir kamu emekçileri de aynı engellerle karşılaşmıştı. 5 otobüsten oluşan konvoy Uşak'ta polislerce durdurulmuştu.

Araçlara el konulması üzerine Uşak Belediyesi'nden kiralanan otobüslerle yola devam edilmişti. İstanbul, İzmir gibi hemen hemen her il aynı zorlukları aşarak Ankara yollarına düşmüştü. Ankara girişinde çevik kuvvet tarafından karşılanan emekçiler burada da direnişe geçti. Kamu emekçileri Ankara'ya girecekleri konusunda gözü pektiler, kararlıydılar.

Kamu emekçileri direniyor, polisli atlatmaya çalışıyordu. Kovalamaca, saldırı, oyalama derken emekçiler kan ter içinde de olsa polisin bütün engellerini aşmayı başardı. Nihayetinde 3 Temmuz'da öğle saatlerinde 20 bin dilekçeyle Sakarya Caddesi'nde toplanan 1500 kamu emekçisi basın açıklaması yaparak TBMM'ye doğru yürüyüşe geçti.

Polis yürüyüşe saldırdı çok sayıda emekçi gözaltına alındı. 3 Temmuzda 7000 sağlık çalışanı beyaz önlükleriyle tüm sağlık -sen Ankara şube yöneticileri ile beraber TBMM ye doğru yürüyüşe geçti Polisin uyarılarına rağmen yürüyüşe devam edildi. Bu defa polisler panzerlerle saldırdı. Uzun süre kullanılmayan panzerlerden sıkılan sular beyaz önlükleri pası boyadı.

Basında bu eylem "paslı eylem" olarak tarihe geçti.

KÇSP'nin İzinli Mitingleri

KÇSP, 26 Ocak 1992 tarihinde İstanbul'da Abide-i Hürriyet Meydanı'nda ilk izinli mitingini gerçekleştirdi. 26 Ocak'ta soğuk havaya rağmen Anadolu'nun çeşitli illerinden gelen çalışanlar; pankartlar, dövizler ve sloganlarla büyük bir coşkuyla haklar ve özgürlükler taleplerini haykırıyorlar.

Miting sonrasında Kam - Sen'in eleştirileri oldu. Onu diğer sol dinamikler izledi. Ancak sürecin sıcaklığının devam ettirilmesi gerekiyordu. Bir yandan da yasal kazanımların olacağı havası estiriliyordu. Bu mitingden sonra ikinci izinli miting 15 Şubat 1992 tarihinde Ankara Etlük/Kasalar'da yapıldı. Bu miting de hayli coşkulu ve kitlesel başladı.

Her 2 miting meydanında kamu emekçilerinin attıkları sloganlardan bazıları şöyleydi:

- Sadaka değil, toplu sözleşme!
- Toplusözleşme hakkımız grev silahımız!
- Antidemokratik yasalara hayır!
- Söz yetki karar çalışanlara!
- Sözleşmeli personel statüsüne hayır!
- Genelgeler kaldırılсын!
- Baskılara son!
- Memura siyaset yasaklanamaz!
- İşçi kıyımına son!

(Bu sloganları hatırlatmamızın nedeni o dönemin talep ve istemleri hakkında bilgi vermektir.) Bu mitingde yukarıda ki sloganlarının yanında ilk defa Kürt sorunu, barış temalı sloganların da yoğun olarak kitlelerde atıldığı görüldü. Mitinge demokratik kitle örgütleri de destek verdi. Miting dağılırken bazı emekçiler polis tarafından gözaltına alınmak istendi. 5 kişi yaralandı. Bunun üzerine yeniden eylem için toplanan kamu emekçileri arkadaşları bırakılıncaya kadar eyleme devam edeceklerini kararlı bir şekilde gösterdi Bazı kamu emekçileri Kızılay'a yürümek istedi. Polis geri adım atmak zorunda kaldı. Ancak basın göz altına alınanları "yasadışı olay çıkartan göstericiler" diye kamuoyuna yansıtmakta geri durmadı. Bir yandan da ANAP hükümetinin başlattığı sendikaları yasaklayan genelgesinin hukuki itiraz süreçleri de devam ediyordu. Kamu emekçileri fiili meşru mücadele ile meşruluğunu kanıtlamıştı. Yargı devam eden süreçte önemli bir kara aldı. Danıştay Yeni hükümetin adalet bakanlığı hukuk işleri genel Müdürlüğü 1 Nisan 1992 tarihinde Danıştay 1. dairesine memur sendikaları ile ilgili istişari düşünce istemli bir yazı yazdı. Belki de yeni bir yasal saldırı amaçlanmıştı. Danıştay 1.Dairesi 22 Nisan 1992 tarihli cevaben yazısında memur sendikaları lehine karar verdi.

Eğitim - İş bu kararı kitapçık halinde bastırıp üyelerine dağıttı.15 sayfalık kararda “..kamu personelinin sendikal haklardan yararlanmasına engel teşkil edecek şekilde yorumlanmasının hukuken uygun olamayacağı düşünülmektedir...” hüküm, hukuken önemli bir karardı.

Yeniden 1 Mayıs

İşçi sınıfının birlik ve mücadele günü olarak 1 Mayıs 12 Eylül ile birlikte tamamen yasaklandı.1987'de 1 Mayıs Emek sinemasında dönem yayıncılık tarafından 'Merhaba 1 Mayıs, Ağacın bayramı bahar, İnsanın Bayramı 1 Mayıs'ı sloganı ile kutlandı.

1989'da 12 yıl aradan sonra Taksim'de yapılmak istenen 1 Mayıs mitingine polisin saldırması ile Mehmet Akif Dalcı adlı bir işçi hayatını kaybetti.

1 Mayıs 1990 da yine işçiler 1 Mayıs'ı kutlamak istedi. Polis yine izin vermedi. Bu defa Gülay Beceren adlı bir üniversite öğrencisi kurşun yaralanmasına bağlı felç oldu.

1 Mayıs işçi sendikalarının da gündemindeydi. 1989 bahar eylemlerinin coşkusu ile Türk- İş bir salon toplantısı ile 1 Mayıs'ı andı. 1991 yılında 1 Mayıs'a kamu emekçilerinin coşkusuyla giriliyordu.

İstanbul ve Ankara da kamu çalışanları sendikaları işçi sendikaları ve demokratik kitle örgütlerinin yaptığı izin başvurularına yine izin çıkmadı. Buna rağmen emekçiler 1 Mayıs'ı kutlamak yine alanlara çıktı.

Polisin saldırması ile 600 kişi gözaltına alındı. İzmir Balık halinde gerçekleştirilen toplantı 12 Eylül sonrasının ilk yasal mitingi oldu. 1992 yılında DİSK, Türk İş, Hak -İş 1 Mayıs'ı Ankara da karayolları genel müdürlüğü toplantı salonunda birlikte kutlandı.

Kamu emekçileri ise meydanlarda 1 Mayıs'ı kutlamaktı. Ankara da kamu çalışanları sendikalarının miting başvurusu kabul edilmedi. İstanbul da sosyalist partinin 1 Mayıs mitingi izin başvurusu kabul edildi.

Gaziosmanpaşa meydanındaki mitinge kamu çalışanları sendikaları da katıldı. İllerde KÇSP sendikalarının öncülük ettiği demokrasi platformları 1 Mayıs süreçleri başladı.

Her yıl bir öncekinden daha katılımlı olan 1 Mayıs'ların hazırlanmasında ve katılımında kamu emekçilerinin payı büyüktür. Diyarbakır da 1 Mayıs Dicle Üniversitesi rektörlüğü önünde Tüm Sağlık- Sen tarafından yürüyüş ve ardından basın açıklaması ile kutlandı.

Basın açıklamasını okuyan iş yeri temsilcisi Hamit Pamuk 21 Haziran'da evinden işe giderken katledildi. 1989 ile başlayan 1 Mayıs kutlamaları her yıl artarak 1996 yılında Kadıköy de kitlesel ve örgütlerin katılımı anlamında zirve yaptı. Bu mitingde 3 işçi öldürüldü.

16-22 Haziran 1992 Eylemleri

Kamu çalışanları sendikaları 16-22 Haziran 1992'de işyerlerinden alanlara önemli eylemler geliştirdiler. Eylemler hem işyerlerinde hem de ve alanlarda birlikte gerçekleşiyordu. Eylemler gibi talepler de süreklilik önem kazanıyordu. Sadaka değil, toplu sözleşme! Toplusözleşme hakkımız grev silahımız! Antidemokratik yasalara hayır! Sözleşmeli personel statüsüne hayır! Genelgeler kaldırılсын! Baskılara son! Memura siyaset yasaklanamaz! Talepleriyle dolu bir eylem süreci başladı. Eylemlerin odak noktası Ankara'ya kaymıştı. On binlerce kamu emekçisinin katıldığı, bu süreç kamu emekçilerinin sendikal haklar ve özgürlükler mücadelesinde hükümetle kitlesel görüşmenin, kitle gücünün ifade edildiği ilk büyük eylemlerdir. DYP-SHP koalisyon hükümeti partilerinin muhalefette iken vaat ettiği "demokratik haklar", "grevli toplusözleşmeli sendika hakkı" ve benzeri söylemlerinin hükümetin programlarında geri plana atılması bu eylemlerle bir kez daha teşhir edildi. Kamu emekçileri sendikal mücadeleyi yükseltirken siyasi iktidar da baş durmuyordu. Adli ve idari cezalar yoğunlaşarak artmaya başladı.

1993 Yaz Eylemleri

Elbette eylemler aarsında iş kolu özgünlüğünde ya da il özgünlüğünde eylemler süreklilik arz ediyordu. 1993 yazı işyerlerinde sendikal mücadelenin yükseldiği bir dönem olarak tarihe geçti. Eylemlerin en önemli özelliği işyerlerinden başlayıp genel uzanmasıdır. 15 Haziran da Tüm Sağlık-Sen üyeleri Olmeydanı hastanesinde ücret artışları protesto etmek için bordro yakma eylemi gerçekleştirdi. Aynı gün Tüm Bel-Sen üyeleri Edirne 'de toplu ziyaret eylemi, İzmit'te bir hafta iş yavaşlatma eylemi gerçekleştirdiler. 19 Haziran da Çanakkale de KÇSP sendikaları toplusözleşmeye çağrı mitingi düzenledi. Tüm Bel- Sen 22 Haziran da İstanbul da Anakent Belediyesi önünde başkanı TİS'e çağırın bir eylem düzenledi.

26 Haziran da İzmir, Kayseri ve Samsun da KÇSP sendikaları şubeler platformu toplu sözleşmeli sendika talebiyle mitingler düzenledi. 27 Haziran da KÇSP İstanbul şubeler platformu İstanbul Abide - i Hürriyet meydanında "demokrasi ve sendikal haklar" mitingi düzenledi. 30 Haziran'da İstanbul' da Tüm Sağlık- Sen üyeleri Cerrahpaşa Tıp Fakültesinde düşük maaşları protesto etmek için bordro yakma eylemi gerçekleştirildi. KÇSP yürütmesi grevli-toplusözleşmeli sendikal haklarını hükümete kabul ettirmek için 1 Temmuz ile Ankara 'ya 5 koldan (İzmir, İstanbul, Mersin, Kayseri, ve Zonguldak) yürüdü. Bu yürüyüş hazırlıklarında 2 Temmuz' da Sivas katliamı yaşandı.

Katliamda Genel Sağlık -İş üyesi Dr. Behçet Aysan da yaşamını yitirdi. 3 Temmuz'da Ankara'da buluşan on binlerce emekçi "Sivas katliamını lanetliyoruz" pankartın arkasında yürüdü. KÇSP taleplerini hükümet adına devlet bakanları Yıldırım Aktuna ve Bekir Sami Dağcı'ye ilettiler. Bakanlar Temmuz ayı maaş artışının tatminkar derecede artırılacağı açıklamasını yaptılar. KÇSP yürütmesi hükümetin sözlerinin tutmaması halinde "üretimden gelen gücünü kullanacaklarını söyleyerek alandan ayrıldılar.

3 Temmuz sonrası KÇSP eylemleri artarak devam etti. 6 Temmuz da İstanbul Sultanahmet meydanında Sivas katliamını kınama mitingine polisin saldırısı sert oldu. Birçok kamu çalışanı yaralandı. Hükümet sözünü tutmayıp tek taraflı ücretlere düşük zam kararı üzerine KÇSP ülke genelinde 15 Temmuz'da iş bıraktı.

15 Temmuz KÇSP nin o güne dek bütün iş kollarında en yüksek katımlı kararı oldu. Bunu Kamu emekçilerinin ilk grevi de sayabiliriz. 1993 yazı yukarı da değindiğimiz gibi yer veremediğimiz sayısız eylemlerle geçti Hükümet bu eylemler karşısında çok zorlandı. Bazen oyalayıcı söylemler bazen baskı ama kamu emekçileri hükümeti hep meşgul etti.

Sağlık ve Sosyal Hizmetler İş Kolunda Ortak Eylemler

İş kolumuzda sendikal faaliyetler artarken 12 Eylül ile başlayan neo-liberalizm sağlıkta özelleştirme politikaları şeklinde ANAP iktidarından sonra DYP-SHP ile kaldığı yerden devam ediyordu.

Dünya Bankası ve diğer emperyalist kuruluşların direktif raporları sonrasında Sağlık Bakanlığı 1992 yılında ilgili kesimlere "Ulusal Kongre" çağırısı yaptı.

Ulusal Sağlık Kurultayı'nda sağlıkta reform taslakları "Sağlıkta İşletmecilik", "Aile Hekimliği", "Genel Sağlık Sigortacılığı" başlıklarını taşıyordu. Dünya Bankası ve IMF'nin gelişmekte olan ülkelere dayattığı "sağlıkta özelleştirme" yasal anlamda da gündeme geliyordu.

TTB'nin yanı sıra Tüm-Sağlık Sen ve Genel Sağlık-İş, Ulusal Sağlık Kurultayı'na ve sağlıktaki reform tartışmalarına karşı çıktı. Bu güçlü karşı çıkış reformların yasallaşmasını önledi. Nisan 1993'te gerçekleştirilen 2. Ulusal Sağlık Kongresi'nde , Tüm Sağlık-Sen, Genel Sağlık-İş ve TTB'nin ortak tutumuyla bir kez daha sağlıkta reform paketleri eskinin devamı olarak teşhir edilerek kongreden sonuç çıkmaması sağlandı.

Böylece hükümetin sağlıkta özelleştirme uygulamaları sekteye uğratıldı. Sağlık ve sosyal hizmetler kamu emekçileri ülke genelinde 20 Ekim 1992'de balonlu bir gösteri yaptı.

Aynı yıl 5 Aralık'ta İstanbul Gaziosmanpaşa Meydanı'nda yapılan büyük mitinge kadar birçok eylem ve etkinlikler daha gerçekleştirildi. İstanbul gibi İzmir, Zonguldak, ve Adana'da 5 Aralık'ta mitingler gerçekleştirildi. Aynı tarihte TTB de Ankara Etlik-Kasalar'da bir beyaz yürüyüş eylemini daha gerçekleştiriyordu.

12 ve 18 Aralık 1992 de kamu emekçileri yanı taleplerle alanlara çıktılar. 21 Aralık' da kamu emekçileri yoğun kış koşullarına rağmen bir kez daha hükümeti toplu sözleşmeye davet etmek için Ankara yollarına düştü.

Yine hiçbir engel tanınmadan Başbakanlığa doğru yürüyüşe geçildi. Sendikal ve demokratik talepler dosya halinde Başbakan Vekili Erdal İnönü'ye sunuldu. 15 Haziran 1993'te Okmeydanı SSK'da Tüm-Sağlık Sen üyeleri bir bordro yakma eylemi daha gerçekleştirdi.

Sendikal talepler için 27 Haziran'da KÇSP İstanbul'da büyük bir miting düzenledi. Temmuz başında Cerrahpaşa Hastanesi'nde yine bir bordro yakma eylemi gerçekleştirildi. 21 Ekim 1993 tarihinde Sosyal Hizmet-Sen Türkiye'nin bütün illerinde "Sosyal hizmet tazminatları " için kitlesel basın açıklamaları yaptı. Açıklama sonrasında imza kampanyası başlatıldı. Sonradan hukuksal kazanılma sonuçlanacak bu kampanya iş kolu çalışanları üzerinden ciddi bir etki yaratacaktır. Sağlık ve sosyal hizmetler iş kolunda ki eylemler derken 'beyaz eylemler'i hatırlatmakta fayda var. Beyaz eylemler ; sağlık iş kolunda başvurularına bir hak arama eylem biçimidir. 12 Eylül sonrası ilk "Beyaz Eylem" Ankara'da 23 Ekim 1988'de hekim ağırlıklı olarak o dönemin hükümetine karşı bir uyarı eylemi olarak hayata geçmişti.(21).Bu yürüyüş kamu emekçilerinin ilk yürüyüşlerine esin kaynağı olmuş sağlık iş kolunda sendikalaşmayı pozitif olarak tetiklemiştir.

Beyaz Eylemler

Sağlıkta ilk grev Ankara ve İstanbul'daki bazı hastanelerde 6 Ocak 1971 tarihinde yapılan iş bırakma eylemidir. Acil hizmetler, çocuklar, yaşlılar, gebelik dönemindeki kadınlara verilen hizmet dışında diğer hizmetler iki gün süreyle verilmemiştir. Bu direniş tam bir grev veya iş bırakmaya tekabül etmese de hizmeti aksattığı bir gerçektir.

Sağlık ve sosyal hizmetler iş kolunda ki eylemler derken 'beyaz eylemler'i hatırlatmakta fayda var. Beyaz eylemler ; sağlık iş kolunda başvurularına bir hak arama eylem biçimidir.

12 Eylül sonrası ilk "Beyaz Eylem" Ankara'da 23 Ekim 1988'de hekim ağırlıklı olarak o dönemin hükümetine karşı bir uyarı eylemi olarak hayata geçmişti. Bu yürüyüş kamu emekçilerinin ilk yürüyüşlerine esin kaynağı olmuş sağlık iş kolunda sendikalaşmayı pozitif olarak tetiklemiştir. Yukarıda hatırlattığımız bir çok eylem aslında sağlık ve sosyal hizmet iş kolunda yapılan beyaz eylemlerdir.1993 Sonbahar ayları bir çok işyerinde beyaz eylemlere tanıklı ketti.

21 Ekim 1993 tarihinde TTB merkez konseyi sorunlara dikkat çekmek için iş bıraktı. Hükümet ve medya sağlıkta grev üzerine halka karşıt propaganda yapması üzerine iş bırakmanın acil servis, çocuk klinikleri, hamile ve kanserli hastaların tedavi gördüğü servisler eylemin dışında tutuldu. Böylece sağlıkta grevin sınırları belirginleşiyordu Ancak bu karar eylemin gücünü de kıran bir karardı. Zira poliklinikler hizmet alamayan vatandaş acile başvuruyordu.

25 Ekim 1993'te ülke genelinde sağlık kuruluşlarında hekimlerden halka açık mektup başlıklı bildiri dağıtıldı. Bir gün sonra İstanbul Samatya SSK hastanesi, Şişli Etfal Hastanesi , Cerrahpaşa Tıp fakültesi hastanesi, Kartal SSK ve Taksim İlyardım Hastanesinde tam gün diğer hastanelerinde yarım günlük iş bırakma gerçekleştirildi. İş bırakmalar bir gün sonra İstanbul'da diğer hastanelere , Ankara ve İzmir'e yayıldı, aciller ve ameliyathane hariç hizmet verilmedi.

Eylemler üzerine 28 Ekim de Sağlık Bakanlığı tarafından sağlık çalışanlarının özlük haklarının iyileştirilmesi için 3 yasa tasarısını bakanlar kurulunda imzaya açtı.

17 Kasım tarihinde Tüm Sağlık - Sen Türkiye genelinde grevli toplu sözleşmeli grev hakkı için iş bıraktı. 22 Kasım'da Sağlık bakanlığı ücretlerin iyileştirilmesi zorunlu hizmetin kaldırılması ve döner sermaye ile ilgili düzenlemelerin bakanlar kurulunda kabul edilip TBMM ye gönderildiğini açıkladı. 27 Kasım'da Tüm Sağlık -Sen Antalya şubesi de yüksek katımlı bir beyaz yürüyüş düzenledi. Ankara da hekimler muayenelerini açmayarak protesto gösterisi düzenlediler. 7 Aralık'ta İstanbul Cerrahpaşa Tıp Fakültesi'nde sağlık çalışanları önlüklerini yaktılar. 1993 sonbaharı böylece beyaz eylemlere sahne oldu.

Filli Toplu Sözleşmeler

1881 yılında 2 Temmuz ile başlayan direniş 3-4 Temmuz'da Ankara'da Tüm Sağlık - Sen ve Sağlık platformunda ki örgütlerle devam etmişti. 3-4 Temmuz yaygın iş bırakma ve direniş sonrası dönemin sağlık bakanı Yıldırım Aktuna, Ankara sağlık platformu ile görüşme teklif ederek talepleri tartışabileceklerini ilettiler. Yapılan görüşmede iş yerlerinde sendikal faaliyetlere kolaylık sağlanması için gerekli çalışmaların yapılacağı sözü verdi. İşyerlerine bir yazı ile bu durumu başhekimliklere ilettiler. Ankara özeline olsa da bu önemli bir kazanımdı. Yine görüşmede en önemli kazanım o dönem filli hizmet çalışma karşılığı % 10 zam yapılmasıdır. Yine 2 Temmuz 1991 direnişi maaş zamlar oranlarını yükseltmiştir. Bu bir ilk toplu sözleşme olarak tarihe geçmiştir. Sonradan işyeri bazında ülke geneline bu tarz toplu sözleşme deneyimleri çokça yaşanmıştır. En çok eylem yapan sendikalardan Kam-Sen' e bağlı Bem - Sen 29 Aralık 1990'da Anakent Belediyesi'ne memurların kimi haklarının düzenlenmesi için öneriler sundu. Anakent Belediyesi önerileri görüşmeyi kabul etti. Anakent Belediyesi ile Bem -Sen arasında 28 Ağustos 1991'de bazı konularda anlaşma sağlandı. Bunlar,

- İETT otobüslerinde Cumartesi Pazar günleri ücretsiz taşıma
- Tramvay biletlerinde indirim
- Şehir tiyatrolarında indirim
- Spor
- Dinlenme tesislerinde indirim
- 12 metrekareye kadar suyun kullanımı ücretsizdir.

Yine aynı sendika Eminönü Belediyesi ile iyi niyet protokolü imzaladı. Sendikal faaliyetler iş yerinde serbest icra edilmesinde bu protokol ile güvence altına alındı. 1990'lı yılların başında filli meşru sendikal mücadele döneminde emekçilerle işyeri idareleri arasında sürekli yazılı olmayan mutabakatlar olmuştur. İşyerinde bir sürgün, yine bir toplu eylem sonrası idarece geri alınmıştır. O dönem gerek il bazında gerek ülke bazında bir çok büyük eylemden sonra kamu emekçileri işverenlerle görüşmüş bir çok kazanım elde etmiştir. Kamu emekçileri 1990'lı yıllarda hiç bir kazanım elde etmedi görüşü yanlıştır. Bugün sendikaların varlığı en büyük kazançtır. Sorun bu kazanımların kalıcı hale getirilmeyişidir. Ki kamu emekçileri bu yüzden grev ve toplu sözleşmenin yasal güvenceye alınmasını talep etmişlerdir.

KÇSP eylemleri sonucunda hükümetler kamu emekçilerine ek zamlar yapmışlardır. Bir örneği 13 Ocak'ta KÇSP eyleminde polisın saldırısı ve buna karşın direnişin ülke genelinde artması üzerine hükümetin geri adım atmak zorunda kalmasıdır. Eylemler sonucunda Hükümet tepkilerin artması üzerine memurlara % 5 ek zam verildiğini açıkladı.

Kamuoyunda 'coplu zam' olarak nitelendirildi. Ek zam yanında hükümetçe sendikal hakların iyileştirileceği yönünde açıklamalar yapıldı. Bu dönemde Tüm Bel - Sen ile İzmir Karşıyaka belediye başkanlığı arasında bir iyi niyet sözleşmesi imzalandı.

Bu sözleşme sadece daha önce Bem-sen'in Eminönü Belediyesi ile yaptığı protokol gibi yasal anlamda bir toplu sözleşme özelliği taşııyordu. Tüm Bel - Sen toplu sözleşme TİS çabalarına devam etti. Gaziantep Belediyesi'ne yapılan TİS çağırısı olumlu yanıt verdi. 23 Aralık 1992 de başlayan görüşmeler 27 Şubat 1993 günü sona erdi Gaziantep ve Tüm Bel -Sen arasında TİS imzalandı. Kamu emekçileri sendikalarının yaptığı ilk TİS olarak tarihe geçse de devam gelmedi. TİS içinde geçen ücret artışı maddesi yasal engellere takıldı.

Ücret artışı gerçekleşmeyince diğer kazanımlar anlaşmalar önemsenmedi. Anlaşmanın SHP belediyesi ile yapılması da TİS'i gölgede bıraktı. TİS'in yürürlüğe geçmesi için etkin bir mücadele verilmedi. Tüm kamu iş kollarının desteğiyle grev silahı kullanılmadı.

Tüm Bel- Sen ücret anlaşmazlığını mahkemeye taşıdı. Yerel mahkeme olumsuz olunca mahkeme AİHM'e taşındı. (AİHM 26 Kasım 2006 tarihinde Tüm Bel - Sen lehine karar verecektir.

Demokrasi Mücadelesi ve Sendikalar

Kamu emekçileri sendikal hak ve özgürlükler mücadelesini demokrasi mücadelesinden ayırmıyordu. 1990'lı yıllarda öncülüğünü kamu emekçileri sendikalarının yaptığı demokrasi platformları toplumsal muhalefetin öncülüğünü yaptı.

Demokrasi platformu İstanbul'da Ekim 1993 yılında kuruldu. Demokrasi platformunu , KÇSP, Sendikalar arası eşgüdüm komitesi, DİSK, Türk- İş, Hak - İş, TMMOB, TTB, TÜRMÖB, TDHB, TEB , Öğretim Üyeleri derneği, ÇHD, ÇGD, İHD, Halkevleri, TDHB, Türkiye Ziraatçılar Derneğinden oluşuyordu.

Hak- İş Karabük Demir Çelik fabrikasında özelleştirme yanlısı tutum izleyince bir şekilde eleştirildi. Hak - İş bunun üzerine demokrasi platformundan ayrıldı. Hak-İş'i, Türk-İş takip edecektir. Böylece Demokrasi platformu merkezi anlamda zayıflayarak sürece devam etti. Sendikaların kuruluşunun üçüncü yılında sendikacılara baskıların arttığı yıl oldu.

Aralarında Tüm Sağlık - Sen şube başkanı Necati Aydın'ın da olduğu 22 sendika aktivisti Diyarbakır'dan orta Anadolunun çeşitli illerine sürgün edildi.

Tüm Sağlık-Sen Genel Başkanı Fevzi Gerçek hakkında, Eylül 1993 tarihli Direniş Gazetesi'nde "Eline bir ekmek başına bir tokmak" başlıklı makalesinden dolayı ceza istemiyle dava açıldı.

Aynı dönemde Tüm Sağlık-Sen Yönetim Kurulu Üyesi Mahmut Konuk hakkında da Demokrasi Kurultayı'nda yaptığı bir konuşmadan dolayı benzer şekilde dava açıldı. O dönem yazılardan dolayı çok sayıda aydın, yazar ve gazeteci ceza alıyordu. Bu davalarla düşünce suçluları arasında kamu çalışanları yöneticileri de katıldı.

Tüm Sağlık-Sen Genel Başkanı Fevzi Gerçek'in aldığı hapis cezasını protesto için 24 Ağustos'ta İstanbul Sirkeci Postanesi'nden gerçekleştirdiği faks eylemi polis saldırısına maruz kaldı.

Genel Merkez yöneticileri Songül Beydilli, Cafer Balcı, Veysi Ülgen, Şişli Şube Başkanı Metin Karabulut ve Anadolu Şube Başkanı Özkan Tüm yaka paça gözaltına alınarak Terörle Mücadele Şubesi'ne götürüldü.

Sağlık Platformları

İstanbul, Ankara, İzmir ve diğer kentlerde sağlık iş kolundaki sendika ve meslek odalarının bulunduğu "Sağlık Platformu" ortak etkinlik ve eylemler geliştiriyordu. Ağırlıklı olarak sağlık hizmeti tazminatı talebi gündemli toplantılar gerçekleştirildi. Ankara'da 21 Ocak 1995 tarihinde TTB, Genel Sağlık-İş, Tüm Sağlık-Sen, Sağlık-Sen, Türk Veteriner Hekimler Birliği, Türk Eczacılar Birliği tarafından; "Herkes eşit ücretsiz nitelikli bir sağlık hizmeti", "İyi hekimlik ortamı", "Grevli toplu sözleşmeli sendika hakkı" ve "Barış ve demokrasi" talepli bir yürüyüş gerçekleştirildi.

Yoğun katılımlı bu yürüyüşte emekçiler, Sıhhiye Köprüsü üzerinden Tandoğan Meydanı'na kadar yürüdü. Sağlık platformları illerde KÇSP sendikaları şubeler platformu ile düzenli ilişkiler kurdu.

Aynı zamanda demokrasi platformunun dinamik bir parçasıydı. Yukarıda özetlediğimiz beyaz eylemlerin çoğunu sağlık platformu düzenlemiştir.

Kamu Emekçileri ve Grev

1986-96 sürecinde gündeme damga vuran birinci talep sendika kurma hakkı ise ikincisi grev ve toplu-sözleşme hakkıdır. Sendikalar arasında ve sendikal/siyasi dinamikler arasında talepler ve sloganlar zaman zaman değişse de bu iki talep temel ortak talepler oldu.

Sendika kurma hakkının mühürlerin sökülmesi ile aşılması sırada ikinci talebi esas gündem yapmaktı. Genelde sol politik geleneklerin birlikteliğinde doğan "Grev ve Toplu Sözleşmeyi Fıllı ve Meşru" olarak savunan sendikal çizgi birçok sosyalist geleneğin desteğini aldı.

Grev ve toplusözleşmenin öne çıkması ve iki talebin amaçlaması sürecin başında kamu çalışanlarının sürece aktif katılımında etkili olmuştur.

Hükümetlerin ve siyasi partilerin sendikaya evet grev ve toplusözleşmeye hayır yaklaşımına karşın sendikaların grev ve toplusözleşmeyi öne çıkartması da doğru bir politikaydı. Sonuçta yukarıda ki bölümde değindiğimiz gibi işveren devlet vekilleri her fırsatta kazanımlara saldırıyorlardı.

Bu dönemde grev çok öne çıkartılsa da KÇSP döneminde genel grev sayılabilecek 2 yaygın iş bırakma öne çıkmaktadır. 15 Temmuz 1993 ve 20 Aralık 1994 işbırakmaları kamu iş kollarında grev niteliğindedir.

Grev ile ilgili sol/sosyalist grupların ideolojik tartışmaları, grev kelimesine kamu emekçilerinin çekimsizliği ve 20 Aralık sonrası hükümetin verdiği eczalar grev kelimesinin eylemlerde terk edilmesine neden oldu.

Elbette hükümetin yasa çalışmalarına karşı grev hakkı talebinden hiçbir zaman vazgeçmedi. Ancak grev yerine 'hizmet üretimden gelen gücün kullanımı' söylemi tercih edildi.

Bu söylem de iyi tanımlanmadı. Örneğin eğitim emekçileri üretimden gelen gücün kullanımı hasta sevk kağıtları alıp viziteye çıkmak olarak sıkça kullandı.

Sağlık, maliye, belediye, demiryolları, PTT, yapı ve enerji iş kollarında ise hizmet üretiminden gelen gücün kullanım genel olarak iş bırakma şeklinde gerçekleştirildi.

Sendikalar Arası Eşgüdüm Komitesi (SAEK)

Filli meşru sendikal mücadele ivme kazanırken, hükümetin sendika yasası çıkarma çalışmaları bazı sendikaların esas gündem maddesi olmaya başladı. İlk kurulan sendika olan Eğitim - İş yasal kazanımları mücadelenin merkezine alması, hükümetin de yasal çalışmalar ve Türkiye Kamu - Sen'in de kuruluşu sendikalar içinde yeni birliklerin ve ayrışmaların oluşmasına neden oldu. KÇSP hükümetin getirdiği yasa tasarısına mesafeli davranıyordu.

Eğitim- İş, Genel Sağlık- İş ve bunlarla hareket eden sendikalar KÇSP ye alternatif birlikler kurma çabalarına giriştiler. Bazı sendikalar da buna destek verdi. İçinde yer almamışlardır. Yine Kam - Sen, Bem-Sen, Sağlık -Sen de uzun bir süre KÇSP içinde yer almamışlardır.

Sendikalar arası eşgüdüm ismi SYK süreçlerinde dile getirilmişti. Dolayısıyla eşgüdüm kavramı sendikalara yabancı değildi. KÇSP dışındaki bazı sendikalar bu isimle birlikte olduklarını dile getiriyorlardı.

Sendikalar arası eşgüdüm komitesi 10 Aralık 1992 de Yapı Yol - Sen genel merkezinde bir üst kuruluş çağırısı yaptılar. İçlerinde KÇSP içinde de yer alan sendikalar 9-10 ocak 1993 tarihinde Türk - İş'te toplantı yaptılar.

Bu sendikalar içinde 13 sendika eşgüdüm komitesi oluşturdu. Bu sendikalar Tüm Hava - Sen, Tüm Haber - Sen Yapı Yol -Sen Genel Enerji -Sen, Maden- Sen, Tüm Enerji Sen, Tarım - Sen, Tüm Bel Sen ,Eğit Sen ,Eğitim İş ,Tüm Sağlık Sen ve Tüm Maliye- Sen'di.

Bir yandan da KÇSP nin varlığı ve KÇSP içinde ki sendikaların üstelik dönem sözcülerinin yer alması KÇSP içinde ki devrimci gruplarca eleştiriliyordu.

Dönemin çalışma bakanın sendika yasasından bahsetmesi ve Türk Kamu -Sen'i işaret etmesi başka tartışmalaraneden odu. Grevli/ toplu sözleşmeli özgürlükçü bir sendikal anlayışa sahip KÇSP'nin , grevsiz toplu sözleşmesiz bir yasa pazarlıklarına girmesi söz konusu olamazdı.

Sendikalar arasında eş güdüm komitesinde Eğitim - İş, Asim Sen, Ener - Sen, Genel Sağlık - İş, İl - Sen, Orkam - Sen, Tem - Sen, Turizm -Sen bu komitede yola devam etti. Özellikle İzmir' de bazı özlük hakları için eylemler gerçekleştirdiler.

Eğitim - İş kolunda ki birlik sürecinde bu anlayış 'sendikal birlik ' adlı grupla anılacaktır. Yine bu süreçte birçok siyasal gelişme yaşandı. 20 Ekim 1991 de seçimi ANAP çoğunluğunun kaybetmesi ve DYP-SHP koalisyonu kurulması ile sonlandı.

SHP'nin yerel iktidarında sendikal çalışma desteğini alan anlayışların bu defa yeni hükümetten sendikal yasal düzenlemelerin beklentisi sardı.

Genelge ve Yasa Tasarıları

1990 yılından, 2001 yılında ki 4688 Sayılı Yasa'ya kadar birçok sendika tasarısı gündeme geldi. Aslında tüm bu tasarıların hepsine tek bir tasarı dersek daha doğru olacaktır. ANAP hükümetinden yasanın çıktığı koalisyon hükümetine kadar gelen bütün tasarıların hedefi ve içeriği aynıdır: Fiili meşru sendikal mücadeleyi yasal sınırlar içine çekerek bitirmek.

1989'lı yılların başında kamu kesiminde bütün iş kollarında sendikal hareket bağımsız olarak ilerliyordu. Bu durum o dönemki yönetenleri rahatsız ediyordu. Kamu emekçileri sendikaları ülkenin en önemli muhalefet odağı durumundaydı.

Sosyalist siyasi partilere akma tehlikesi olan bu büyük emekçi gücü, egemenlerdeki rahatsızlığı artırıyordu. Tüm dünyada yükselen neo-liberal kapitalist politikalara eklenmek isteyen burjuvazi için bu önemli bir engel olabilirdi. Çünkü kamu iş kollarına müdahale etmek neredeyse imkansız olacaktı.

Sendikal aktivistler taleplerini iyi yazıyor, kamu emekçileri iyi okuyor, sonuçta iktidara net mesajlar gidiyordu. Sendikalar hakkındaki kapatma davaları ve mühürlemeler ters tepmişti. Başka çareler düşünmek lazımdı.

Var olan sendikal hareketi yasaların takibine almak için ilk genelge 28 Şubat 1991 tarihinde İçişleri Bakanlığı'na çıkarıldı. Ancak bu genelgenin sendikal faaliyetlere hiçbir etkisi olmadı. Bu genelge birçok kamu emekçisi tarafından hala da bilinmemektedir.

Sendikalar arası eşgüdüm Komitesi 19 Ocak 1994 yılında çalışma bakanlığına memur sendikaları ile ilgili bir yasa taslağı sundu. Buna mukabil KÇSP deki tabanın baskısıyla KÇSP içinde ki çalışma bakanı Moğoltay ile görüşme ve yasayı tartışma teklifi götürdü.

15 Haziran 1993 tarihinde Başbakan Vekili Erdal İnönü tarafından yeni bir genelge hazırlandı. Bu genelge ilkinden biraz daha ileri giderek sendika kanunu çıkıncaya kadar sendika faaliyetlerinin düzenlenmesine ilişkin maddeleri içeriyordu.

1994 yılında sendikal eylemlerde büyük artış yaşandı. Artan sendikal eylemlere engel olamayan DYP-SHP koalisyonu her defasında İLO sözleşmelerinin uyum yasalarının çıkarılacağına propagandasını yaparak etkili olmaya çalışıyordu.

Kamu emekçilerinin 20 Aralık grevi sürecinde hükümet grevsiz toplu sözleşmesiz sendika yasasını meclise getirmek istedi. Ancak 20 Aralık yaygın iş bırakmalarının gücü bu girişimi daha başında sonuçsuz bıraktı.

Aidatların kaynaktan kesilmesine dair ilkyazı 23 Ocak 1995'te yayımlandı. İşyerlerinde sendika temsilcilerinin kurulmasına izin veren yazıların çıkması diğer bir kazanımdı.

Erdal İnönü imzalı genelgeyle koalisyon hükümeti Devlet Personel Reformu İlkeleri Yasa Taslağı hazırlıklarına başladı. Bu yasa tasarısı ilk ciddi tehdidini 1995 baharında yaşadı. Çıkarılacak yasaya karşı sendikalar hükümeti iş bırakmakla tehdit etti.

Emekçilerin 17-18 Haziran Kızılay direnişinde sonra yasa askıya alındı. Hükümet yeniden genelgelere dönüş yaptı. 17-18 Haziran direnişinin olumlu etkilerini de hatırlatalım.

Birincisi, Tüm Haber - Sen kapatılması ile başlatılmak istenen sendikaların kapatılması süreci durdurulmuştur. (bknz. Aşağıda Tüm Haber - Sen kapatılması)

İkincisi, 18 Haziran'dan sonra hükümet sendika yasasını askıya almasıdır.

Üçüncüsü, 23 Temmuz da 53. maddenin yapılan değişiklikle kamu emekçilerinin örgütlenme ve üyeler adına toplu görüşme yapma hakkı kabul edilmiştir.

13 Nisan 1996 tarihinde Başbakan Mesut Yılmaz imzalı bir genelge yayımlandı. Bu genelge yeni bir düzenlemeden çok yeni yasalar içeriyordu.

Öyle ki genelge KESK'in 17 Nisan tarihinde yapacağı eyleme emekçilerin katılmamasını belirtmiştir.

Tamda bu dönemde Türkiye Kamu-Sen'e bağlı sendikalarda üye kayıtları hızlanmaya başladı. Öncelikle şunu hatırlatalım ki, bu kuruluşlar bir emekçi sendikası gibi kurulmadılar.

Bunları, iktidar destekli, yukarıdan aşağıya doğru merkezi bir yapılanmayla örgütlenen yarı resmi kuruluşlar olarak tanımlamak daha doğru olur.

Bu nedenle sağ eğilimli ve üst düzey bürokratlarca kurulan bu sendikalar tabela olarak kuruldukları halde devlet tarafından hemen kabul görmüşlerdir.

Sağlık İş kolunda Türk Sağlık-Sen olarak kurulan bu sendika Sağlık Bakanlığı ve illerde Sağlık Müdürlükleri aracılığıyla memur ast-üst ilişkisi içinde hızla üye yapmaya başladı.

Türk Kamu-Sen Konfederasyonu sendika yasasını isteyen bir sendikaydı. Bu manzara sendikal eylemlerde bir araya gelen sendikaların birleşme eğilimlerini hızlandıran etkenlerden biri oldu.

Sendikal harekette tabanda egemen olan birliktelik sendika yönetimlerini zorlamaya başladı. Yasa tasarıları ve genelgelerle egemenlerin sendikacılara baskıları artmaya başlamıştı.

Tüm Haber-Sen hukuksuz bir şekilde kapatılırken aynı şekilde hakkında kapatılma davası açılan türk haber Sen hakkındaki dava ise düşürüldü.

Sendikaların Birleşme Süreci Başlıyor

Kamu hizmet iş kollarında sendikaları kurulurken aynı iş kolunda birden fazla sendika kurulduğunu görüyoruz. Eğitim, sağlık ve yerel hizmetler iş kollarında ayrılıklarda sendikal anlayış farklılıkları olduğunu vurgulamıştık. Hem eylemsellik hem de birlikte davranma anlamında KÇSP deneyimi birlikte davranmanın önemini ortaya koydu.

KÇSP ile SAEK arasındaki birlik süreci eylem ve etkinliklerde birlikte davranmayı gerektirdi. Sendikal harekette birleşmenin yanında yeni hedefler de belirlenmişti. Yakın süreçte konfederasyonlaşmak ve hükümetin sendika yasasına karşı bir söylem ve eylem birliği yaratmak.

Getirilecek sendika yasasıyla kurulacak olan "sahte sendikalara" ortak tavır almak. Bu birlik "sahte sendika" yasasına karşı "Grevli toplu sözleşmeli sendika yasası" talebini öne çıkardı.

Koşullar KÇSP ve SAEK (Sendikalar Arası Eşgüdüm komitesi) görüşmelerini hızlandırdı. Sendikal birlik süreci KÇSKK ile somut bir nitelik kazanarak, konfederasyonlaşma ile de doruk noktasına ulaştı.

Nihayetinde KÇSKK süreci sendikal birleşmelere ivme kazandırdı. Önce eğitim iş kolunda, Eğitim-Sen ve Eğitim-İş birleşme sürecini başladı.

Eğit- Sen ve Eğitim- İş tabanlı genel merkezleri birleşme konusunda yazılı talepler ilettiler. Eğitim Sen 18Nisan 1992 de Eğitim - İş ile birlik görüşmesi kararı aldı.

Eğitim İş merkez yönetim kurulu ise sadece Eğitim-Sen ile değil kamu çalışanları sendikalarına karşıt çalışma yürüten Milli Eğitim Bakanlığı sendikası , o dönem tabelası asmak dışında bir sendikal faaliyeti olmayan Türk Eğitim - Sen aynı paralelde Eğitim Bir - Sen'e de birleşme çağrılarını yaptı. İki sendika 7 Haziran 1992 de birleşme için görüşme yaptılar.

11 temmuzda yapılan 2 görüşmede Alman eğitim ve bilim emekçileri sendikası GEW ile birlikte ortak seminer yapılması kararı alındı.

İki sendikanın birleşme konusunda en somut 6 Mart 1993'te iki sendikanın ortak amaç ve ilkeler ortak metni hazırlanması oldu. Birleşme çabaları olumlu sonuç verdi ve 23 Ocak 1995 tarihinde Eğitim-Sen kuruldu.

Demiryolu iş kolunda 10 aralık 1991 yılında Ankara da kurulan Dem - Sen ile 13 Kasım 1991 İstanbul da kurulan Tüm Ray-Sen birleşme görüşmelerine başladılar. 7 şubat 1993 tarihinde Dem-Sen, Tüm Ray-Sen e katılma kararı aldı.

Tüm Ray-Sen 13 Şubat tarihinde olağanüstü kongre ile Dem Senin katılımını kabul etti. Adını da Demiryol- Sen olarak değiştirdi. Bu ilk birleşmeden sonra 26 Ağustos 1992 tarihinde Konya da kurulan Tak-Sen 19 Haziran da Tüm Tak-Sen e katıldı.

Bu birleşmeler tabanda olumlu karşılanıyor sendikal aktivitelere daha çok kamu emekçisinin katılımını sağlıyordu. 18 Haziran 1994 te Ankara da yapılan Demiryol-Sen (Tüm Demiryolları Çalışanları Sendikası), Lim-Sen (Tüm Liman Çalışanları Sendikası) Tüm Hava -Sen (Tüm Hava Meydanı Çalışanları Sendikası) ortak başkanlar kurulu kararı ile birleşme kararı aldı.

Tüm Hava sen olağanüstü genel kurulda Demiryol - Sen sendikasına katılma kararı aldı. Lim - Sen genel kurulunda ise karar alınamadı. Demiryol - Sen 21 Ağustos'ta olağanüstü genel kurulda BTS Birleşik Taşımacılık Sendikası adını aldı. Böylece iş kolların da birleşme süreci geri dönülemez bir sürece girmiş oldu.

Sağlık ve Sosyal Hizmet İş Kolunda Birlik Süreci

Sağlık iş kolunda somut olarak ilk birlik toplantısı i 21 Ağustos 1994 tarihinde Tüm Sağlık- Sen genel merkez binasında Genel Sağlık-İş, Sağlık-Sen ve Tüm Sağlık-Sen temsilcilerinin katılımı ile gerçekleşti. KESK Birleşme Komisyonu'nun çağrısıyla birleşme sürecinde fiilen başladı.

Çağrı Sosyal Hizmet-Sen'de yapıldı. İş kolu sağlık ve sosyal hizmet iş kolu olarak tanımlandı. "Birliğe kesinlikle karşı olalım" diyenler de "ilkeli birliktelikten" bahsetmeye başladı. Tanımlanan iş kolunda 4 ayrı sendika, KESK'in birleşme eğilimi doğrultusunda yönetimler bazında görüşme sürecine girdi.

Ankara'da yapılan görüşmeler sonunda, 14 Ekim 1995'te Sağlık-Sen dışındaki sendikalar arasında yapılan toplantıda Sendikal Birlik Komisyonu kuruldu. Bu komisyon 29-30 Kasım 1995 tarihinde merkezi protokol yapılması kararı aldı. Üç sendika 29 Şubat 1996 tarihinde birlik protokolü imzaladı. Protokolde şu maddeler yer alıyordu:

Her üç sendika, birlikte, yeni kurulacak bir sendikaya katılmayı kabul ve taahhüt edecektir.

-Yeni kurulacak sendikanın her türlü niteliği, ülke düzeyinde her üç sendikanın seçme ve seçilme hakkına sahip üyelerinin katılacağı genel kurullar sonucunda yapılacak Merkez Genel Kurulu'nda kararlaştırılacak.

-Merkez Genel Kurulu'nu organize etmek ve protokole uygun işleyişini kontrol etmek amacıyla üç merkezi komisyon oluşturulacak.

a)Merkezi Tüzük Komisyonu

b)Merkezi Örgütlenme Komisyonu

c)Merkezi Mali Komisyon

- Mali Komisyon, 26 Mayıs 1996 tarihine kadar ülke düzeyinde verilerin kendilerine ulaşmasını sağlayacak şekilde çalışacaktır. 27 Mayıs-7 Haziran 1996 tarihleri arasında var olan itirazlar kesin olarak sonuçlandırılacaktır.
- 8-14 Haziran tarihleri arasında illere düşecek kesin merkez genel kurul delege sayısını saptayacak yerel örgütlenme komisyonlarına bildirecektir.
- 17 Haziran-14 Temmuz tarihleri arasında iller düzeyindeki ortak genel kurullar tamamlanmış olacaktır.

İl örgütlenme komisyonları, genel kurullarında seçilen merkez genel kurul delegelerinin kesin listelerini 19 Temmuz 1996 gününe kadar merkezi örgütlenme komisyonuna bildirecektir.

Yeni sendikanın genel kurulu 27-28 temmuz 1996 tarihlerinde Ankara'da yapılacaktır. Merkezi Tüzük Komisyonu, tüzük önermeleri çalışmaları için üyelere en az bir aylık süre tanıyacaktır.

Merkezi Tüzük Komisyonu'nun gelen önerileri derleyerek basılı matbuat haline getirdiği materyaller 10 Haziran 1996 tarihinden önce üyelere ulaştırılmış olacaktır.

Merkezi protokole uygun olarak yerel düzeyde gerekecek her türlü komisyon, Merkezi Örgütlenme Komisyonu'nca yetkilendirilmiş yerel örgütlenme komisyonlarının inisiyatifinde oluşturulacaktır.

- Her düzeydeki komisyonun çalışma ilişkilerinde tam mutabakat esastır.
- Her düzeydeki komisyon bağlı olduğu örgütün yönetim kuruluna karşı sorumludur.

Görüşmelere katılmayan Sağlık-Sen ise sonradan bu protokolü kabul ettiğini bildirdi. 27 Haziran'da Sağlık-Sen Genel Merkezi ve şubeleri Terörle Mücadele Şubesi'ne bağlı ekiplerce aynı anda basıldı.

Genel Başkan Tolga Köseoğlu, Eski Genel Başkan Songül Aytemur başta olmak üzere Genel Merkez ve şube yöneticileri ve bazı üyeleri gözaltına alındı ve işkenceli sorgulardan geçti. Başkan Tolga Köseoğlu, Eski Başkan Songül Aytemur ve bazı üyeler tutuklandı.

Önemli bir sorun sendikaların kendilerini fesh edip birleşme sonucu doğacak yeni sendikaya katılması gündemli olağanüstü kongrelerde yaşandı. Genel Sağlık-İş'in faizlerle beraber milyarlarca tuttuğu söylenen ancak Birleşme Kurultayı'na kadar miktarı gizlenen borç birleşme görüşmelerinde krize neden oldu.

Borcun sendikanın bir tatil organizasyonundan kaynaklandığı söylentileri zaten gergin olan süreçte yeni bir gerginliğe neden oldu. Bunun üzerine Genel Sağlık-İş yöneticileri fesih kurultayını işaret etiler. Borçların ret edilmesi önergesi ise oylamaya sunulmadı. Bu da başka bir krize neden oldu.

KÇSKK (Kamu Çalışanları Sendikaları Konfederasyonlaşma Kurulu)

1993-94 yılı aynı zamanda DYP-SHP iktidarı icraatlarına karşı KÇSP'nin muhalefетinin zirveye yükselttiği yıllar oldu. Sendikalar toplumsal muhalefетin her noktasında yer aldı. Demokrasi platformu, şubeler platformu gibi ortak platformlarda KÇSP her açıdan süreci sırtladı.

KÇSP'nin faaliyetleri devlet güdümlü sendikaların faaliyet alanını daralttı. Ve onların devletle işbirliğini tüm çıplaklığıyla ortaya çıkardı. Türkiye Kamu - Sen bu dönemde kiteselleşemedi. Yine SAEK (Sendikalar Arası Eşgüdüm Komitesi) kamu çalışanlarına öncü olma, devletle muhatap olma, sendika yasası çıkarma hedeflerinden hiç birine ulaşamadı.

KÇSP sendikaları 13 Ocak 1994'te her sendikanın örgütlü ve özgün durumuna göre önemli eylemler ve iş bırakmalar gerçekleştirdi. Büyük kentlerde yaygın iş bırakmalar diğer kentlerde kitlesel basın açıklamaları ve yürüyüşler gerçekleştirildi.

Ankara da Kızılay'a çıkmak isteyen kamu emekçilerine polisin saldırısı sert oldu. Kamu emekçileri üzerine panzerler sürüldü. Sendikacılar toplandı. Bu saldırılar eylemin tüm kentlere yayılmasına neden oldu.

Hükümet tepkilerin artması üzerine memurlara % 5 ek zam verildiğini açıkladı. Kamuoyunda 'çoplu zam' olarak nitelendirildi. Ek zam yanında hükümetçe sendikal hakların iyileştirileceği yönünde açıklamalar yapıldı.

Başta Diyarbakır olmak üzere OHAL illerinde "failli meçhul" denilen kontrgerilla cinayetleri sağ-lıkemekçileri ve diğer kamu emekçilerini de hedef almıştı. KÇSP bu dönemde de "savaşa karşı barış!" mücadelesinde etkin olmaya çalıştı.

KÇSP nin sendika genel merkez yöneticilerinin katılımıyla 2-3 Nisan 1994 günü yaptığı toplantıda konfederasyonlaşma sürecini başlatması aynı iş kolunda örgütlü sendikaların birleşme çabalarını da hızlandırdı.

KÇSP bu toplantıda SAEK ile ortak hareket etme kararı aldı. 5 Nisan 1994 yılında o dönemin 2. DYP-SHP iktidarı, tarihe 5 Nisan Kararları olarak geçen bir dizi serbest piyasa ekonomisi kararları aldı.

24 Ocak 1980 den sonra ikinci neo-liberal kararlara imza atıldı. Türk lirası devalüe edildi. Her krizde olduğu gibi krizin faturası emekçilere çıkarıldı. Çalışanların ücretlerinde büyük bir erime yaşandı. Peşi sıra gelen zamlar ve en önemlisi paranın devalüasyonu (değerinin düşürülmesi) karşısında toplumun tek örgütlü tepkisi kamu çalışanları sendikalarından geldi.

Türk - İş fedakarlık yapacaklarını söylerken Türkiye Kamu - Sen hükümetin ekonomik tedbirlerinin yanında olduklarını açıklıyordu. 5 Nisan sonrasında gelişen eylemler 14-28 Mayıs 1994 Ankara yürüyüşü ve mitingi ile zirve yaptı.

Bu eyleme elli bine yakın emekçi katıldı. Bu eylem ilk defa Ankara eylemlerinin sorgulanmasıyla da tarihe yazıldı. Eylem sonrası kimi çevreler genelde Ankara yürüyüşlerinin kazanım getirmedigi saptamasını yaptı.

Sendikalar Arası eşgüdüm komitesi (SAEK) ,KÇSP nin önerisini kabul edince 24 Kamu Çalışanları Sendikası 15 Mayıs 1994 günü Enerji Sen de ortak bir toplantı yaptı. 24 Sendika ortak bildiri ile konfederasyonlaşma kararı aldı. Çağrının 24 sendika ile yapılması olumluydu.

- Tüm çalışanların ortak örgütlenme ve mücadele perspektifinin esas alınması,
- Sendikal mücadelenin tüm emekçilerin mücadelesi dolayısıyla demokrasi mücadelesiyle birlikte yürütülmesi,
- Konfederasyonun sermayeden ,devletten ,siyasi parti ,örgüt ve oluşumlardan bağımsız olması
- Sorunların çözümünün, hak ve özgürlüklerin elde edilmesinin ancak örgütlü mücadeleyle aşılabileceği,
- Konfederasyonun ,yasa tasarısına endeksli olmaması,sendikaların konfederasyon içinde inisiyatifini ve iradesini esas alan ve demokratik merkezietçi işleyişe sahip olan bir yapı olması.

Ankara'da 4 İstanbul da 3 olmak üzere 7 sendikadan oluşan ve hem konfederasyonlaşma ile ilgili tartışmaların hazırlıklarının yapmak tüzük çalışması v.b. hem de ortak mücadele programının hayata geçirmekle ilgili bir komisyon kuruldu.

Bu komisyona 9 Temmuz'da yapılan toplantı ile kamu Çalışanları Sendikaları konfederasyonlaşma kurulu KÇSKK adı verildi. Yedi kişilik bir yürütme seçildi. 27-28 Ağustos 1994 tarihinde Ankara'da KÇSKK geniş katılımlı bir toplantı yaptı.

KÇSKK 1 Ekimde yeniden toplandı. Burada 11-12 Kasım da tüzük kurultayı, 13 Kasımda Samsun'da ilk bölgesel kurultay yapılması kararı alındı. Bölgesel kurultaylar konfederasyonlaşma sürecini tabana yaymak için kararlaştırılmıştı.

Samsun, Ankara , İstanbul da başarılı bölgesel kurultaylar yapıldı. KÇSKK hem kurumsallaşma hem de mücadele için kararları birlikte yürütmeye çalışıyordu. KÇSKK yürütmesi 19 Kasım tarihinde, 20 Aralık günü hükümeti TİS'e masasına çağırarak bir günlük iş bırakma kararı aldı.

KESK'in Kuruluşu

KÇSKK yürütmesi, 11-12 Kasım 1995 tarihinde Konfederasyon Kurucular Kurultayı düzenledi. Bu kurultayda yeni konfederasyonun adı KESK(Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu) oldu. Kamu emekçileri bir tartışmaya da nokta koydu. Böylece fiili meşru sendikal mücadele bir üst örgüt yapılanmasıyla yeni bir sürece girdi.

Kurultayın en önemli yönü konfederasyonun tüzük içeriği ve örgütsel demokrasi anlayışında yapısal anlamda alınan kararlardı. GYK (Genel Yönetim Kurulu) karar organı olarak kabul edildi. Bu kurul sendika genel başkanlarının yanında sendikalardan üye sayılarına göre seçilen üyelere de oluşuyordu. Tüzükte demokrasi mücadelesi lehinde önemli ilkeler kabul edildi. İllerdeki şubeler platformlarıysa tüzüksel işleyişin dışında tutuldu. Platformların fiili olarak devam etmesinin daha uygun olacağı kabul edildi.

O dönem cezaevinde tutuklu olan Tüm Sağlık-Sen Genel Başkanı Fevzi Gerçek, Yurtseverlerin önerisi ve desteğiyle geçici yönetim kuruluna seçildi. Ancak Fevzi Gerçek yönetim süresi boyunca cezaevinden çıkamadı. KESK geçici Merkez Yürütme Kurulu'na; Siyami Erdem(Eğitim-Sen), Faysal Özçift(Tüm Bel-Sen), Kemal Keleş(Tüm Haber-Sen), İrfan Erdemoğlu(Tüm Maliye-Sen), Vahit Genç(Tarım-Sen), Kemal Bal(Eğitim-Sen), Mehmet Görgülü(Tüm Banka-Sen), Fevzi Gerçek(Tüm Sağlık-Sen), Burhan Görür(Sosyal Hizmet-Sen), Orhan Altuğ(BTS), Sevil Erol(Tüm Sağlık-Sen), KESK MYK'nın yanında 61 kişiden oluşan GYK(Genel Yönetim Kurulu) üyeleri de seçildi.

Sendika Genel Başkanları GYK'nın doğal üyeleri kabul edildi. KESK'in kurulmasıyla sendikalarda merkezi politikalar güçlenmeye başladı. Kuruluşun hemen akabinde merkezi olarak sendikal harekete daha fazla hakim olma stratejisi gündeme geldi. Birlik söylemi her zaman sınıf üzerinde etkili olmuş bir söylemdi. Bu açıdan bakıldığında birlik ve birleşme o dönemde elzemdi. KESK ilk GYK toplantısını 18-19 Kasım 1995 tarihlerinde yaptı. Bu toplantı da iki önemli komisyon kuruldu. Birincisi 7 GYK üyesinden oluşan iş kolunda sendikal birliğin kurulmasını amaçlayan Sendikal Birlik Komisyonu'ydü. Bu komisyona Cengiz Uzuner, Öztürk Türkođan, Selda Aksoy, Yıldız Altınel, Tayfun İşçi, İrfan Erdemoğlu ve Aziz Yıldırım seçildi.

Bu komisyon iş kollarında ki birlik çalışmalarını hızlandırdı. KESK tüzel kuruluş başvurusunu 8 Aralıkta İstanbul valiliğine yaptı. Eğitim-Sen, Tüm Bel-Sen , Genel Sağlık-İş, Tüm Sağlık-Sen, Tüm Haber-Sen, Tüm Maliye-Sen, Yapı Yol-Sen, Ener-Sen, BTS, Tarım-Sen, Or-Kam-Sen, Maden-Sen, Tüm Sosyal Sen, Sosyal Hizmet-Sen, Bem-Sen, Sağlık-Sen, Tüm Banka Sen, Tüm Yarı-Sen, Emek-Sen, Tüm Gıda Sen, Şeker Sen, Asim-Sen, Turizm-Sen, Sanayi-Sen, Sekam-Sen ve ÖES KESK'in kurucu sendikaları oldular. Sağlık iş kolu da diğer iş kolları gibi bu süreçte tek sendika hedefine kilitlendi. İkinci komisyon KESK Olağanüstü Koşulların Yaşandığı İller Komisyonuydu (KOKYİK). Bu komisyon OHAL bölgesinde bir savaşın sürdüğü tespiti yaparak sendikal örgütlenmenin faaliyetlerini düzenlemek ve geliştirmek amacıyla kurulmuştu.

Daha önce Olağanüstü Hal bölgesinde memurlar başlığında bölgede ki memurların statüsü, bölgede sendikal faaliyetlerinde farklı olması gerektiğini ortaya koyuyordu. KOKYİK komisyonunu üyeleri ; Ali Ürküt(Diyarbakır), İbrahim Kürek(Şanlıurfa), Hacı Özmez(Mardin), Mehmet Işıktaş(Diyarbakır), Davut Balıkcı(Diyarbakır) ve Abuzer Sarıtaş(Malatya). Bu komisyon OHAL bölgesinde ki sendikal çalışmalarla ilgili çalışmalar yaptı. Bu süreçte Ankara Valiliği'nce Eğitim-Sen'in kapatılması istemiyle bir dava açılmıştı. 13 Mart 1996'da Ankara'da on binlerce Eğitim-Sen ve KESK'li bu kararı protesto etti.

Eylem sonuç alıcı bir eylem oldu. Dava düştü. Direniş sonuç verdi ve Eğitim-Sen'in kapatılma davası düşürüldü. Bu moral ile yeniden eylem startı verildi. Mart ayından başlamak üzere her sendikanın bağlı bulunduğu işverene toplanan imza ve dilekçelerle toplu sözleşme çağrıları yapıldı. 18 Nisan 1996'da bu amaçla kamuoyunda fazla ilgi uyandırmayan bir iş bırakma eylemi gerçekleşti. KESK 12 Eylül'den sonra kitlesel olarak en yüksek katılıma ulaşan 1 Mayıs 1996'ya güçlü katıldı. Bu 1 Mayıs ne yazık ki polisin sert saldırıları ve sol grupların iç tartışmalarıyla sona erdi.

1996 1 Mayıs'ın kanlı olmasını bahane eden o dönemin siyasi iktidarı mülki ve idari amirler üzerinden toplumsal muhalefete yönelik baskıları artırdı. Mayıs ve Haziran ayları gözaltında kayıpların fazla olduğu bir dönem oldu. KESK genel kurulun giderken Sağlık ve sosyal hizmet iş kolunda ki birleşme süreci ivme kazanmıştı. Birlik sürecine karşı olan duruşlar etkili olmadı. KESK Birleşme Komisyonu'nun çağrısıyla birleşme süreci de fiilen başladı. İş kolu sağlık ve sosyal hizmet iş kolu olarak tanımlandı. "Birliğe kesinlikle karşı olalım" diyenler de "ilkeli birlik-telikten" bahsetmeye başladı.

Sağlık ve sosyal hizmetler iş kolunda, 27-28 Temmuz 1996 Birleşik Sendika Kurultayı Protokole uygun olarak 27-28 Temmuz 1996'da Birleşik Sendika Genel Kurultayı toplandı. Genel kurul kongrelerini yapmış 41 şube ve temsilcilik ile birleşme sürecinde aidatını düzenli ödemiş 21.828 üye üzerinden 500 delege ile toplandı. 440 delege iki büyük sendika Genel Sağlık-İş ve Tüm Sağlık-Sen arasında paylaşılmıştı.

Merkezi Tüzük Komisyonu'nun hazırladığı tüzük taslaklarından biri ; "hak verilmez alınır!" anlayışının ürünü olan 6 yıllık mücadele geleneğinin yeni sendikaya taşınması, "Tabanın söz ve karar sahibi olması" ilkesinin sendikal işleyişte egemen olmasını bu nedenle klasik sendika piramidi yerine inisiyatif tabana yayan bir örgütlenme modelinin esas alınması gerektiği temelinde şekillenmişti.

Kurultay'da Komisyon'un hazırladığı tüzük taslağı genel merkez ile ilgili madde dışında (taslakta İstanbul' du) kabul edildi. Bu tüzük fiili meşru sendikal deneyimin bir birikimiydi. Sıra yeni sendikanın geçici yönetiminin belirlenmesine geldi. Bu konuda dinamikler arasında bir anlaşma sağlanmadı ve genel kurul irade göstererek yeni yönetimi belirledi. Yeni yönetim

farklı bileşenleri ile dikkat çekiyordu. Genel merkez deneyimleri olmayan ve eylemlerle kendini ifade eden sol radikal dinamikler yeni yönetimde yer alıyordu Yapılan oylama sonucunda Veysi Ülgen, Cevdet Algül, Cafer Balcı, Nazife Kaya, Mehmet Tiryaki, Reşide Köseali, Bülent Keçik, Arzu Koluvaçık ve Tolga Köseoğlu SES geçici Yönetim Kurulu'na seçildiler.

SES yönetimi kısa sürede yeni bir sendikayı kurumlaştırmanın yanında o dönem eylemleri ve dinamizmi ile KESK'in en dinamik sendikası oldu. 20 aralık 1994 sonrası gerileyen, Tüm Haber - Sen'in kapatılması sürecini yaşayan, 17-18 haziran 1995 eylemiyle süreci eviremeyen sendikal hareket SES ile yeniden canlandı. SES sonrasında iş kollarında birleşme çalışmaları hızlandı.

4688 Sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları Kanunu

Kamu emekçilerinin sendikal mücadeleyi başlattığı dönemde ANAP hükümeti ile başlayan grevsiz toplu sözleşmesiz sendika yasası dayatmaları DSP-MHP- ANAP koalisyon hükümeti tarafından bir kez daha gündeme getirildi. En son 4 Mart 1998 direnişi ile rafa kaldırılan yeniden yasa tasarısı komisyonlara havale edilmiş, oralarda bekletmişti.

Sosyal Güvenlik Yasa tasarısına karşı Emek platformu eylemleri sürecinde sendikal hakların kullanımını kolaylaştıran 4 Ağustos 1999 tarihinde bir genelge yayınlanmıştı. Yine 3 Kasım da yeni bir genelge daha yayınlandı. Muhasebat genel müdürlüğü genel tebliği ile sendikaların kaynaktan ödenti sorunu çözülmüş oldu. Her iki genelge de KESK'in eylemlerde olduğu günlerde yayınlandı. Bu genelgeler gelecek yasanın habercisiydi. Hükümet kararını vermişti.

KÇSP ,KÇSKK ve daha sonra KESK döneminde yasaların gündeme gelmesiyle yükselen eylemler yine yasaların geri çekilmesiyle sona ermişti. Hükümetler yasaları kamu emekçileri sendikalarının en zayıf olduğu dönemlerde gündeme getiriyordu. Ancak KESK içinde hala var olan sol radikal direnişçi damar en geri dönemde bile yasaları geri püskürtülüyordu.

Yasaların geri çekilmesi geri adım atanlara da savunma hakkı veriyordu. Bu hükümet tarafından bekletilme ve geri adım atanlar için savunma hakkı 15 Mayıs 2001 tarihine kadar devam etti. KESK in emek platformu ile birlikte karşı çıktığı Sosyal güvenlik Yasa Tasarısı 17 Ağustos 1999 Marmara depreminin hemen sonrasında hükümet fırsatçılığı ile yasalasması hükümete yasa çıkarma anlamında moral olmuştu. Yasa'nın TBMM Plan ve Bütçe Komisyonu'nda görüşülmeye başlanacağına açıklanmasının ardından 13 Mayıs'ta GYK olağanüstü toplantıya çağırıldı. GYK toplantıları, SES gibi farklı olan sendikaların değişmesiyle MYK'nın tek karar merci yeri haline gelmişti. Nitekim GYK'da, MYK'da etkili olan sendikal dinamiklerin alışılmış eylem tarzından başka bir karar çıkması beklenmiyordu. Bu tarza muhalefet eden diğer sendikal dinamikler süreçten düşmüşler sadece dergiler de eleştirilerini yazıyorlardı. Alınan bir dizi eylem kararları arasında; basın açıklamaları, lobi faaliyetleri, alanlara çıkma ve en radikal olarak Ankara yürüyüşü eylemi vardı. Kendi açıklamaları ile "üretimden gelen gücün kullanımı" bile dile getirilemedi.

Hala geçerli olan eski kararlarda yasa Meclis'e geldiğinde hiç olmazsa üretimden gelen gücün kullanımı için somut tarihlere zikredilirdi. Bu kararın gerçekleştirip gerçekleştirilememesi önemli değildir ama bu karar en azından alınırdı. KESK bu defa da bu yaklaşıma uymaya çalıştı.. Emek Platformu kuruluş ile beraber Türkiye- Kamu - Sen'in konfederasyon olarak meşrulaşması ve yasayı savunması hükümetin en önemli kozuydu. Yasa hazırlıkları için Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Yaşar Okuyan 12 Mayıs'ta KESK'i ziyaret etti. 3 gün sonra 15 Mayıs'ta 1 saatlik oturma eylemi ve Meclis Komisyonu'na faks eylemleri yapıldı. Faks eylemi bazı illerde polis müdahalesi ile karşılaştı. Mersin'de 2 emekçi yaralandı 19 kişi gözaltına alındı. Diyarbakır'da 6 şube yöneticisi gözaltına alındı.

Mayıs'ta illerde parti binaları heyetlerle ziyaret edildi. 17 Mayıs'ta milletvekillerine yönelik basın açıklamalar yapıldı. KESK'in partiler ve milletvekillerine yönelik lobi faaliyetlerine önem vermesinin bir nedeni karşı cepheden Türkiye Kamu-Sen'in yaptığı lobi faaliyetleriydi. (bknz48, meclis çalışmaları) Türkiye Kamu-Sen daha önceki yasa tasarılarına karşı gösterdiği duruştan farklı olarak bu defa yasayı daha cesurca savunur haldeydi. MHP'nin iktidarda olması bir başka faktördü. KESK önceye oranla Türkiye Kamu-Sen'i daha ciddiye alan bir politika izliyordu. Kulandığı en avantajlı argüman yasada grev ve toplu sözleşmenin olmamasıydı.

Tüm Yargı-Sen ve Asim-Sen'in kapatılmaları ve diğer birçok antidemokratik madde eleştiriler arasında olmasına rağmen asıl olarak; yasanın, sendikal hareketin tasfiyesi anlamına geldiğine daha az vurgu yapılıyordu. Oysa grev ve toplu sözleşme hakkı işçi sendikalarında vardı. Yapılması gereken fiili sendikal mücadeleye vurguyu arttırmaktı. Fakat bu yapılamadı. Çünkü köprünün altından çok sular akmıştı.

Görüldüğü gibi 2001 yılında Yasa'nın Meclise geldiği dönemde KESK'in ortaya koyduğu politika amaç olarak 1990'dan beri süre gelen politikalarla pararel olsa da yöntem ve güç anlamında uyumlu değildi. KESK 21 Mayıs tarihinde "Toplusözleşmeli, grevli, özgürlükçü ve demokratik yasa" talebiyle 5 günlük bir yürüyüş başlattı. Yürüyüşler çeşitli illerde polis barikatıyla karşılaştı. 26 Mayıs'ta Ankara girişinde polis yürüyüşe izin vermeyeceğini açıkladı. Ankara girişinde yollar 5 saat trafiğe kapatıldı. Göğüs göğse mücadele edilerek barikatlar aşıldı. Böylece Kızılay'a girildi. Kızılay'a girişin başarılması KESK'te eskiden olduğu gibi yasa tasarısının geri alınacağı beklentisi ve inancının yerleşmesine neden oldu.

KESK 26 Mayıs direnişine ve demokratik muhalefet tahammülü olmayan hükümet yasa sürecinden vazgeçmedi. Çok zaman geçmeden Meclis Genel Kurulu'nda maddelerin tartışılmasına başlandı. Meclis acele de etmiyordu. KESK kadroları Meclis'te yasa her görüşüldüğünde alanlara çıktı görüşme durduğunda da evlerine gitti. KESK'in 7 Haziran'da üretimden gelen gücün kullanımı kararını pratiğe dönüştüremedi. Ankara'daki alan eylemine polis 4 Mart'ta olduğu gibi gaz bombaları ile saldırdı. Bundan sonra da KESK eylemleri polis saldırılarına maruz kaldı.

En sert müdahale 25 Haziran'da Ankara'da Güven Parkta yapılan oturma eylemine oldu. Polisin gaz bombaları ve panzerlerle saldırdığı eylemde yüzlerce kamu emekçisi yaralandı. Bazı emekçiler hayati tehlike atlattı. Uzun süre tedavi gördü. Yasa böylece arkasında yüzlerce yaralı KESK üyesi bırakarak Genel Kurul'dan geçti.

KESK bir süre daha yasaya karşı muhalefetini sürdürürken bir yandan da yasaya uyum sürecine girmişti. Burada yeni bir fildi meşru mücadele yaratma fırsatını kaçırmış oldu. Kamu emekçileri sendikal hareketine sınıf perspektifinde ivme kazandırmak isteyenlerin gündemi bundan sonra artık bu tasfiyeden kurtulma ve yeni bir yol bulma arayışı oldu. Buna karşın KESK en geri dönemlerde bile çıkış yapma becerisini göstermiştir. 1990' lı yılların radikal ruhu KESK içinde her zaman yer almıştır.

Veysi Ülgen

KAYNAKÇA

- 1- Avrupa'da Sendikalar, Avrupa Topluluğu Yayınları. (Derleyen Uğur Kökten)
- 2- Işık, Alpaslan; Sendikacılık ve Siyaset, Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayım, Ankara, 1972
- 3- Karl Marx, Ücret, Fiyat ve Kar, Çeviren: Sevim Belli, Sol Yayınları, 2012 , Ankara.
- 4- Wolfgang Abendroth ,Avrupa'da İşçi Hareketleri Tarihi, Belge Yayınları 1992 Çeviri Ali Çakıroğlu)
- 5- Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Ansiklopedisi, İletişim Yayınları
- 6- Umudun Adımları Veysi Ülgen, El yayınları
- 7- Karl Marx, Kapital 3.cilt , Sol Yayınları
- 8- Marx, Kapital 1.Cilt Sol Yayınları
- 9- Sungur Savran, Kurtar Tanyılmaz ve E. Ahmet Tonak, Marksizm ve Sınıflar: Dünyada ve Türkiye'de Sınıflar ve Mücadeleleri(Yordam Kitap, 2014).
- 10- DEK (Devrimci Emekçi Komiteleri), Kamu Emekçileri Sendikaları tarihi
- 11- Yıldırım Kaç Türkiye'de Memurlar 1923-1946)
- 12- Fikret Başkaya , Devletçilikten 24 Ocak Kararlarına , Özgür Üniversite Kitaplığı
- 13-H.Arslan , Teknoloji ve esnek üretim Çağ-Tek yayınları Eylül 2000
- 14- Ata Soyer- Darbe, Liberalizasyon ve Sağlık Türkiye Fotoğrafı, Ekim 1996
- 15- Yeni çözüm yayınları 1990 Ocak sayısı
- 16- Elif Çağlı , Büyüyen işçi sınıfı, Tarih bilinci yayınları
- 17- Ali Bozkurt 12'den 12 'ye Anılar Eğitim - Sen yayınları
- 18- Dr. Bülent Ilgaz sağlık İş Kolu ve Çalışanları, Fişek Enstitüsü
- 19- Ata Soyer, Bir Muhalefet Odağı Olarak Tabip Odaları , Bir Eylem Biçimi Olarak Beyaz Eylemler, Sorun Yayınları, 2005
- 20- Yeni Gündem,Haftalık Dergi 1987 yılılığı 3 Cilt

- 21- 14 aylık mücadele , yedi yıl sonra ilk öğrenci derneği kuruldu. Yeni gündem yıl , 4 sayı 63
- 22- Alpaslan Işıklı, memurların sendika hakkı vardır ,Mülkiyeliler Birliği dergisi Temmuz 1990
- 23- İşçileri Bakanlığı Müsteşarı imzasıyla 28 Şubat 1991 tarih ve 052334 sayılı valiliklere gönderilen genelge
- 24- Türkiye Sendikacılık Ansiklopedisi ,Tarih Vakfı Yayınları
- 25- Canan KOÇ - Yıldırım KOÇ , KESK tarihi I
- 26-Tüm Sağlık-Sen Genel Merkez Yayın Organı, Sayı 3, Ekim 1992
- 27-Tüm Sağlık-Sen Genel Merkez Yayın Organı, Sayı 4, Ağustos 1993
- 28- H. Krasucki, Çağdaş Sendikaya Evet, Amaç Yayıncılık, İstanbul, 1987
- 29- EĞİT-SEN dergisi Eylül-Ekim 1992
- 30-Memur gerçeği dergisi yıl1 sayı 1
- 31- Cengiz Faydalı ,Türkiye İşçi Emekçi Hareketinin Tarihsel Mücadeleleri ve KESK Enerji Yapı Yol - Sen
- 32- T.C. Danıştay 1.daire esasno. 1992 / 136 karar no 1992 /147
- 33- Yeni Gündem dergisi yıl 4 sayı 61 sf 30 -31
- 34- Sami Evren ,Bianet ' 90'ların hak mücadeleleri; kamu çalışanlarının çeyrek yüzyıllık yürüyüşü -14 aralık 2014
- 35- Turgut Üzüm ,KESK tarihi, Kalkedon Yayınları
- 36- '95-96' petrol - İş, Petrol- İş yayınları 1997
- 37- Tüm Haber Sen'den Haber Sen' bu yürüyüş hep sürecek, sendika.org.18 Ocak 2007 38- Aziz Çelik 90'ların hak alma mücadeleleri 'işçi sınıfının ayağa kalktığı yıllar 6 Ocak 2015 39- Noam Chomsky, İktidarı anlamak- I- , Aram yayınları ..
- 40- A.Can Ateş, Uluslar arası sermayenin savaş diplomasisi
- 41- Dr. Ata Soyer, Savaş ve Sağlık, TTB yayınları
- 42- KESK 1. Olağan Genel Kurul Çalışma Raporu.
- 43- SES 2. Olağan Genel Kurul Çalışma Raporu.
- 44- SES Dergisi 4 Mart 1998 Özel Sayısı
- 45- Sendikal Hakların Kullanımı ile İlgili Başbakanlık Genelgesi 1999/44
- 46- Memur sendikaları ile ilgili genelge, Resmi gazete, 3 Kasım 1999
- 47- Sosyalizm ve Toplumsal Mücadeleler Tarihi Ansiklopedisi ,iletişim yayınları
- 48- ImmanuelWallerstein -Liberalizmden Sonra - Metis Yayınları Ocak 2003
- 49- Heaton Herbert, Avrupa İktisat Tarihi, C.I-II. Çev. M.A.Kılıçbay , O. Aydoğmuş, Teori Yayınları, Ankara, 1985
- 50- H.Yeşil , İşçi Sınıfının Uluslararası Örgütlenmesi, Dönüşüm yayınları 2013
- 51- Oral Sander, Siyasi Tarih İlk Çağlardan 1918'e, İmge yayınları
- 52- Oya Baydar, Türkiye'de işçi Sınıfı doğuşu ve yapısı, İstanbul, 1969
- 53- Avrupa'da sendikalar, Avrupa topluluğu yayınları.(Derleyen Uğur Kökten)
- 54-Ronald I.Meek, Emek Değer Teorileri, Kalkedon yayınevi

- 55- Kızıl Sendikalar Enternasyonalı Deneyim ve Derslerinden Öğrenelim. Yeni Dünya Yayınları 1995
- 56-Sami Evren, Siyami Erdem, Cafer Yıldırım, Eğitim Emekçileri Tarihi, Bireşim Yayınları, 1995
- 57-Yüksel Işık, Osmanlı'dan Günümüze İşçi Hareketlerinin Evrimi , Öteki yayınları
- 58- Mesut Gülmez, Meclislerde İşçi Sorunu ve Sendikal Haklar 1908-1961, Öteki yayınları 1995,
- 59-Aziz Çelik, Vesayetten Siyasete Türkiye'de Sendikacılık - İletişim yayınları
- 60- Naci Koparan, Bağımsız Sınıf Hareketinde Kilometre Taşları ve DİSK'in Yeri 10 Eylül Dergisi, Kitap Dizisi 2
- 61- Henri Krasuçki, Sendikalar Ve Sosyalizm-Sendikalar ve Sınıf Mücadelesi, Sorun Yayınları, 3. Baskı, Ekim 2010. (Sırrı Öztürk'ün yazdığı "Tarihselden-Güncele İki Kapitalist Ülke: Fransa Ve Türkiye'de İşçi Sınıfının Sendikal Ve Siyasal Birliği Deneyimleri Üzerine" yazısından bir bölüm.)
- 62- Umuttan Yalnızlığa Türkiye İşçi partisi 1961-1971 Tarih Vakfı Yurt yayınları
- 63- Cengiz Faydalı ,Türkiye İşçi Emekçi Hareketinin Tarihsel Mücadeleleri ve KESK Enerji Yapı Yol- Sen
- 64- Murat Selenoğlu, Kamu Emekçilerinin Mücadele Tarihi ,emek.net, 22 Mayıs 2012
- 65- H. Krasucki, Çağdaş Sendikaya Evet, Amaç Yayıncılık, İstanbul, 1987
- 66-Kılıçoğlu H, Yılmaz N.A. ve Yeşil Ş. (2011). Ölümle Yaşamak , Diyarbakır: Eğitim Sen Diyarbakır Şubesi.
- 67-Abdullah Çelik, Bıçak Sirtında Sendikacılık , El Yayınları,2010
- 68-KESK Tarihi I Veysi Ülgen

EK: EĞİTİMCİLER EĞİTİMİ PROGRAMI YÖNERGESİ

DAYANAK:

8.Olağan Genel Kurul'da (25-26-27 Nisan 2014) alınan karar ve 8.Dönem 1.MTK'da kararlaştırılan dönem programı gereği başlatılmıştır.

AMAÇ:

Şubelerde kendi kendine yetebilen bir eğitim komisyonu kurulması, bunun bir eğitim örgütüne dönüşebilmesi ve başta genel merkez sendika okulu olmak üzere yerel sendikal okulların oluşması amaçlanmıştır.

KAPSAM:

Devrelere katılım tarzında planlanacaktır. Her devre programında 5 modül (tema) esas alınarak eğitim süreci tamamlanacaktır. Belirlenen modüller (temalar) şunlardır:

- 1-Emek Tarihi, KESK Ve SES
- 2-Sağlık ve Sosyal Hizmet Politikalar
- 3-Örgütlenme (Kurumsallaşma, Kampanya, Eylem ve etkinlik planlaması, Eğitim yöntemleri vb.)
- 4-Kadın
- 5-Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçilerin Sağlığı ve Güvenliği

Modüllerin yanı sıra son olarak Eğitim çalışmalarının planlanması, programın yürütülmesi ve değerlendirilmesi modülü ile ana program tamamlanacaktır.

MERKEZ EĞİTİM KOMİSYONU:

Şu ana kadar şube eğitimleri programlarımızda eğitim veren arkadaşlardan oluşacak. Ayrıca ihtiyaç üzerine başka katılımcılarda belirlenebilir.

ÇALIŞMA TARZI:

1500 üyeden fazla olan şubelerde 2 kişi ve diğer şube/temsilliklerden ise bir kişinin katılımıyla üç devre programlanacaktır. Devreler bir yıl olarak programlanacaktır. Bir yıl boyunca yoğunluklu olarak teorik bilgi ve aynı zamanda yerelerde **eğitim komisyonları** kurularak çalışmalarının başlatılması şeklinde olacaktır. Toplantılar en az iki ayda bir yapılacak ve 2-3 gün şeklinde sürdürülecektir..

1.Devre katılımı şube ve yönetim kurullarınca belirlenen üyelerden oluşacaktır. 2. ve 3. Devre katılımcıları 1. Devre katılımcılarınca oluşturulan şube eğitim komisyonlarından katılım olacaktır. Komisyon kuramayan şubelerde katılım gerçekleştirilmeyecektir. Temsilciliklerdeki katılım bir devre ile sınırlandırılacaktır.

1.Devreye katılım gerçekleştirilmeyen şube ve temsilcilikler bir sonraki devreden başlamak üzere katılım sağlayabilir.

İki kişi gelen şubelerden biri kadın biri erkek olacaktır. Bir kişinin katılacağı şubelerde ise birinci devreye kadın arkadaşımız katılıyorsa ikinci devreye erkek arkadaşımız katılacaktır. Ya da tersi olacaktır.

Devrelerin Çalışma Tarzı ve Katılımcılardan Beklentiler

Katılımcıların düzenli katılımı çalışmanın sağlıklı yürütülmesi açısından çok önemlidir. Her devre kendi bir çalışma grubu hukukuna bağlı olduğu için her katılımcı bu hukuka uygun davranmalıdır.

a-Düzenli katılım esastır. Üst üste iki toplantıya katılmayan katılımcının devreye katılımı sonlanacaktır.

b-Her çalışmaya hazırlıklı gelinecektir. Bir önceki toplantıda programlanan çalışmalar yapılarak katılım sağlanacaktır.

c-Bir yıllık programda belirlenen 5 modül (tema) başlığında ortak tartışma aktarımları olacaktır. Daha sonraki zamanda ise pratik çalışmalar ve destekleyici aktarım ve tartışmalar yürütülecektir. İlk bölümde toplantılar 2 ay aralıklarla yapılırken daha sonraki süreçlerde toplantılar 6 aylık olağan ve belirli kampanyalar öncesi olağanüstü toplantılar yapılacaktır.

d-Devreye katılan üye öncelikle şube ve temsilciliğinde yönetimle ortak bir çalışma ile eğitim komisyonunu kurmayı hedeflemesi gerekmektedir. Komisyon çalışmanın sürekliliği ve kolektifliği açısından bir zorunluluktur.

e-Komisyon kurulan yerde komisyon, kurulmayan yerlerde ise devre katılımcısı öncelikle eğitimin planlaması ve yürütülmesinde sorumludur. Ancak bu sorumluluk yönetimle ortak çalışmayı zorunlu kılmaktadır.

f-Eğitimin planlaması yanı sıra katılımcılar 1 veya 2 modül (tema) konusunda eğitim verecek düzeye gelmeyi hedeflemelidir.

g-Her devreye sendikal mücadelede yitirdiğimiz arkadaşlarımızın adı verilecektir.

h-Yerde oluşan eğitim komisyon üyelerin katılımı ile bölgesel 1-2 günlük eğitimlerle komisyonlar güçlendirilecek ve bölgesel programlar çıkarılacaktır.

YÖNTEM:

Didaktik eğitim yerine, yetişkin öğrenme ilkelerini esas alan, çeşitli eğitim yöntemleri kullanılan, bilgiye nasıl ulaşılabileceği ve nasıl kullanılacağını öne çıkartan, katılımcı bir eğitim yöntemi tercih edilecektir.

HEDEF:

Bu programla yerel eğitim komisyonlarını kurarak giderek bir eğitim örgütlenmesini yaratmak hedeflenmektedir.

Çalışmanın sonucunda;

- 3 Devre ve Merkezi Eğitim Komisyonu üyelerinden oluşan bir sendika olunun kurulması ve müfredatının oluşturulması
- Kendi eğitim çalışmalarını yürüten etkin bir komisyonun oluşturulması
- Şubelerde ve büyük işyerlerinde sendika okullarının kurulması
- Kurumsal bir işleyişin oturtulması
- Eğitim çalışmaları üzerinde bir örgütsel hafızanın ve sürekliliğin sağlanması
- Sendika tarafında belirlenen programa yönelik dönemsel eğitim programları oluşturulması hedeflenmektedir.

Eğitime katılanların programlaması istenen eğitimler üç ana gruptadır:

1. Temsilcilere Yönelik Eğitim
2. Yönetim-Denetleme- Disiplin Kurularına Yönelik Eğitim
3. İşyerlerine Dayalı Üye Eğitimi

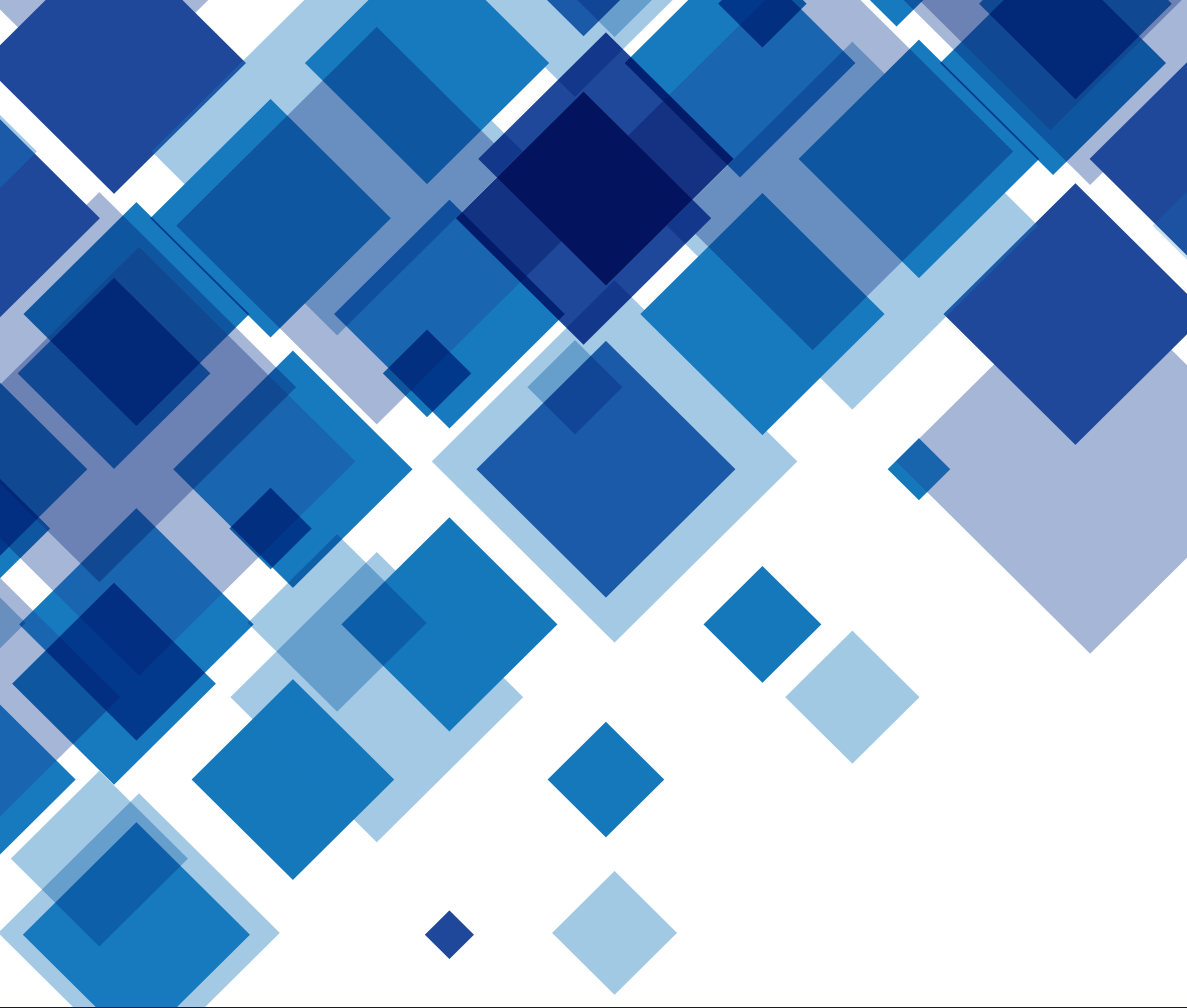
Bu eğitimler gerçekleştirilirken Eğitim Fonu yönetmelikteki usul ve esaslara göre şube eğitim fonlarında karşılanacaktır. Eğitim programı çerçevesinde oluşan komisyonların ve belirli bir programa bağlı olarak yürütülen çalışmalar sonucunda bu fonun amaca uygun kullanımı sendikal çalışmaların geleceği açısından önemlidir. Var olan kaynaklarla planlı bir çalışma ile amaca hizmet etmiş olacaktır.

KÇSP PROGRAM ÜYE TARİH SAĞL
MAYIS DEMOKRASİ EĞİTİM KOM
İÇ ÖRGÜTLENME SENDİKALİZM TASAR
TOPLANTI SINIF BİLGİ SEND

Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası
Necatibey Caddesi No: 82/4 Kızılay/Ankara
ses@ses.org.tr Tel: 0312 232 61 22

ISBN 978-975-92449-6-5